

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили
Національний університет ім. В. О. Сухомлинського
Асоціація викладачів англійської мови ТІСОЛ-Україна
(TESOL-Ukraine)

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ
ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ.
GENERAL ASPECTS OF INNOVATION DEVELOPMENT OF EDUCATION IN
THE CONTEXT OF INTERNATIONAL COOPERATION OF UKRAINE»

23 – 24 квітня 2020 р.

Миколаїв
2020

**УДК 811
М-34**

Редакційна колегія:

**В.С. Шибанін – д-р. тех. наук, професор;
О. В. Артюхова – канд. пед. наук, доцент;
К. В. Тішечкіна – канд. філол. наук, доцент.**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Загальні аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України. General Aspects of Innovation Development of Education in the Context of International Cooperation of Ukraine», 23 – 24 квітня 2020 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – с. 136

У матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції «Загальні аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України», розглянуто різноманітні актуальні питання, пов'язані з професійною діяльністю майбутніх фахівців, проаналізовано досвід інших країн.

УДК 811

© Миколаївський національний аграрний університет, 2020

Зміст

<i>Ness A.J.</i> Brexit.....	5
<i>Spachmo G.</i> Children with reduced functional abilities in school and leisure time in Norway.....	8
<i>Tanner R.</i> Cambridge English: compact first in the intermediate english classroom.....	17
<i>Артюхова О.В., Ігнатенко Ж.В.</i> Listening difficulties.....	19
<i>Айзікова Л.В.</i> Міжкультурний комунікативний підхід у навчанні іноземних мов.....	26
<i>Бабенко А.В.</i> Features of formation and use of financial resources of the enterprise.....	29
<i>Брашавецька О.В.</i> Methods of minimization of financial risks of enterprise.....	32
<i>Буровицька А.І.</i> Інтернет ігри при вивченні англійської мови.....	35
<i>Водовозов А.М., Саламатіна О.О.</i> Immobilized enzyme.....	38
<i>Войцьо І.М.</i> Подолання психологічних бар'єрів під час вивчення іноземної мови.....	41
<i>Гладир О.Є., Медведєва Л.М.</i> Авторитет тренера – ведучий фактор ефективності спортивної діяльності юних спортсменів.....	44
<i>Головнюова-Коппа О.О.</i> Методика роботи зі студентами медичних спеціальностей.....	48
<i>Голяковська В., Саламатіна О.О.</i> Features of crop production in Italy.....	50
<i>Гриженко Г.Ю.</i> Про важливість створення сприятливого навчального середовища на заняттях з англійської мови.....	52
<i>Диндаренко О.А.</i> Заняття у формі гри як спосіб дистанційного навчання англійської мови студентів-юристів.....	55
<i>Діордієва А.В.</i> Головні чинники подолання міжкультурних непорозумінь..	57
<i>Коваленко О.</i> Using apps and google company products in teaching business English.....	59
<i>Колотій Н.В.</i> Іншомовна комунікативна компетентність як фактор формування конкурентоспроможності майбутніх ІТ фахівців.....	61
<i>Коржєвський М.Ю.</i> Фізичне виховання як складова гармонійного розвитку особистості студента.....	63
<i>Кугляр А.А.</i> The american model of market economy.....	67
<i>Лікучова С.А.</i> Метод проектів як форма навчання студентів ВНЗ.....	70
<i>Малишева Я., Саламатіна О.О.</i> Alternatives to conventional plastics, their recycling and disposal.....	72
<i>Марковська А.В.</i> Підготовка здобувачів вищої освіти до іншомовного спілкування для закордонної практики.....	78
<i>Матвєєва К.С.</i> Case method in teaching business English students.....	81
<i>Мельник О.С., Овчарук С.В.</i> Фізична працездатність та її види.....	85
<i>Остафійчук О.Д.</i> Collaborative learning.....	89
<i>Петренко Н.В., Мицик А.І.</i> Поняття «компетентність», «компетенція», «педагогічна компетентність науково-педагогічного працівника фізичного виховання» в сучасному науковому дискурсі.....	91
<i>Петренко В.</i> Strategische ansätze zur digitalisierung in der hochschulbildung Bayern.....	95

<i>Пономаренко Н.Г.</i> Основні принципи та стандарти експертизи в німецькомовних країнах	98
<i>Постикіна Є.Г.</i> Формування рефлексивно-контролюючого компонента самоосвітньої компетентності майбутніх економістів.....	102
<i>Пустовойченко Д.В.</i> Інтерактивні методи формування професійної мобільності майбутніх фахівців під час вивчення іноземної мови.....	104
<i>Рябов Є.І.</i> Розвиток спортивної культури здобувачів вищої освіти.....	107
<i>Рябова Ю.М.</i> Міжкультурна компетентність у підготовці сучасних фахівців до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі.....	113
<i>Саламатіна О.О.</i> Категорії модальності та оцінки в іншомовному публіцистичному інтерв'ю.....	115
<i>Сильченко А.А.</i> Priority of accounting profession.....	118
<i>Смутило О.В.</i> World financial crisis: the essence and the impact.....	121
<i>Степаненко Т.І.</i> Формування граматичної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей на заняттях іноземної мови.....	123
<i>Тішечкіна К.В. Ганніченко Т.А.</i> Lexical features of British and American English.....	126
<i>Чернюк Т.І.</i> Лінгвістична компетентність майбутніх економістів.....	128
<i>Шейна О.О.</i> Використання поезії під час вивчення англійської мови.....	130
<i>Шмуля Л.В.</i> Іншомовна професійна компетентність.....	133

BREXIT

The article discusses the story of brexit from the perspective of a Brit. Including the background to this story, the possible reasons the vote went the way it did, and the possible consequences for the future.

Key words: *brexit, European Union, UK, referendum, membership*

The shot review about “Brexit”. The description of a history.

Anyone who even glances occasionally at the news will have noticed the stories regarding ‘Brexit’. Brexit is a portmanteau (a new word formed of two words to describe a specific theme), which is commonly used now to describe Britain’s exit from the European Union (EU). Attitudes surrounding Brexit have always been of interest to non-Brits, therefore I hope this article will enlighten you about the subject from a British perspective.

Britain’s relationship with the EU has always been a tumultuous one. Britain joined what, what was then called the ‘European communities’ (EC) in 1973, which later changed its name to the EU. It was a Conservative prime minister, Ted Heath, who brought Great Britain into Europe, but following his defeat to the Labour party in 1974, a referendum was called in 1975 on whether to stay in the EC or to leave. In the 1975 referendum, the first ever national referendum in UK history, 67.2% of the electorate voted to remain in the EC. This was a resounding victory, and many would have thought that such a result would cement Britain’s place in Europe. However over the following decades a significant shift in political opinion in Great Britain would see the attitude to Europe turned upside down. The group colloquially known as ‘Europhiles’ (the pro-EU supporters) in 1975 typically belonged to the Conservative party, which is the voice of the centre right of British politics, who originally saw Europe as a great opportunity for increased trade and business; while

the Labour party, the centre left party in Great Britain, were skeptical of the terms of Britain's membership of the EC, believing it a threat to British jobs and worker's employment. By 2013 though this attitude had shifted, the Labour party were now committed to the European dream, satisfied with the protections given to workers rights in the European treaties, and it was the Conservatives who had become 'Eurosceptic' (those who were against the EU), due to what was considered interference by the EU in British domestic law. The then Prime Minister David Cameron promised that if his party (Conservatives) won the 2015 general election, they would hold a nationwide referendum on Britain's membership of the EU. He subsequently won that election and the referendum was due to take place in June 2016, which would be won by 'the leave campaign' by 52-48% of the vote.

The main question asked by non-brits about Brexit is 'why did Britain vote to leave?' This is not a simple question to answer, as the reasons are complex, and each voter had his or her own motivation to vote the way they did. However, in general the reasons to vote leave can be boiled down to three main categories, according to research carried out by the 'Lord Ashcroft Poll'. They are: sovereignty, immigration and culture.

According to the Lord Ashcroft poll, nearly half (49%) of leave voters said that the biggest reason for them wanting to leave the EU was "the principle that decisions about the UK should be taken by the UK". EU membership was seen by them as taking power away from national bodies, such as parliament, in favour over domination by regulatory bodies – especially the unelected European Commission, and distancing power makers from the people. The second most cited reason for wanting to leave the EU was immigration, making up nearly one third of respondents to the poll. Membership of the EU has as one of its core principles the free movement of people across the continent. For the more developed countries of the EU, of which the UK was a part, this saw levels of immigration rise significantly. The rise of the immigrant population in the UK (200% between 2001-2015 according to Ipsos MORI) has had an enormous impact on British life, especially among poorer, working class communities. Primarily because of economic competition, for jobs and

increase in house prices. Additionally it was seen that increasingly immigrants to the UK were failing to integrate into British society, therefore fears were raised in the native population about the status of British norms and culture. The affects of immigration clearly influenced the vote to leave, with areas that had experienced the largest swings in immigration voting more heavily to leave the EU in 2016.

The vote of 2016 created numerous divisions within the UK which might pose threats to the future. Firstly, the closeness of the result itself (52% leave to 48% remain) show that the country itself is very evenly divided on the subject of Brexit. This divide is amplified even more when one looks at the demographics more closely, it begins to show more divides particularly between the nations of the UK.

The referendum was conducted within the United Kingdom, which is comprised of England Scotland, Wales and Northern Ireland. Additionally the British overseas territory of Gibraltar also took part in this referendum. The majority of the electorate in England and Wales voted to leave the EU, whereas in the other nations of the UK the situation was the opposite. In Scotland the result of the referendum looks most likely to become politically problematic, having voted only two years before, narrowly, to remain part of the UK, the result of the 2016 referendum renewed calls from the Scottish nationalists for another independence referendum. So far, such demands look unlikely to be accepted by the UK government in Westminster; however some commentators suggest that the longer Scotland goes without a say on its future, the more likely when an independence referendum comes about, they are to vote to leave the UK. Similarly, in Northern Ireland, Republicans (those who believe that Northern Ireland should become part of the Republic of Ireland) are using the results of the referendum for a united Ireland, and regain EU membership. Although Gibraltar voted, out of all the parts of the UK, most heavily to remain in the EU, it is seen as unlikely to have any serious consequences for its relationship with the UK.

The UK finally exited the EU on January 31st 2020, following the reelection of a conservative majority under Prime Minister Boris Johnson, who pledged to take the UK out of the EU fulfilling the result of the referendum. Until the end of this year the

UK is in a transition period, while both sides attempt to draw up an agreement for the future relationship between the UK and the EU. By June this year we will know more details about what that arrangement will look like. Until then, this story looks likely to continue to dominate the headlines in the UK and abroad.

УДК 811.111

G. Spachmo

CHILDREN WITH REDUCED FUNCTIONAL ABILITIES IN SCHOOL AND LEISURE TIME IN NORWAY

This article is deduced from a study done by the Norwegian Department of Education. Its theme is “Integration of Children with reduced functional abilities in the Norwegian primary and junior high school”.

Key words: *physically handicapped children, special adapted education, disabilities, inclusive school, social participation*

All children get the most out of an education when it is adapted to their level of performance ability, and some children need extra adaption to perform the best according to their abilities. Among those who need extra adaption, are pupils with challenges connected to behavior, reading and writing issues, reduced functional abilities and over average skilled pupils. Adaption according to each pupil's individual needs may include physical adaption, special pedagogical support or special training.

Main Points

80% of primary schools are not sufficiently accessible for physically handicapped children.

About 8% of all pupils are included in some kind of special adaption for the year 2018/19

Since 2013-14 there is a decline in the number of pupils who have their special education outside their ordinary class.

Premises for an inclusive school

All children in primary school have a right to attend the school which is in their nearest geographical location or the school that belongs to their parish. The right to attend a school with the children in their neighborhood is important for their belonging and being included in their local environment. The school is also obliged to be accessible for all children.

Many pupils chose to attend other schools in fear of lack of resources

Children cannot be placed in another school without an application or consent from the parents. Parents shall participate in the selection of a different school but most often they have no other real alternatives to choose among. The owner of the school and the priorities of the manager of the school often influences their choice. Many chose to attend other schools in fear of lack of resources in the local school and in fear of their children being isolated.

When a local school is not available, the parents are forced to choose a school at another location within the municipality. This applies to a growing number of pupils and the number of pupils who receives their education outside of the ordinary school is almost doubled over the past 20 years. This applies to both pupils with reduced functional abilities and pupils in general.

80% of primary schools are not sufficiently accessible for physically handicapped children.

A survey accomplished in 2013 showed that almost 80% of primary schools in Norway are not sufficiently accessible for physically handicapped children. Stairs, doors which are too heavy and difficult to open, lack of elevators and lack of accessible restrooms constitute physical barriers in the school buildings.

The school is an important arena and an important cornerstone for the growing up conditions for children and adolescents. It is supposed to be adapted so children are not excluded because of physical hindrances. The school must be furnished in a

way that it takes into consideration pupil's with physical handicaps. All children have a right to a workplace which is adapted to their needs.

Alternative and complementary means of communication.

But it is however not only physical barriers which may hinder integration. Every year approximately 360 children are born with challenges when it comes to spoken communication. This means, that in an 18-year perspective it will include 6.500 children. Many of these will need special adaption to be included in a good way in the educational system. Especially there will be a great demand for school employees with special skills when it comes to alternative and complementary means of communication.

Special adapted education

All pupils have a right to special adapted education. The aim of adapted education is that all pupils will have a better day at school and a better environment of learning. The schools must evaluate to test out measures in ordinary classes before they decide if the pupil will go through further consideration with the intention of adapting the pupil to special education. The right is not individual and may therefore not be subject to appeal.

The right to special education is built upon the fact that the pupil doesn't have or cannot have satisfactory advantage of the ordinary teaching offered in the ordinary school. The right to special education is given as an individual decision after an assessment by experts and may therefore be subject to appeal.

The portion of pupils with special education is increasing by the grade

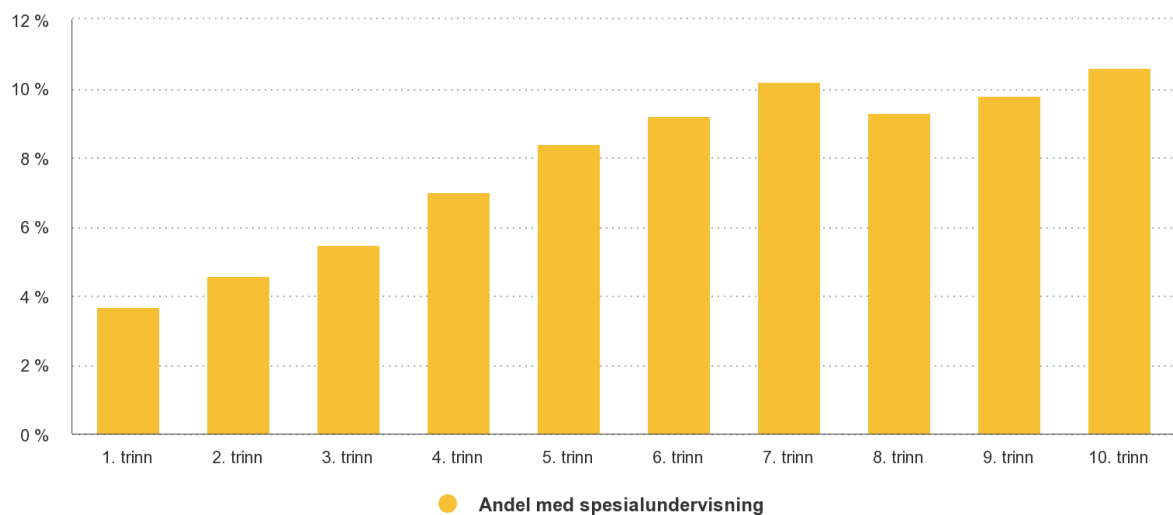
7.8% of all pupils in the primary school has an individual decision about special education for the year 2018-19. The latest years this portion has stabilized on a little below 8%. The number of pupils who receive special education is increasing with the age and grade. This implies that there are far more pupils in junior high school who receives special education than in the primary school. In the 1st grade in primary school 3.7% of the pupils receive special education, while in the 10th grade (which is the 3rd grade in the Norwegian junior high school), the portion has grown to

10.6%. In addition, there are great differences between sexes. Boys receive in a much higher rate special education than girls. This goes for all grades.

Higher density of teachers may contribute to a smaller demand for special education. The most important condition for this is that the teachers have good competence and that special pedagogical support personnel are available. Including pupils with certain needs in the ordinary classes may also have a positive social effect on all pupils.

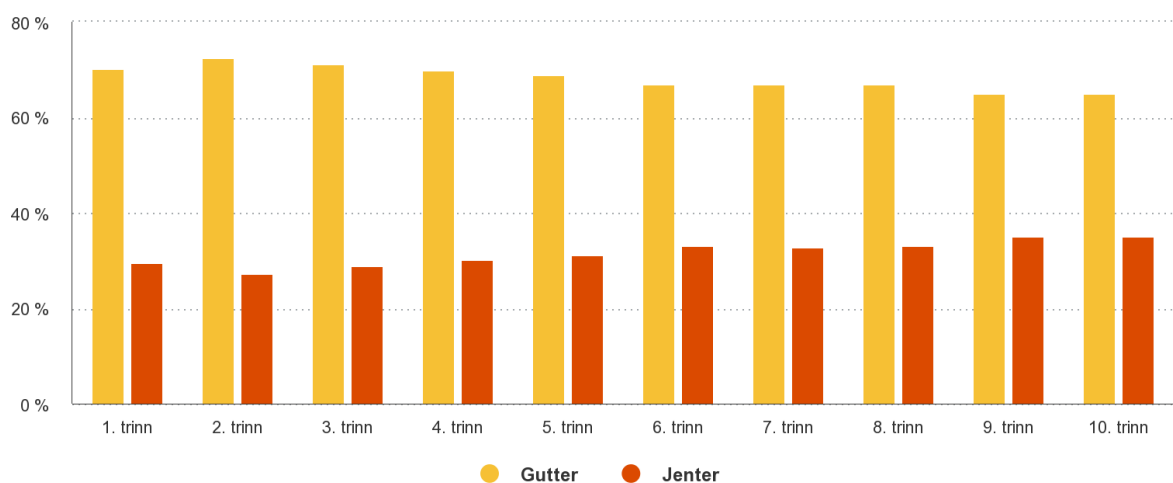
Number of pupils with special education in the Norwegian primary school by grade 1-10. 2018/19

Andel elever med spesialundervisning i grunnskolen, pr. skoletrinn. 2018/19

Kilde: Utdanningsdirektoratet 2019 - GSI

Elever med spesialundervisning i grunnskolen, fordeling mellom gutter og jenter. Pr. trinn.

Kilde: Utdanningsdirektoratet 2019 - GSI

Yellow = boys, red = girls. By grade 1-10.

Skills and the density of teachers reduce the demand for special education

How the special education is organized

An important discussion connected to the special education revolves around the question where the actual teaching takes place – in the ordinary class or outside the class in smaller or larger groups.

57% receives their special education outside the ordinary class

About 6 out of 10 of the pupils who receives special education, does this outside their ordinary class. This happens either in small groups or alone with a teacher or assistant. During the last couple of years, it has been an increase in the portion of pupils who mainly receive their special education in the ordinary class. In 2013/14 the portion was 28%, while today it is 43%.

4.100 children belong to a permanent department for special education.

Out of the approximately 50.000 pupils who received special education in 2018/19, about 4.100 belonged mainly to a permanent department of special education. This constitutes 8% of all children who receive special education.

The size of the school affects how the special education is organized. The bigger the school, the greater portion of pupils receives special education outside the ordinary class. At the same time there are more pupils who receives special education alone on small schools than on bigger ones.

Including children with reduced functional ability in the school.

Several studies (Finnvold 2013; Kermit et al. 2014; Tøssebro & Wendelborg 2014) prove that children and adolescents with different kinds of reduced functional abilities in a too little degree are included in school and leisure time. It is a trend that children to a larger degree is taken out of ordinary teaching the older they get (Finnvold 2013).

Children and adolescents with reduced functional abilities are to a greater degree taken out of ordinary classes in the transitional years between primary school and junior high school.

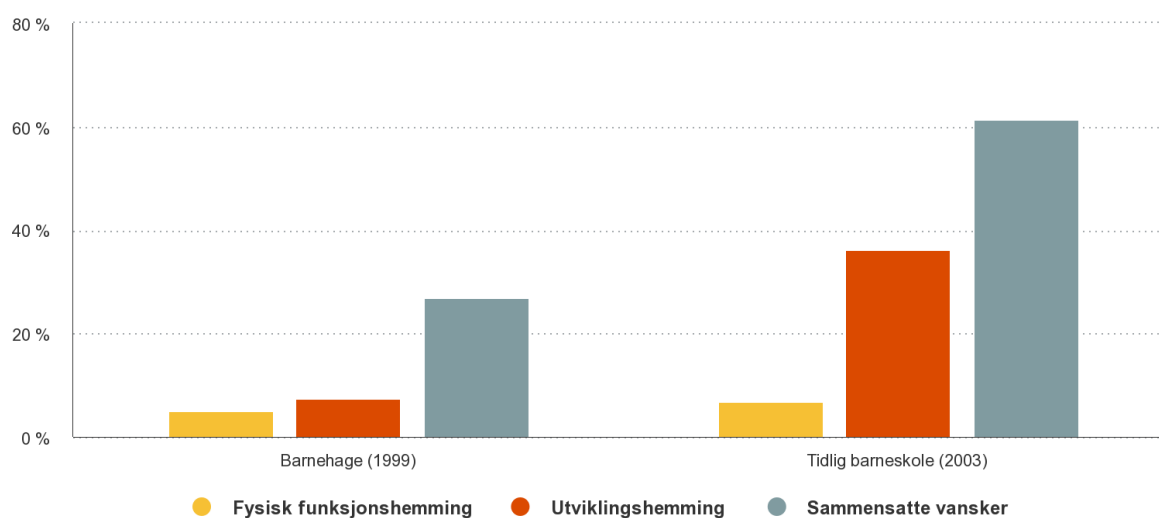
Three times as many pupils is outside an ordinary class in primary school as in the kinder garden.

From kinder garden to primary school the portion of children to receive teaching in separated groups or class are tripled. The development continues from primary school to junior high school. In junior high school pupils with reduced functional abilities tend to a large degree to receive their teaching on another facility than where their schoolmates are. (Wendelborg 2014).

The number of children outside their ordinary class.

1999 (kinder garden) and 2003 (primary school, early years)

Andel barn utenfor vanlig klasse. 1999 og 2003. Fordelt på type funksjonsnedsettelse

Kilde: Wendelborg 2014

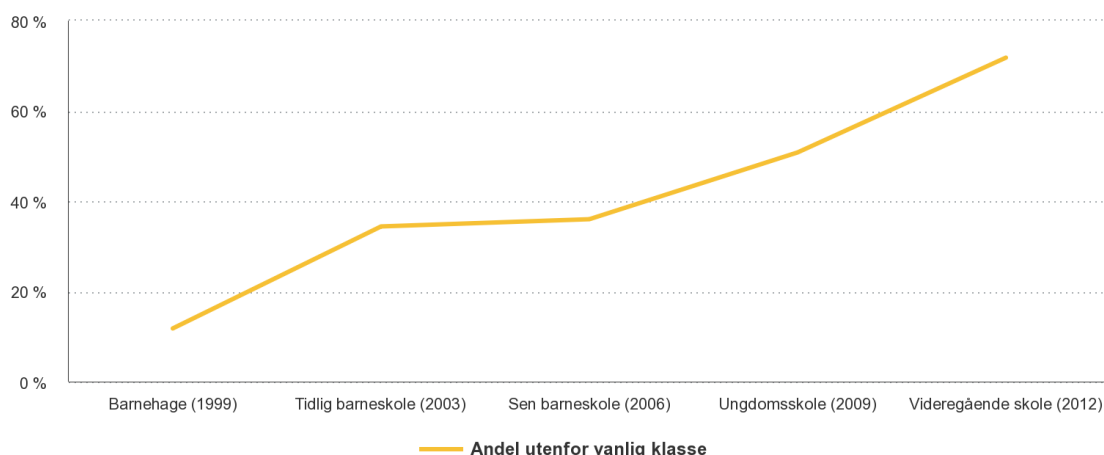
Yellow = physical disability, red = mentally impaired, blue = mixed

For mentally impaired children there is a great degree of reorganizing in the transitional period between kinder garden and primary school. 7.5% of mentally impaired children did not attend an ordinary department in the kinder garden. The portion that was not a part of an ordinary primary school class rose to 36.2% in early primary school age. More than one fourth of children with mixed disabilities does not attend an ordinary department in the kinder garden.

Children with disabilities outside their ordinary class.

From 1999 (kinder garden) until 2012 (high school)

Andel elever med nedsatt funksjonsevne utenfor vanlig klasse. Fra barnehagealder i 1999 til videregående skole i 2012.

Kilde: Wendelborg 2014

Kinder garden 1999, Early primary 2003, Late primary 2006, Junior high 2009, High 2012

The decline in classroom participation apply to all children with reduced functional abilities but is significantly clearer for children with mixed disabilities and mentally impaired than for children with physical disabilities. (Wendelborg 2014).

Participation in physical education

Children and adolescents with reduced functional abilities have a very varied participation in the physical education – a subject that potentially can improve their functional ability. Lack of participation is often explained by the fact that pupils have no possibility to participate in the activities the physical education prepares for (Elnan 2010).

The everyday school life is for many children the only arena where they meet and interact with other children at the same age. The school is important for development of social belonging and identity. Lack of inclusion in school may also affect the participation in leisure time activities.

Participation in school is important for participation on other arenas

Inclusion at school is important both for the benefit of teaching and for active participation and belonging. Children who are taken out of the ordinary school do learn from very early age that they are different. At the same time, they lose the

possibility to participate in education, play and the local environment with other children of the same age. (Finnvold 2013, Wendelborg 2014).

Less participation in school and leisure time as age increases

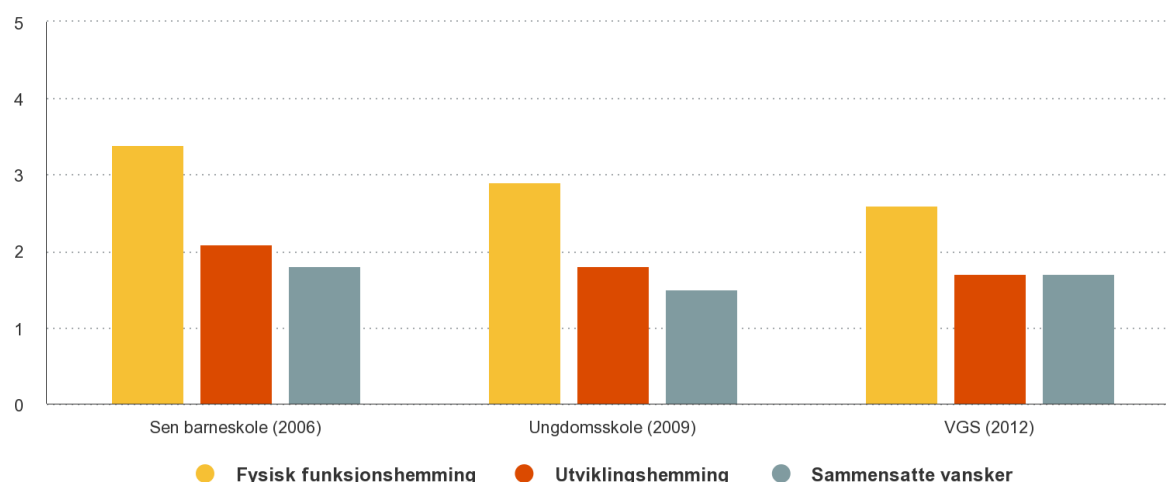
As children with reduced functional abilities grow older, it seems to be an increasing segregation of young people with reduced functional abilities also on the sports arena – parallel to the development in school. They participate in a smaller degree than most children in organized leisure and sports activities (Wendelborg & Paulsen 2014).

Social participation in leisure time

Development of social participation from late Primary to High School

1= little social participation – 5 = much social participation

Utvikling i sosial deltakelse i fritida fra sen barneskole til VGS. Fordelt på type funksjonsnedsettelse. 1= lite sosial deltakelse - 5= mye sosial deltakelse.

Kilde: Wendelborg og Paulsen 2014

Yellow = physical disability, red = mentally impaired, blue = mixed

The social participation is reduced as age increases for children with reduced functional abilities (Wendelborg & Paulsen 2014). Children with mixed disabilities and children who are mentally impaired spend less time with friends in their leisure time than children with physical disabilities. These are also the children which to a larger degree is taken out of ordinary education.

Many barriers against participation

Barriers against participation may be a lack of physical accessibility, financial and human resources, transport and lack of information. Barriers may also be of

social character such as an underestimation of own abilities, competence and prejudice in the surrounding environment. (Finnvold 2013; Kermit et al. 2014; Tøssebro & Wendelborg 2014).

Література:

1. Elnan, I. (2010). Idrett for alle? Studie av funksjonshemmedes idrettsdeltagelse og fysiske aktivitet. (NTNU Rapport, 2010). Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS, Senter for idrettsforskning.
2. Finnvold, J. E. (2013). Langt igjen? Levekår og sosial inkludering hos menneske med fysiske funksjonsnedsetjingar. (NOVA Rapport nr. 12, 2013). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
3. Kermit, P., Tharaldsteen, A. M., Haugen, G. M. D., & Wendelborg, C. (2014). En av flokken? Inkludering og ungdom med sansetap – muligheter og begrensninger. (NTNU Rapport, 2014). Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
4. Tøssebro, J., & Wendelborg, C. (2014): Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger. Oslo: Gyldendal Akademisk.
5. Utdanningsdirektoratet (2015). Tall fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) 2015/16.
6. Utdanningsdirektoratet (2013). Opplæring i eller utenfor den ordinære klassen? (Statistikknotat nr. 03, 2013). Oslo: Utdanningsdirektoratet
7. Utdanningsnytt (2012). Dobling i antall elever utenfor normalskolen.
8. Wendelborg, C. (2014). Fra barnehage til videregående skole - veien ut av jevnaldermiljøet. I J. Tøssebro., & C. Wendelborg (Red.), Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger (s.35-56). Oslo: Gyldendal Akademisk.
9. Wendelborg, C. & Paulsen, P. (2014). Inkludering i skolen - inkludering på fritida? I J. Tøssebro., & C. Wendelborg (Red.), Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger (s.59-78). Oslo: Gyldendal Akademisk.

CAMBRIDGE ENGLISH: COMPACT FIRST IN THE INTERMEDIATE ENGLISH CLASSROOM

In this review of Cambridge English: Compact First, Second Edition (B2 Level) by Peter May, I look into what works and what does not work in using this as a text both for teaching English and for preparing for the Cambridge English: First exam. I analyze the book's strategies and classroom integration, concluding that it is effective for the exam but, like many contemporary textbooks, not ideal for the classroom.

Keywords: *Cambridge English, language exam, textbook, English, exam preparation, language instruction*

In preparing members of the faculty at Mykolayiv National Agrarian University for the *Cambridge English: First* exam, I have been using *Cambridge English: Compact First, Second Edition (B2 Level)* by Peter May (Cambridge University Press, ISBN: 978-1-107-42842-3) along with its accompanying workbook and teacher's manual. The book uses the multi-faceted approach that is popular in recent language textbooks. In our circumstances, I do not find this approach ideal.

Each chapter of *Compact First* consists of seven parts: listening, speaking, writing, 2 sections of reading and the use of English, grammar, and revision. All but grammar and revision include some practice or preparatory work and an "exam task," which emulates what the students will encounter on the exam. Furthermore, there are sections in the back of the book that describe in greater detail how each part of the exam works and specific strategies. The grammar section allows the students to review various grammar topics, and further explanations are included in the appendix. More than for teaching English, the book is designed to prepare the students for the exam. The workbook follows the same structure, providing more

practice in the form of questions and "exam tasks"; it emulates the student's book but without the explanations.

Although the book is targeted to future takers of the Cambridge English exam, the multi-skilled structure is familiar from other contemporary textbooks and was, ultimately, a difficulty. I taught from this book once a week for an 80-minute class, and this was not enough time for the book's strategies. I found that each section took about one class period, but, because we met only once a week, I assigned the writing and grammar sections for homework rather than spend our limited class time watching the students write. Furthermore, the workbook sections did not seem to correspond directly to the student book, so the homework required some tracking, as I assigned sections out of order.

Furthermore, and this is an issue with many of these contemporary language textbooks, the speaking sections require motivated students. I was lucky in having a small group of highly motivated students. I have taught similar books in larger, less-motivated classes, and the times when the students must pair off and enact a dialogue or discuss a subject are problematic. I found myself able to focus on only one or two pairs during each session, and while I focused on them, the others lost interest and returned to their phones or personal conversations. Shorter conversational "interludes" might work better for typical classes.

Where this book excels, however, is in its exam prep material. This is to be expected, of course, in an exam-prep textbook. The appendices, which are tied to the various sections of each chapter, offer further preparation for the exam itself, with guidance on what to expect, how to prepare for, and how to do each part of the exam. My students found this to be invaluable for giving them both a familiarity with what would be on the exam and strategies for their preparation and performance.

In my particular situation of having a small class of highly motivated students, this book is not bad. Of course, at the least, I would arrange the workbook so that it better corresponds to the students' book for the assigning of homework, but I would rather the workbook simply be more drills for the grammar. The textbook provides

lots of opportunities to practice for the exam, but I find that grammar nuances require drilling and drilling.

I would also set the bulk of the writing tasks to be assigned as homework. I see the benefit in doing an occasional writing task in class (to prepare the students for a timed, official session), but with our limited class time, I cannot see doing this for each chapter.

Overall, I am happy enough with this book in the general trend of language textbooks. That said, I do think the trend is a bit too conversation-focused for the large classroom. In my classes of ten or more students, more grammar exercises would be more beneficial, I believe.

УДК 811.111

О.В. Артюхова

Ж.В. Ігнатенко

LISTENING DIFFICULTIES

The article reveals the main language difficulties in listening to a foreign text and describes the success of overcoming them. It explains the psychological characteristics of the listeners and the factors that make comprehension easier and complicated.

Key words: *comprehension, listening, students, language difficulties, a foreign text*

Successful listening and understanding depends on 1) the listener (the level of his/her development of speech hearing, memory, attention, interest, etc.) and his individual psychological characteristics; 2) the linguistic characteristics of the audio text and its conformity to the voice of experience and knowledge of the students; 3) from the conditions of comprehension of an audio text.

Subjective difficulties associated with individual age-related characteristics of students

Difficulties in listening that are due to individual age characteristics of students are subjective, unlike the objective difficulties related to the content and structure of the audio text and also the conditions of its comprehension. The success in overcoming these difficulties depends on the ability of the listener to use the mechanism of probabilistic forecasting, to transfer native auditory skills into a foreign language. A significant role is played by such **individual characteristics of the student** as intelligence, ability to listen and respond quickly to signals of oral speech communication (pauses, logical stress, rhetorical questions, phrases, context, etc.), ability to switch from one mental operation to another, quickly grasp the subject, and correlate it with a wide context. These skills are developed in the process of learning many subjects, including foreign languages.

In the process of teaching listening comprehension of a foreign language, a decisive role is played by the **individual psychological features** of students: the level of development of differential auditory sensitivity, the auditory memory mechanism, and the level of concentration. Attention depends on the emotions and develops because of them too, but human emotions always occur together with strong-willed processes. The success of understanding depends on the needs of the students to learn something new, the availability of interest in the subject, awareness of the objective needs of studying, which all means that the focus is on cognitive activity and the motivation of this activity. However, this orientation can result in both positive and negative listening. Depending on individual psychological characteristics of the listener in the understanding of information, its identification, grouping and differentiation, it can make perception more accurate and deeper or even incorrect, if the listener is influenced by the expected and attributes to the ideas of a text non-existent characteristics.

Therefore, when we teach listening, we must rely on those characteristics of a learner that play a significant role in the process of comprehension of verbal messages. These features are discussed in the psychology on the level of

such **substructures of personality** as the focus, experience, and reflection forms. **Focus** is defined as the sustainable apperception that underlies the comprehension of speech and forms the whole process of education of a person. Their roles in the structure of activities of a person, associated with the perception of speech, are quite significant, because all its forms are the demands of the personality and potential motives of action.

In the framework of the substructure *experience* in psychology considers knowledge, skills, abilities, and habits acquired in personal experience through training. From these characteristics, the manner determines the comprehension of verbal messages and the result of this activity.

The amount of linguistic and non-linguistic knowledge significantly affects the level of comprehension of audio text. It is necessary to have not only linguistic, but also non-linguistic knowledge and associations, to understand the content of hearing and take into account various factors of a speech situation. The stock of non-linguistic knowledge and concepts, which are peculiar to the auditor (his/her thesaurus), affects the process of text interpretation at the level of values and meanings. Inadequate understanding of the perceived information, as well as differences in understanding the same messages by different auditors are due to different levels of the author's thesaurus of the text and the audience—and due to the heterogeneity of their experiences. Such differences are especially noticeable under the condition of an insufficient supply of "background" knowledge related to the peculiarities of socio–historical experience of people, culture and traditions of the countries, and the cross-cultural realities of those whose language is being studied. All these necessitate the enrichment and formation of a thesaurus for the students.

Language listening difficulties

Language difficulties in listening are objective difficulties in the process of teaching listening, and they are defined with the following **objective parameters**:

- The available amount of productive knowledge, which is essential for receptive speech activities;

- The amount of existed acoustic-receptive foreign-language knowledge;
- The range of understanding of different phonetic ways of vocalizations;
- A relatively long latent period at the time of “the defiance” of existing

knowledge from long term memory to identify them with the perceived sign, or analysis and semantics which has not been studied linguistic phenomena that are difficult to understand if you increase the speech rate.

Language difficulties are also determined by the **communicative purpose** of this activity, which is characterized by the following parameters:

- Level of understanding of information contained in the audio text (full understanding, understanding of important ideas, specific selection of information);
- Type of audio text (description, narration, message, monologue, dialogue);
- Theme / topic;
- The amount of text in the audio (number of words in it);
- Method of monitoring /evaluating (native language / foreign language, answers to questions, sample answers, multiple-choice tests, summarizing passages, a story, etc.).

So, **listening language difficulties** are described by the nature of the language means, and structural and compositional characteristics of audio texts. In the field of **grammar** these difficulties relate to both syntax and morphology. Sensing the phrase, a student must divide it into separate elements to establish a connection between them and their role in the utterance. The difficulties of analytical and synthetic activity, which is the basis of discernment of information, increases proportionally to the length of the audio text and the complexity of syntactic structures in it. Some grammatical difficulties come from analytical forms which are absent in the native language. And difficulties are caused by grammatical homonymy, especially in the service words.

Lexical difficulties arise not only in the quantitative increase of a vocabulary and its diversity (which is typical for the senior degree of studies), but also in the use of words in a figurative sense, the presence of words that do not carry

a large information load, and the use of amorphous, unmotivated words and phraseologisms.

Polysemous words, paronyms (which differ only in one sound), and antonyms and synonyms also bring difficulties in understanding. To perceive such words by ear, one needs to keep in mind the whole context or situation, because the listener first hears the word which was learned earlier and better, rather than the meant word. False friends, words similar-sounding to native-language words but having different meanings, also cause difficulties in comprehension, although cross-language interference at the lexical level is much less tangible than inter-lingual in the listening process.

Phonetic speaking difficulties are the main difficulties of listening. This particularly applies to the early stages of learning. Underdevelopment of phonemic hearing, the lack of adequate spoken skills, and insufficient formation of acoustic–articulatory images distract the attention of the listener from the linguistic form of a message. As a result the meaning of words and syntagm as units of perception are not recognize. The next stages of learning develop the ability to distinguish the phonetic variants of words by their main characters, even with some deviation from the norm.

The main phonetic difficulties of listening are difficulties with intonation, logical stress and speech rate. Emotional intonation does not create big difficulties, because it has the same characteristics in all languages. A logical intonation is difficult to comprehend, as it separates a phrase at the end of the semantic segments, serves to highlight the basic idea, and determines the communicative type of the sentence. A logical accent has great importance for adequate understanding. It carries the main semantic load of a phrase.

Compositional-semantic structure of audio texts, method of presentation of ideas in them and interphrase links have a great importance for understanding in listening. A dialogical speech is especially difficult for aural comprehension (compared to a monologue) because a student needs to differentiate the speech partners and additionally to perform analytic–synthetic actions all at once. However,

to give preference to a single listening form is impractical. It is important to teach students to perceive both forms of speaking.

Insufficient knowledge of speaking also creates difficulties in understanding. A teacher must choose the audio texts carefully, paying attention to students' knowledge of the subject matter as a whole and simultaneously including elements of novelty. With this in mind, it is expedient to introduce graded language difficulties to academic audio texts and to teach students to overcome them, leaning on conjecture, knowledge and speech experience. This should be taken into account *factors that make listening easier*: rhythmic, pausing, methodic has components of intonation; the possibility of visual contact with the interlocutor; the use of non-aural support for the situation; and *factors that impede the comprehension of listening*: the lack of clear boundary signals between lexical units and their fusion in a speech flow, phenomena of assimilation at the juncture of words—and within words; phonetic reduction; the transience of the process due to the tempo of oral speech; the irreversibility of the auditory response; and the interfering influence of lexical units.

Difficulties in listening due to the conditions of comprehension

The listening depends on the **conditions of comprehension** and is determined by a) rate of speech and b) the number of audio presentation of the text, depending on its length. Objectively **the tempo of the speech** determines the speed and accuracy of comprehension, as well as the efficiency of memorization.

The overall tempo of speech consists of two variables: the number of words per minute and the number of speech pauses. The measurement of these two parameters shows that the difference between the minimum and maximum tempo is pretty big. It depends on many factors: type of text (monologue, dialogue, description, story, message; prose or poetry); the importance of the information (more important information is given more slowly); the specifics of the lexico-grammatical system of a particular language (in English, the letter carries a greater amount of information and words have an average of 4-5 letters, while in German – 6-17). The average tempo of speech in English and French – 140-150 words per minute, in German – 110-130 words per minute! Unfortunately! There are no instructions

regarding speech tempo in the standards of school curricula and teachers' books, although it is known that from the very beginning of learning a foreign language that the tempo of speech should be normal. If it is slow, it changes the intonation of a phrase, violates the norms of voice, interferes with reaction speed and significantly weakens the mind, which is very important for comprehension and understanding of speech.

The tempo of presentation of audio text may slow down in some cases due to the increase of pauses between semantic units in order that the tempo of speech does not become an obstacle in the process of listening, especially at the basic stage of training. This method improves probabilistic forecasting and helps to fill the gaps in understanding on the basis of the overall meaning of the comprehension message.

In the process of teaching listening, speaking tempo should not exceed the tempo of the internal speech of the listener. So, when the first one is increased, we force the second one to increase as well.

Література:

1. Овчаренко З.П., Труднощі аудіювання і говоріння та шляхи їх подолання у студентів зі слабкою базовою підготовкою неспеціалізованих ВНЗ. Електронний ресурс: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/ovcharenko_trudnoshchi.pdf
2. Отрішко Т., Труднощі аудіювання та шляхи їх подолання. Електронний ресурс: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21765/2/X_VSNTK_2017v2_Otrishko_T-Listening_comprehension_230-231.pdf
3. Олена Гуцкало, Навчання аудіювання. Електронний ресурс: <https://sites.google.com/site/metodikavikladannaim/navcanna-audiuvanna>

МІЖКУЛЬТУРНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Публікація присвячена викладу та аналізу основних характеристик міжкультурного підходу у навчанні іноземних мов. Окрім безсумнівної практичної ефективності, міжкультурний підхід до навчання іноземних мов має велике суспільну значущість, адже оснащую мовця міжкультурною комунікативною компетенцією та сприяє його формуванню як амбасадора власної культури і посередника між культурами.

The publication deals with presentation and analysis of the main characteristics of intercultural communicative approach in foreign language teaching. In addition to its undoubted practical effectiveness, the intercultural approach is of great social significance, as it equips learners with intercultural communicative competence and facilitates their formation as ambassadors of a native culture and mediators between cultures.

Однією з головних цілей у навчанні іноземних мов є забезпечення ефективного спілкування в культурному контексті певної мови та інших відповідних контекстах, адже культурні відмінності можуть ставати на заваді спілкуванню. Тому для успішної взаємодії з носіями інших мов мовці потребують компетенції, яка б поєднувала як мовні, так і соціокультурні навички відповідні контексту спілкування. А в ситуації спілкування із залученням *lingua franca* у взаємодії беруть участь щонайменше три культури: культура кожного співрозмовника та культура *lingua franca* [10]. У цій міжкультурній комунікативній ситуації стає найбільш очевидною потреба у міжкультурній комунікативній компетенції.

Культурний вимір навчання іноземних мов з комунікативного підходу перетворився на міжкультурний комунікативний підхід, що переносить акцент на використання мови в різних культурних контекстах та використання мови у якості *lingua franca* [8]. При міжкультурному підході мета навчання іноземних мов полягає в тому, щоб «розмістити у свідомості мовців два світи, підсилити усвідомлення спільних рис і відмінностей та допомогти їм дійти до суті розуміння відмінного культурного досвіду» [7].

Визначаючи міжкультурну комунікативну компетентність, R. Driven та M. Putz стверджують, що міжкультурний підхід полягає у розробці стратегій для подолання розриву між «недосконалим і відірваним від культурного контексту використанням іноземної мови та природнім і контекстним» [5, с.152]. У взаємодії з представниками іншої культури мовці мають можливість інтерпретувати та сприймати різні картини світу і ставати посередниками між різними мовами та культурами.

Згідно з підходом M. Byram, A. Nichols та D. Stevens, складовими елементами міжкультурної комунікативної компетенції є ставлення, знання і навички медіації між власною культурою та культурою іноземної мови [4]. Науковці визначає чотири виміри міжкультурної комунікації. Знаннєвий вимір включає «знання про соціальні групи та їхні культури у власній країні й такі ж знання про країну співбесідника, з одного боку, та подібні знання про процеси та взаємодію на індивідуальному і суспільному рівнях, з іншого боку» [3, с.35]. L. Sercu вважає, що цей вимір повинен включати специфічні культурні та загальнокультурні знання, які допоможуть мовцю оперувати у широкого спектрі ситуацій взаємодії [9]. Поведінковий вимір включає навички порівняння, інтерпретації та співвідношення культур, а також рефлексії. Якщо мовці володіють цими навичками, вони здатні виявляти культурні відмінності та взаємодіяти з представниками різних культур [4]. Освітній вимір включає культуру обізнаність. Ставленнєвий вимір включає здатність відходити від етноцентричних поглядів та ставлень по відношенню до іноземних мов та культур [3].

Така модель міжкультурної комунікативної компетенції дозволяє «стимулювати розвиток як специфічних для певної культури знань і навичок, так і загальнокультурних знань та навичок, необхідних для вивчення культури, занурення в неї та успішної міжкультурної комунікації» [6].

Застосування міжкультурного підходу у навчанні іноземних мов передбачає, що у процесі вивчення мови учні мають можливість практикувати відповідну поведінку у соціальному контексті та медіацію між культурами. Поняття «міжкультурна компетенція» складається з двох підходів, двох сторін однієї монети: з одного боку, підготовки своєрідних етнографів для діяльності та посередництва в іноземній культурі, а з іншого, розвитку самоідентифікації як джерела власної культури і міжкультурного речника [1].

Нам дуже імпонує думка М. Вугам про те, що навчання іноземних мов – це надання мовцю можливості осмислити власну мову та культуру через досвід іншої мови та культури [2]. Тож, окрім безсумнівної практичної ефективності міжкультурний підхід до навчання іноземних мов має велике суспільне значення, адже оснащую мовця міжкультурною комунікативною компетенцією та сприяє його формуванню як амбасадора власної культури і посередника між культурами.

Література:

1. Alred, G. (2003) Becoming a 'Better Stranger': A Therapeutic Perspective on Intercultural Experience and/as Education in Alred, G., Byram, M. & Fleming, M. (Eds.) *Intercultural Experience and Education* Clevedon, Multilingual Matters LTD.
2. Byram, M. (1988) Foreign Language Education And Cultural Studies. *Language, Culture and Curriculum*, 1, 15-31.
3. Byram, M. (1997a) 'Cultural awareness' as Vocabulary Learning. *Language Learning Journal* 16, 51-57.

4. Byram, M., Nichols, A. & Stevens, D. (2001) Introduction in Byram, M., Nichols, A. & Steves, D. (Eds.) *Doing Intercultural Competence in Practice*. Clevedon, Multilingual Matters LTD.
5. Dirven, R. & Putz, M. (1993) Intercultural Communication *Language Teaching* 26, 144-156.
6. Hall, J. K. (2002) *Teaching and Researching Language and Culture*. London Pearson Education.
7. Neuner, G. (1997) The role of Sociocultural Competence in Foreign Language Teaching and Learning *Language Teaching*, 29, 234-239.
8. Risager, K. (2007) *Language and Culture Pedagogy: From a National to a Transnational Paradigm*. Clevedon, Multilingual Matters.
9. Sercu, L. (2005) Teaching Foreign Languages in an Intercultural World in Sercu, L., Bandura, E., Castro, P., Davcheva, L., Laskaridou, C., Lunagren, U., Garcia, M. D. C. M. & Ryan, P. (Eds.) *Foreign Language Teachers and Intercultural Competence An Intercultural Investigation*. Clevedon, Multilingual Matters LTD.
10. Willems, G. M. (1996) Foreign language study for intercultural communication *Multicultural Teaching* 14.3, 36-40.

УДК 811.111

А. В. Бабенко

FEATURES OF FORMATION AND USE OF FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE

Стаття присвячується особливостям формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Велику увагу приділено ролі фінансових ресурсів у підприємницькій діяльності.

Ключові слова: *особливості, формування, використання, фінансові ресурси, підприємство.*

The article is devoted to the peculiarities of formation and use of financial resources of the enterprise. Much attention is paid to the role of financial resources in entrepreneurship.

Keywords: *features, formation, use, financial resources, enterprise.*

In the current market relations, financial resources are a leading condition for the coordinated action of enterprises. Resources play an important role in achieving growth in economic activity, social activities and remuneration, increasing and improving fixed assets. The efficiency of the management of any economic entity depends largely on the efficiency of the use of these resources and the effectiveness of interaction between them, and not only on the appropriateness of managing their own resources, not due to the amount of used and attracted funds. It is necessary to distinguish the main elements of the financial resources of the enterprise: labor, material and financial.

Problems of expedient use and effective formation, the essence of financial resources of enterprises were studied by such scientists as [3]: V.L. Andrushchenko, OD Vasilik, SA. Bukovinsky, IV Zyatkovsky, A.I. Danilenko, GG Kireytsev, M.Ya. Korobov, A.M. Moroz, V.M. Oparin, G.O. Pyatachenko, V.M. Fedosov and others. Among foreign scientists should be distinguished Yu.D. Batrina, E.O. Voznesensky, I.M. Karasova, ES Stoyanova, V.M. Radionov, MI Tkachuk et al.

Enterprise resources are closely linked to the processes of reproduction, they are carriers of material financial relations, and are a prerequisite for the implementation of extended reproduction in its forms. The efficiency of financial resources in their further creation and use of financial resources of economic entities is reflected in the growth rate of the economic indicator of the country, because they serve the fundamental link of social production, where tangible and intangible goods are formed, as well as additional state financial resources are created.

The financial resources of the entities are the aggregate of their own income, both external and cash accumulations and their equivalents, which are at the disposal of the entities and are set up to fulfill their obligations to the budgetary and financial

system. The composition of resources and their volumes depend almost on the legal form and size of the enterprise, its type of activity, production volumes [1,2]. Higher production volumes and higher efficiency of the enterprise, as a consequence, there is a greater value of the enterprise's own resources, and vice versa. The structure and composition of financial resources are different in all sectors of the economy. They are determined by numerous factors of economic, industrial and organizational order.

According to the sources of formation financial resources are divided into three groups [3]:

1) financial resources that were created at their own expense and their equivalents (income from the sale of property, from the main activities, income from non-operating transactions, income from the founders in the creation of registered capital, depreciation, additional shares and other contributions, stable liabilities etc.);

2) financial resources created by mobilizing resources for financial market (income from the sale of shares and issues, bonds and other types of securities; bank loans and loans to legal entities and individuals, factoring, financial leasing, etc.);

3) financial resources received in the order of redistribution (insurance indemnities, resources received from companies, associations, major companies, dividends and interest on securities of other issuers, budgetary allocations).

We can conclude that the role of financial resources in business is crucial, because resources are able to be transformed into another sector of economic resources in the short term and, most importantly, to ensure their circulation. A sufficient amount of enterprise resources depends on the activity, the reliability of the entity's organization. In today's market, the responsibility of economic entities for financing their activities is significantly increased, which results in the need for skilled management of the enterprise, its financial resources for their self-growth and useful use. The development of the economy of enterprises is based on the rational use of sources of formation of financial resources, which is one of the most important tasks in the field of proper organization of financial management.

Література:

1. Балабанов А. І. Фінанси. 2000. 192 с.
2. Білолипецький В. Г. Фінанси фірми : курс лекцій. 2003. 298 с.
3. Вчені які досліджували питання URL: <http://www.uk.x-pdf.ru/6ekonomika/232188-1-udk-33664-kurinna-vikladach-kafedri-finansi-pidpri-mstv-akademiya-municipalnogo-upravlinnya-kiiv.php> (дата звернення: 01.09.2019).

УДК 811.111

О.В. Брашавецька

METHODS OF MINIMIZATION OF FINANCIAL RISKS OF ENTERPRISE

У статті досліджено питання уникнення фінансового ризику під час фінансової діяльності або під час здійснення фінансових операцій. Розгляд зовнішніх причин формування ризиків: слабка і нестабільна економіка країни; економічна криза; інфляція та ін. Вплив компанії на зовнішні ризики мінімальний, тому увага зосереджена на внутрішніх механізмах зменшення ризику, включаючи диверсифікацію, ліміти, самострахування та інші.

Ключові слова: *мінімізація ризиків, методи, зовнішні причини, внутрішні причини, вплив на підприємство, механізми нейтралізації.*

The article explores the issue of avoiding financial risk during financial activities or when conducting financial transactions. Consideration of external causes of risk formation: weak and unstable economy of the country; economic crisis; inflation, and others. The impact of the company on external risks is minimal, therefore, the focus is on internal risk mitigation mechanisms, including diversification, limits, self-insurance and others.

Key words: *risk minimization, methods, external causes, internal causes, influence on the enterprise, mechanisms of neutralization.*

The current stage of development of the financial system of enterprises has a problem of risk management to the highest priority, which is explained by the instability of the economic situation in the country and the constant change in the financial market conditions. Economic theory does not consider a single approach to determining the nature, features of the manifestation, the classification of financial risks and their impact on the enterprise as a whole. That is why the chosen research topic is quite relevant and reveals the main methods of minimizing financial risks in enterprises.

Among the theoretical researchers who have made a real contribution to the development of risk theory, we can distinguish such scientists as: A. Marshall, A. Pigue, J. Keynes, F. Knight, J. Newman, O. Morgenstern. Investigations of peculiarities of financial risks and methods of their management are devoted to the works of domestic scientists-economists: A. Zemlyachova [1], L. Savochki [1], O. Zihora [2], Yu. Balasnaya [2], Yu. Kim [3], G. Mashley [4], N. Swede [4], L. Kovalenko [5].

Financial risk is the likelihood of an unforeseen financial loss in the situation of uncertainty in the conditions of financial activity of the enterprise. Financial risk is the result of the choice by its owners or managers of an alternative financial solution aimed at achieving the desired target result of financial activities with the probability of economic loss due to uncertain conditions of its implementation [1].

Financial risk arises in the course of financial activities or the execution of financial transactions. Financial risks include: currency risks, financial risk arising during financial activities or execution of financial agreements. Inflation, deflation, liquidity, investment [2].

The main external reasons for the formation of financial risks include: weak and unstable economy of the country; economic crisis; inflation; inefficient government regulation of the bank discount rate; increasing the level of competition; reduction of prices on the world market; political factors and more. All these reasons are external to the enterprise of origin and therefore cannot be controlled by the enterprise. Internal reasons for the formation of financial risks can be attributed to:

increased costs at the enterprise, poor financial policy of the enterprise, inefficient management of costs, revenues and financial results [3].

As the company is practically unable to influence the external risks, the main attention should be paid to the internal mechanisms of risk mitigation, which include: b) Limiting is the setting of a limit, ie the marginal cost, sales, credit, etc .; c) self-insurance is a decentralized form of creation of natural and monetary insurance funds directly at enterprises, especially those whose activities are at risk; d) hedging enables the risk to be reduced by entering into an appropriate agreement. Most often, hedges are used as a means of insuring the value of goods or profits [4].

In addition to the above methods, to reduce the level of financial risks, an enterprise may take out their insurance with insurance organizations. Insurance provides protection of property interests of economic entities and citizens in case of occurrence of certain events (insured events) at the expense of monetary funds formed from insurance premiums. It can also be attributed to the increase in risk premium, ie the higher the level of risk, the higher the rate of return, obtaining guarantees, developing a system of penalties, reducing the list of force majeure, etc [5].

Therefore, minimizing financial risks refers to the stages of production, distribution, exchange, consumption. Without a financial risk mitigation mechanism, it is not possible to effectively ensure the continuity and efficiency of the material goods production process and to maintain an adequate standard of living for people. In order to survive in a competitive market environment, businesses need to make unconventional and bold decisions. Businesses need to identify and properly assess risk levels in a timely manner, effectively managing them to limit their negative impact and minimize the amount of financial loss. An enterprise can minimize financial risks both through the establishment and use of internal financial standards in the process of developing a program of implementation of certain financial transactions or financial activity of the enterprise as a whole, and the use of external insurance.

Література:

1. Zemlyachova OA, Savochka LS Classification of financial risks and methods of their reduction. *Scientific bulletin: finance, banks, investments*. 2012. № 3. P. 50–57.
2. Zhihor OB, Balasna YS Financial risk management and methods of their neutralization at the enterprise. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2011. Iss. 2. P. 149-153.
3. Kim Yu.G. Financial risks in the system of financial and economic security of the enterprise / Yu. Kim // *Finance of Ukraine*. - 2015. - № 6. - P. 13.
4. Financial management: Textbook / Mashlii GB, Shveda NM - Ternopil: TNTU, 2013. - 130 p.
5. Kovalenko LO Financial Management: Educ. tool. / L.O. Kovalenko, L.M. Belt. - [3 types, vol. and extra]. - K .: Knowledge, 2010. - 483 p.

УДК 378.016.091.027.22

А.І. Буровицька

ІНТЕРНЕТ ІГРИ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В умовах розвитку інтернет ресурсів, зокрема онлайн ігор , дуже багато молоді залучено до такого роду діяльності. Тому навчання іноземним мовам набуває нової форми , зважаючи на нові інтернет-джерела.

Перш за все ми розглядаємо комп'ютерну гру як засіб вивчення лексики іноземної мови. Більшість сучасних популярних онлайн ігор випускають саме англійською мовою без українського чи російського аналогів, а недостатній рівень володіння лексикою гри слугує відмінним мотиватором до її вивчення для того , щоб освоїти ту, чи іншу гру, перейти на новий рівень, досягти успіху в грі і це стає неможливим без розуміння специфічних слів, фраз, термінів, що можуть траплятись в іграх.

Однією з причин, чому змінилось ставлення до комп'ютерних ігор з негативного на позитивне та з'явилося бажання використовувати нові ігрові технології в навчальних та практичних цілях є й той факт, що змінилось покоління студентів. Нове покоління студентів, яке ще називають 'digital natives', тобто ті, хто добре обізнані з цифровими технологіями з дуже раннього віку. Вони часто використовують цифрові засоби, а інформаційні й комунікаційні технології стали майже їх рідною мовою, якою вони спілкуються, виражають свої відчуття й розуміють навколишній світ [2; с. 2].

Перевагою використання комп'ютерних ігор є те, що педагог має можливість створити ігровий характер навчання іноземної мови та вдало поєднати формування видів мовленнєвої діяльності і мовної підготовки, що позитивно впливає на засвоєння мови. Проте, найважливішою перевагою введення комп'ютерних технологій в навчальний процес є мотиваційний чинник. Новий спосіб подачі матеріалу викликає зацікавлення студентів, адже це дозволяє вивчати мову не лише за допомогою виконання традиційних тренувальних вправ, а й ігор та інших неординарних форм роботи, із залученням анімаційної графіки тощо. Зазначається, що сила ігор у навчальних цілях полягає не тільки в самих іграх (тобто вивченні мови під час гри), але скоріше в контексті та заходах, які пов'язані з ними певним чином або є їх продовженням [1]. Тому так важливо для вивчення мови не тільки грати, а й обговорювати персонажі, процеси, предмети, що можуть бути представлені в іграх саме англійською мовою на заняттях з вивчення мови. Перш за все, студенти визначили ці ігри як джерело мимовільного і найшвидшого запам'ятовування нової лексики. Надзвичайно важливим є і мотиваційний фактор до вивчення мови, оскільки всі вони написані саме англійською. Без мови студенти просто не розуміють значення основних команд, дій, назв об'єктів тощо. Окрім того, більшість ігор мають можливість коментування та задавання питань тільки англійською мовою. Найбільш вживану лексику в онлайн іграх розглянемо на прикладі найпопулярніших онлайн ігор серед

студентів. Ми виокремили наступні лексичні категорії слів при вивченні англійської через онлайн ігри :

- Назви персонажів та героїв гри (Examples: a warrior, a druid , a monk, a paladin, a hunter, a death knight, a priest, a warlock, a demon hunter, and others)

- Назви обладнання та зброї, що використовується в грі (an armor, a weapon, a knife, a gun)

- Прості дієслова в наказовому способі для вивчення команд та дій(start, stop, log in, log off , log out, enter, push, drag, buy, move, do, find, look at, look for, search, run, save, keep, store, eat, build, drink, wear, imagine, tag, visit, turn on, turn off, complete, finish, click in, browse, submit, suggest, admit, avoid , destroy, try again , delete and etc.)

- Професійні напрямки, професії (according to the game Wowheads: Alchemy, Blacksmithing, Cooking, Enchanting, Engineering, Fishing, Herbalism, Inscription, Jewelcrafting, Leatherworking, Mining, Skinning, Tailoring)

- Предмети одягу (body armor, cote, buckle, underwear , belt , metal chain, cap).

- Предмети інтер'єру та назви споруд (fortress, warehouses, tower, military station, etc)

Виходить , що за допомогою частих ігор чи їх обговорення (для занять в аудиторії) студенти проявляють значний інтерес і значна кількість лексичних одиниць запам'ятовується та відкладається у пам'яті. Таке навчання буде ефективним оскільки у студентів є можливість:

- ✓ вивчати лексичний матеріал;
- ✓ удосконалювати розуміння аудіотексту;
- ✓ співвідносити аудіо та скрипт, вивчати правильне написання слів;
- ✓ вивчати основи граматики;
- ✓ тренуватися у вимові

Отже, комп'ютерні ігри – це сучасний і дієвий допоміжний засіб навчання іноземної мови для студентів різних вікових категорій та рівнів

володіння мовою. За допомогою вдало підібраних комп'ютерних ігор викладач може зацікавити студентів, запропонувати їм нові джерела вивчення лексики, урізноманітнити навчальний матеріал.

Література:

1. De Haan J. Teaching and learning English through digital game projects [Electronic Resource]: – Mode of access: URL: http://www.digitalcultureandeducation.com/uncategorized/dce1046_dehaan_2011_html/. – Title from the screen.

2. Ковальова Т.О. Про використання ігор на заняттях з іноземної мови [Електронний ресурс] / Т.О. Ковальова – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/10227>

УДК 811.111

А.М. Водовозов

О.О. Саламатіна

IMMOBILIZED ENZYME

В даній роботі описані основні відомості про іммобілізовані ферменти, а також вказані основні типи їх формування. Також в статті подано переваги іммобілізованих ферментів над звичайними та сфери їх застосування.

Ключові слова: *іммобілізовані ферменти, адсорбція, технології іммобілізації ферментів.*

This paper describes basic information about immobilized enzymes, as well as the basic types of their formation. The article also presents the advantages of immobilized enzymes over conventional enzymes and their scope.

Keywords: *immobilized enzymes, adsorption, enzyme immobilization technologies.*

An immobilized enzyme is an enzyme attached to an inert, insoluble material – such as calcium alginate. This can provide increased resistance to changes in conditions such as pH or temperature. It also lets enzymes be held in place throughout the reaction, following which they are easily separated from the products and may be used again – a far more efficient process and so is widely used in industry for enzyme catalysed reactions.[1]

Adsorption-based enzyme immobilization was among the first enzyme immobilization methods. One of the first immobilized enzymes prepared by adsorption was reported by Nillson and Griffin in 1916, when it was shown that invertase physically adsorbed by charcoal was still catalytically active. The first industrially used immobilized enzyme was prepared by adsorption of amino acid acylase on DEAE-cellulose.

The intrinsic advantages of adsorptive enzyme- immobilization methods:

- reversibility, which enables not only the purification of proteins but also the reuse of the carriers;
- simplicity, which enables enzyme immobilization under mild conditions;
- possible high retention of activity because there is no chemical modification, in contrast with covalent enzyme immobilization.

In general, however, the immobilized enzymes prepared by adsorption tend to leak from the carriers, owing to the relatively weak interaction between the enzyme and the carrier, which can be destroyed by desorption forces such as high ionic strength, pH, etc. Occasionally the enzymes can be strongly adsorbed on suitable carriers or the adsorption is stable enough under the application conditions [2].

Problem of use immobilized enzymes is that there is no ideal or universal immobilization technique, and there is no ideal or universal carrier apparent that the method of attachment and the carrier must be chosen by the dictates of the application, the enzyme, and the use [3].

Exist combinations of two or more of the bonding techniques, they may be classified as five different approaches to immobilization. These immobilization techniques are as follows:

1. the crosslinking of enzyme to enzyme without the benefit of carrier;
2. crosslinking of enzymes within carriers or on the surface of carriers;
3. covalent attachment to carriers;
4. adsorption on or in carriers;
5. encapsulation or entrapment.

In fact, it is rather obvious that during the process of crosslinking within the carrier, some adsorption to the surface of the carrier occurs. During the covalent coupling to carriers, it is probable that some of the enzyme is adsorbed on the carrier surface and in addition, some crosslinking may occur between the enzyme molecules. To carry this further, it is possible that during adsorption immobilization, not only crosslinking between molecules may occur, but also some covalent bonds may be established at the surface of some carriers and between the enzyme molecules. Encapsulation and entrapment may involve not only physical and chemical adsorption, but also crosslinking and covalent attachment to the surfaces. When we describe a particular bonding technique during the course of our discussions, we merely imply that the proposed attachment is predominately of one type of bonding [3].

Widely used application of the immobilization approach together with enzymes has been the enzymatic reactions on immobilized substrates. This approach facilitates the analysis of enzyme activities and mimics the performance of enzymes on e.g. cell walls [4].

Immobilized enzymes find applications in a wide array of fields, including food and textile industries, medicine, biodiesel production and other industrial sectors. Treatment of several diseases and bioremediation programs to remove toxic pollutants from the environment has also been undertaken using this technique. The potential of multienzyme immobilized systems as a tool to catalyze multistep reactions are the present focus of the scientific community to ensure better industrial yields [5].

Література:

1. Zaushitsyna, O.; Berillo, D.; Kirsebom, H.; Mattiasson, B. (2013). “Cryostructured and Crosslinked Viable Cells Forming Monoliths Suitable for Bioreactor Applications”. *Topics in Catalysis*. 57 (5): 339.
2. Linqiu Cao. *Carrier-bound Immobilized Enzymes Principles, Applications and Design*. Copyright 2005, by WILEY-VCH Verlag GmbH & Co. KGaA, Weinheim.
3. Ralph A. Messing. *Immobilized enzymes for industrial reactors*. Copyright 1975, by Academic Press, Inc.
4. Gray, C. J.; Weissenborn, M. J.; Eyers, C. E.; Flitsch, S. L. (2013). “Enzymatic reactions on immobilised substrates”. *Chemical Society Reviews*. 42 (15): 6378–405.
5. Dr. Aryadeep Roychoudhury, Post Graduate Department of Biotechnology, St. Xavier’s College(Autonomous), Mother Teresa Sarani, Kolkata, West Bengal, India. Copyright 2014, by Paramananda Saikia. *Journal of Enzymology and Metabolism* | Volume: 1, Issue: 1

УДК 378.12:81’243

І.М. Войцьо

ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ БАР’ЄРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Щоб підготувати впевнених фахівців на сьогодні від викладачів вищих навчальних закладів вимагають підвищення якості вивчення та викладання мов. Але проблема в тому, що студенти отримуючи значний обсяг мовленнєвих знань, не завжди опановують іншомовне мовлення, не можуть вільно читати і розуміти усні та письмові повідомлення. Без опанування навички комунікативної компетенції як аудіювання і говоріння ускладнюється повноцінна майбутня професійна діяльність. Успішність навчання залежить не

тільки від діяльності викладача, а також від психологічної готовності тих, хто навчається. Досвід роботи з різними віковими категоріями показує, що мовленнєвий (комунікативний) бар'єр більш психологічна проблема, яка залежить від самої людини, від її психологічного стану, налаштованості, розкутості. Студенти, які не вірять у свої сили, здібності, завжди очікують невдачі, страх зробити помилку, мають тривожність і скутість, вони дійсно зазнають невдачі через те, що не відчують впевненості у свої сили, не здатні подолати наявні психологічні бар'єри. Усе це зумовлює необхідність посилити увагу викладачів до проблеми підготовки фахівців до іншомовного спілкування.

У вивченні іноземних мов часто виникає ряд проблем і психологічний бар'єр є одним з них. Такий бар'єр є психологічним фактором, виникає він коли людина є недостатньо мотивованою і дуже сором'язливою, не виявляє бажання брати участь в інтерактивних завданнях, намагається не відповідати на запитання. Подібна поведінка може мати різні причини, які треба проаналізувати для того, щоб створити сприятливу атмосферу. Коли викладач зустрічається з проблемою психологічного бар'єру у своїх студентів, в цій ситуації багато залежить і від викладача. Потрібен особистісний підхід, використання різних методик викладання іноземної мови. Часто психологічний бар'єр називають «синдром собаки», коли все зрозуміло, а сказати щось неможливо.

Однією з причин виникнення психологічного бар'єру є страх висловлюватись іноземною мовою, страх зробити помилку, що інші студенти будуть сміятися і виправляти помилки. Другою причиною виникнення страху перед говорінням може бути особистість викладача. Деякі викладачі намагаються домінувати над аудиторією, багато і швидко говорять, постійно виправляють помилки студентів, коментують. Мотивація є дуже важливою у вивченні іноземної мови. Існує два види мотивації: інтегрована й інструментальна. Інтегрована мотивація є внутрішньою, коли студент вивчає те, що йому подобається. Інструментальна мотивація спонукає студента

вивчати мову, щоб отримати кращу роботу, але результат цієї мотивації є тимчасовим, багато студентів перестають вивчати мову, отримавши бажаний результат. Деякі студенти починають вивчати мову маючи сильну мотивацію досягти успіху, але зіткнувшись з труднощами, частково або повністю втрачають бажання вчитись і перестають брати участь у комунікативній діяльності на занятті. Існує ряд прийомів, щоб залучити студента до роботи. Найголовніший це створення емоційної атмосфери, гарним способом зменшити напругу на занятті, це провести гру, навмисно зробити помилку написавши на дошці речення з помилкою і попросити студента знайти помилку і виправити її. Ставлення викладача до помилок є важливим фактором створення спокійної дружньої атмосфери на занятті. Слід висловлювати схвалення до намагань студентів висловлюватись іноземною мовою, підтримувати, адже це сприяє покращенню самооцінки студентів.

Подолання психологічних бар'єрів може бути двох типів: конструктивний та деструктивний. Конструктивне подолання передбачає перебудову свідомості особистості (Л. І. Анциферова, А.К. Маркова). Це активне подолання бар'єрів спрямоване на відновлення навчальної діяльності. Варто виділити, що лише конструктивне подолання бар'єрів спрямований на позитивний розвиток особистості. Деструктивний спосіб подолання може спричинити регрес особистості, відмову від продовження навчання. Це пасивне, неадекватне реагування на психологічний бар'єр. Вибір способу подолання психологічного бар'єру у навчальній діяльності визначається здатністю студентів усвідомлювати зміни, які відбуваються у процесі вивчення іноземної мови.

УДК 796.072.2

О.Є.Гладир
Л.М. Медведєва

АВТОРИТЕТ ТРЕНЕРА – ВЕДУЧИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ

Авторитет тренера - особлива професійна позиція, яка визначає вплив на вихованців, що дає право приймати рішення, висловлювати оцінку, давати поради. Справжній авторитет спирається на високі особистісні та професійні якості. Авторитет тренера є важливим фактором, що впливає на фізичний і духовний розвиток юних спортсменів.

Ключові слова: авторитет тренера, особистість, професійні якості, культура, виховання.

The credibility of the trainer is especially professional position, yak visnazhl vliv on vikhovantsiv, who should have the right to take the decision, to assess the appreciation, give joy. The reference authority is spiraling over the temple of particularity and professionalism. The credibility of the trainer is an important factor, which is especially important for the physical and spiritual development of young athletes.

У сучасних соціально-економічних умовах спорт - це суспільне явище, спрямоване не тільки на досягнення найвищих показників фізичного розвитку людини, а й на соціально-суспільне перетворення спортсмена.

У зв'язку з цим, педагогічна майстерність, культура поведінки, спілкування, такт тренера є значущими компонентами, що впливають на формування особистості спортсмена. Від того, наскільки свідомо, грамотно, доцільно тренер зможе впливати на фізичне вдосконалення юного спортсмена, його морально-етичний, культурний розвиток, багато в чому буде залежати і

його соціалізація. Значущим механізмом впливу тренера на особистість юних спортсменів є його авторитет.

Авторитет тренера - це особлива професійна позиція, що визначає його вплив на учнів і дає йому право приймати рішення, висловлювати оцінку, давати поради. Коли авторитет тренера береться під сумнів, коли відсутні елементарні тактичні задуми і наслідком цього стає поразка у змаганнях, то важко змусити спортсмена викладатися на всі 100%.

Авторитет тренера невіддільний від всієї його діяльності, знань теорії і практики спорту, високої вимогливості і т.п. Хороший тренер завжди вимогливий і принциповий в першу чергу до себе, самокритично відноситься до всієї своєї роботи. Він повинен бути новатором, вміти бачити все передове в методиці, тактиці, щоб не копіювати, а творчо застосовувати це в роботі.

Авторитет тренера в очах спортсменів - це визнання за ним права приймати відповідальні рішення в різних ситуаціях спільної діяльності, а також визнання значимості професійних, громадянських і духовних якостей особистості тренера. У професійному компоненті авторитету - це професійна і особистісна компетентність тренера в питаннях організації та побудови авторитетних відносин в різних вікових і соціальних групах, в особистісному - це ціннісні орієнтири тренера, його культура мови, стиль діяльності, а також сформованість позитивних особистісно значущих для формування авторитетних відносин якостей.

Тренери значною мірою недооцінюють значимості своїх особистісних якостей. Вони приділяють більшу увагу професійному компоненту своєї діяльності, ніж міжособистісним взаєминам всередині колективу. Це створює ситуацію, коли тренера сприймають тільки як тренера-педагога, основним завданням якого є розвиток фізичних здібностей спортсменів, що дозволяють досягти найвищих спортивних результатів. Така функція тренера, як формування особистості спортсмена, відводиться на другий план.

Культура тренера - це основа його професійної діяльності, що дозволяє передавати молодим спортсменам загальнолюдські цінності, знання і досвід, як

в сфері суспільної життєдіяльності, так і в фізкультурно-спортивної діяльності. Її складовими є загальна і професійна культура тренера, його стиль діяльності, поведінки і спілкування. До професійно важливих якостей тренера відносяться моральні, комунікабельні, вольові, інтелектуальні та психомоторні. Тренер повинен володіти повним комплексом моральних якостей: гуманізмом, ввічливістю, чесністю, вимогливістю, оптимізмом і ін. Оскільки моральне виховання учнів повинно базуватися не тільки на словесній формі впливу на них, але, перш за все, на особистому прикладі, тренер зобов'язаний постійно стежити за собою, пред'являти до себе високі вимоги. Тренер повинен володіти і такими моральними якостями, як принциповість, правдивість, самокритичність, працьовитість і справедливість. Комунікативні якості, до яких відноситься товарицькість, ввічливість, доброзичливість і ряд інших, допомагають тренеру встановлювати контакт з учнями в процесі спілкування і тим самим сприяють успіху виховної роботи.

Розвиток вольових якостей є передумовою успіху в професійній діяльності тренера. Найважливішими вольовими якостями тренера вважаються: цілеспрямованість, ініціативність, сміливість, рішучість, витримка і самовладання. Всі ці якості знаходяться в тісному взаємозв'язку і взаємовпливі. Невитриманий тренер не може успішно вести виховну роботу з учнями, оскільки в їх очах він не володіє авторитетом. Нетерплячий тренер, бажаючи швидше досягти результату у своїх учнів, форсує навантаження, порушуючи тим самим принципи поступовості і доступності і ставлячи під загрозу здоров'я учнів. Тренер без самовладання буде губитися в конфліктних і несподівано виникаючих ситуаціях. Не володіючи наполегливістю, тренер не зможе неухильно проводити у вихованні учнів свою лінію. Спокій і витримка тренера не повинні підмінятися його байдужістю, байдужістю до своєї роботи. Тренер не повинен виходити з себе, втрачати над собою контроль, переходити на грубий і образливий тон.

Інтелектуальні якості допомагають тренеру знаходити правильні рішення у виховній роботі, обумовлюють ефективність творчості, пошуку ним нових

шляхів у навчанні і вихованні. До цих якостей відносять: ясність і логічність мислення, його критичність, уяву, винахідливість, дотепність, оперативність мислення, що характеризують здатність тренера швидко знаходити оптимальні рішення задач, що виникають. Одним з важливих якостей тренера є правдивість. Учні повинні бути впевнені в щирості його намірів і почуттів. Якщо учень відчує, що тренер веде з ним виховну гру, що в його словах є фальш, то він логічно вирішить, що його хочуть обдурити, і його довіра до слів і вчинків тренера зникає. Процес спілкування набуває формальний характер або припиняється зовсім. Між тренером і учнем виникає бар'єр недовіри.

Неодмінною якістю тренера повинна бути його вимогливість. Учні (особливо хлопчики) дуже поважають тренерів, які домагаються свого без грубого примусу і погроз, а також без педантизму. Вони одностайно заперечують м'якотілість, млявість, наївну довірливість тренера, його безпринципну поблажливість.

Завоювання і підтримання авторитету педагогом складна, кропітка робота по вдосконаленню ним свого духовного і фізичного стану. За авторитет треба боротися щомиті, щогодини, щодня.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно зазначити, що особистість тренера, його особистісні якості, педагогічна майстерність, культура поведінки і спілкування є значущими компонентами, що впливають на формування особистості спортсмена. Особливо актуальні вони в дитячо-юнацькому спорті, де закладаються і розвиваються не тільки фізичні здібності людини, але і його морально-етичні, естетичні та культурні якості.

Література:

1. Голенкова Ю. В. Психологічний аналіз специфіки праці вчителя фізичної культури / Ю. В. Голенкова // Теорія та методика фізичного виховання. – 2008. – № 3. – С. 6–9.

2. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі «фізичне виховання і спорт» : [навчальний посібник] / М. С. Герцик, О. М. Вацеба. – Харків : Видавництво «ОВС», 2004. – 176 с.

3. Холодов Ж. К. Теория и методика физического воспитания и спорта : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Ж. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – М. : Академия, 2004. – 480 с.

4. <https://osvita.ua/school/method/technol/589/>

УДК 378.147:378.046.4 (477)

О.О. Головньова-Коппа

МЕТОДИКА РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні дозволяє викладачам вищих учбових закладів відходити від стандартних методів навчання і використовувати нові більш сучасні. Інноваційний процес передбачає аналіз, переосмислення і оцінку введених викладачами більш сучасних методик, створення умов для їх постійної розробки і застосування. Специфічними і недостатньо розробленими є методика роботи зі студентами нефілологічних спеціальностей. Особливу увагу слід звернути на процес викладання іноземної мови на медичних факультетах. Однією із проблем є недостатня кількість підручників, як українською так і англійською мовою.

Вивчення іноземної мови важливе для студентів будь яких спеціальностей особливо для майбутніх лікарів. Знання іноземної мови робить їх конкурентоспроможними на європейському ринку праці, дає можливість брати участь у міжнародних конференціях. Вивченням методики викладання іноземної мови на медичних спеціальностях займається значна кількість спеціалістів філологів. Значних досягнень у розробці методик навчання

іноземній мові студентів медичних спеціальностей досягли М. Задорожна, О. Петрашук.

Ефективність процесу навчання та його кінцевого результату визначається методично обґрунтованою і доцільною системою практичних вправ. Знання з іноземної мови включають в себе як засвоєну готову інформацію, так і знання того, що здобувається в процесі пошуку. Лінгвістичний матеріал, що підлягає засвоєнню, може подаватися в підручнику як традиційними формами завдань, так і творчими вправами на задану проблемну тематику. Багато уваги слід приділяти завданням на пошук інформації і підготовку презентацій. Готуючи презентації студент відшукує таку інформацію, яка цікавить саме його. А при активній роботі під час заслуховування її (а саме: уточнення правильності вимови тих чи інших слів, обговорення ілюстрацій використаних у презентації, залучання інших студентів до активного обговорення теми презентації, відповідь на запитання) студент вдосконалює навички говоріння і надалі використані слова будуть швидше з'являться в активному словниковому запасі. Виконуючи вправи на закріплення словникового запасу слід звертати особливу увагу на те, що будь які слова можна замінити на синонімічні, або зробити опис того, чи іншого предмета або дії.

Медики мають постійно бути у сучасному процесі розвитку медицини, адже в їх руках наші життя. Студенти мають під час навчання прикласти якомога більше зусиль на вивчення мови і роль викладача дати якомога швидко і зрозуміло знання, які необхідні будуть для використання у житті. Основним завданням викладача є навчити комунікації. В залежності від курсу студенти отримують навички і вдосконалюють їх з кожним роком. В перший рік навчання студенти вивчають велику кількість слів і словосполучень. В залежності від здібностей студентів кількість слів для вивчення може бути від 20-50 на тиждень. На першому курсі студенти мають засвоїти часи, які найчастіше використовуються в розмовній мові. Належне місце має бути

відведено вивченню і часів пасивного стану, адже значна кількість матеріалів написано з використанням пасиву.

На другому курсі навчання відбувається закріплення вивченого матеріалу і вдосконалення навичок говоріння. Завдання на говоріння містять проблему, яку слід вирішити. Ситуації стимулюють студентів до комунікативно - мотивованого виконання мовленнєвих дій, а спілкування в таких ситуаціях дає студентам змогу свідомо засвоїти іншомовний матеріал.

Викладання іноземної мови на нефілологічних спеціальностях вимагає зосередження значної уваги на читанні фахової літератури. Студенти повинні розглядати тексти іноземною мовою, які пов'язані із спеціальними профільними дисциплінами. Маючи текст з великою кількістю незнайомих слів, як це завжди здається студенту, викладач має розвинути навички читання з залученням словника лише у заплутаній ситуації. Маючи знання із основної дисципліни студенту легше на підсвідомому рівні здогадатись переклад того чи іншого слова. Цілеспрямоване читання є необхідною умовою набуття студентами за порівняно недовгий проміжок часу достатнього рівня комунікативної компетенції в професійній діяльності. Методичні матеріали з вивчення іноземних мов повинні базуватися на текстових вправах, що носять проблемний характер, а саме містять запитання, на які в підручнику немає готової відповіді. Студенти мають розкрити проблему і знайти шляхи вирішення, використовуючи лексику, якою вже володіють.

УДК 811.111

В. Голяковська

О.О. Саламатіна

FEATURES OF CROP PRODUCTION IN ITALY

В статті розкриваються особливості вирощування сільсько-господарських культур на ґрунтах Італії.

Ключові слова: використання земель сільськогосподарського призначення, вирощування, експорт, ерозія ґрунтів.

In the article the features of growing crops on the soils of Italy are displayed.

Keywords: agricultural land use, growing, export, soil erosion.

Italy's plains constitute only one-fourth of the land under cultivation, indicating widespread cultivation of hilly environments where agriculture has been possible only as a result of modifying the natural landscape and resources through terracing, irrigation, and soil management.

The most fertile area is the Po valley, where precipitation is fairly evenly distributed throughout the year, but mean rainfall decreases southward. Coastal areas in Puglia, Sicily, and Sardinia may register only about 12 –16 inches (300 – 400 mm) of annual precipitation, compared with about 118 inches (3,000 mm) in Alpine regions [3].

In general, agricultural land use is divided into four types – field crops, tree crops, pasture, and forestry [1].

Italy is a major exporter of rice, which is grown mostly on the Po plain. Corn (maize) also is grown in that area. Of the other field crops, tomatoes are the most important for domestic and export markets. Naples and Emilia-Romagna specialize in that crop. By the early 21st century the area given over to growing tomatoes had increased more than twofold, and production quadrupled as a result of improved production techniques.

Olives and grapes are Italy's two most lucrative agricultural exports. Olive production is suited to the arid conditions of Puglia, Sicily, and Calabria, the oil content being enhanced by the long, dry summers. The output is erratic, however, as the olives are susceptible to late frosts. Italy is the world's biggest exporter of olive oil, although Spain dominates the more lucrative sector of table olives.

Wine is produced in every region of Italy and, together with olive oil, enjoys a positive trade balance. Competition is stiffening, however, with the burgeoning

eastern European market undercutting western prices. Much of the heavier wine from the south is used to produce vermouth or marsala, while the best-known wines – Soave, Valpolicella, Barolo, and Asti – are produced in the north.

Parts of Tuscany, Italy, are highly vulnerable to erosion [2]. Soil erosion depends on rainfall intensity and duration, land cover, and slope and soil physical parameters, such as texture, moisture and aggregation. Storm events are characterized by very high rainfall intensity and may have a huge impact on soil erosion risk. A local increase in the frequency or intensity of extreme rainfall events may therefore result in further soil degradation.

Література:

1. <https://www.britannica.com/place/Italy/Agriculture-forestry-and-fishing>
2. <https://www.climatechangepost.com/italy/agriculture-and-horticulture/>
3. Ramos and Martínez-Casasnovas (2006); Arnone et al. (2013); Bartolini et al. (2013, 2014), all in: Vallebona et al. (2015)

УДК 378.147.091.33:811.111

Г.Ю. Гриженко

ПРО ВАЖЛИВІСТЬ СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна психологія довела, що для нормального психологічного розвитку людині необхідне почуття безпеки. Відповідно до піраміди потреб людини А. Маслоу, саме почуття, що тобі нічого не загрожує є однією із базових потреб людини. Людина, яка знаходиться у постійній напрузі, може деякий час працювати на позитивний результат доволі продуктивно. Але, на думку багатьох психологів, це не може бути довготривалим успіхом – для досягнення

саме такого успіху людині потрібно відчуття впевненості в своїх силах, спокою і рівноваги, якого не може бути у ситуації постійного стресу.

Кожній людині потрібно почуття захищеності та спокою. Спокою, який є внутрішнім відчуттям, що ти важливий, твоя думка потрібна, тебе не ображатимуть, навіть якщо ти помилився. Відомому американському гумористу Марку Твену належать мудрі слова: «Людина не може бути задоволена власним життям, якщо вона не задоволена собою». Вочевидь, першим чином кожен викладач має замислитись над проблемою створення позитивних емоцій у тих, кого він навчає. Саме емоції важливі для створення мотивації встати вранці і почати діяти. Даніель Гоулман у книзі 'Емоційний інтелект' вказує на важливість врахування емоційної сфери для найкращого подолання труднощів під час навчання. Якщо відсутня емоційна складова, рано чи пізно логічні доводи втрачають свою силу. Це може призвести до апатії – втрачання інтересу до всього, що відбувається навколо. Тому привітність, похвала, щира зацікавленість є тим, без чого не буде тривалого успіху. Д. Карнегі зауважив у своїй книзі про пошук друзів, що найкращим словом для будь-якої людини є її власне ім'я. Тому не варто нехтувати навіть такою простою порадою, яка є дуже маленьким, але кроком по створенню позитивного та сприятливого оточення.

Кожен викладач стикається з проблемою неоднорідності груп, в яких завжди є більш підготовлена група студентів і група, яка потребує особливої уваги, тому що рівень підготовки є низьким. Типовою помилкою викладача може бути перенесення ставлення до деяких студентів у групі, які не дуже хочуть працювати, до всієї групи в цілому. Іноді викладач навіть сам не усвідомлює причини певного ставлення до групи і тут є важливим не переносити однакове ставлення до всіх, хоча, з іншого боку, однією з головних вимог є бути неупередженим і не виділяти когось особливим чином, ображаючи інших. Зрозуміло, що майстерністю викладача є вміння підтримати такий баланс, при якому кожен студент буде вважати себе важливим та рівним серед інших. Той, чий рівень підготовки є низьким, має відчуття, що це є

тимчасовою проблемою, яку йому готові допомогти вирішувати і ставлення до нього як до людини не залежить від його знань з предмету. . Лише ставлення до студентів як до рівних учасників процесу навчання є запорукою створення так званої зони комфорту у цієї діяльності. Ще одним із методів створення зони комфорту навчання є визнання права кожного студента на власну думку з приводу того, що обговорюється у цьому процесі. Власна думка завжди спирається на життєвий досвід людини і проблемою інколи може ставати той факт, що досвід викладача є багатшим за досвід молодшої за віком людини. Основним принципом тут має стати не сперечатися, а надати можливість висловити цю думку, довести її, хоча вона може здаватися викладачу помилковою. Лише толерантне ставлення до будь-якої думки, можливість висловити її, не боючись бути розкритикованим, може створити умови, які в подальшому сприятимуть створенню комфортного простору навчального процесу. Розмова має бути у формі доброзичливої дискусії, де ніхто не зловживає авторитетом та більшим життєвим досвідом і не боїться показати, що його думка у процесі обговорення змінилась під впливом чужих аргументів. Саме можливість змінити свою думку під впливом вагомих аргументів є одним із важливих результатів у процесі навчання з обох сторін – викладача та студентів.

Таким чином, планування заняття не просто як тренування певних навичок і відпрацювання нової лексики, а як створення майданчику висловлення думки, можливості дізнатися щось нове і цікаве, відстояти свої погляди, є запорукою того, що воно досягне не тільки навчальної мети, але буде сприяти бажанню працювати і досягати подальших успіхів. Ми вважаємо головною задачею педагога виховувати щасливу людину, тому що тільки така людина буде спроможною змінювати життя на краще. Саме для цього мають бути створені умови, які сприятимуть тому, щоб людина мала змогу бути задоволена собою – тобто своєю діяльністю та її результатами.

УДК 378.147.016-024.63-026.12:811.111'271

О.А. Диндаренко

ЗАНЯТТЯ У ФОРМІ ГРИ ЯК СПОСІБ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ.

Загальна стратегія навчання іноземних мов визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого-педагогічних та суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну межу навчання і вивчення іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовним, міжкультурним спілкуванням, шляхом формування та розвитку вмінь і навичок діалогічного спілкування. Досягти високого рівня комунікативної компетенції в іноземній мові, не знаходячись серед її носіїв, дуже важко. Саме у грі студент-юрист вільно імпровізує, виступає в ролі активного співрозмовника, що і доводить необхідність застосування ситуативно-рольової гри, як одного з найефективніших методів комунікативного підходу до вивчення англійської мови у ВЗО студентами-юристами, особливо за умов виникнення потреби у дистанційному навчанні.

Комунікативний підхід до навчання іноземних мов, при якому об'єктом навчання є мовна комунікативна діяльність, функціональні властивості мови і мовлення є дуже актуальним на сучасному етапі. Пошук шляхів навчання ефективного спілкування пов'язано з комунікативними потребами майбутніх фахівців, а особливо юристів, у зв'язку з розширенням міжнародних контактів України. Комунікативний підхід включає вивчення прагматичних аспектів комунікації, співвідношення мовних одиниць із діяльністю людини, вивчення стратегій і тактик комунікантів, що набуває ще більшого значення у дистанційному навчанні.

Формування іншомовної компетенції є необхідною складовою навчання мов на сучасному етапі, тому що вона допомагає фахівцям інтегрувати у різні мовні колективи, відчувати себе впевнено у будь-яких умовах спілкування.

Комунікативний підхід до навчання іноземних мов дає можливість викладачу навчити студентів моделювати мовленнєві взаємодії, використовувати мову як засіб соціальної дії і взаємодії в умовах конкретних ситуацій спілкування, навіть коли виникає потреба модулювати ролі її гравців, знаходячись на відстані комунікації.

Отже, перед заняттям з іноземної мови стоять нові завдання: це насамперед підготувати людину майбутнього, людину, що здатна проявити себе в умовах глобального багатокультурного простору, яка є відкритою до іншої культури, а отже, і до спілкування з іншими. Основне завдання викладання іноземних мов на сучасному етапі – це навчання мови як повноцінному засобу спілкування, засобу міжкультурної комунікації, а заняття у формі гри виявляється найбільш сприятливим за таких умов.

Проблемою застосування комунікативного інтерактивного підходу до вивчення англійської мови для спеціальних цілей займалися відомі фахівці. Д.Х. Хаймс, О.Б. Тарнопольський, К. Джонсон – британський методист, В. Літлвуд, відомий британський методист – дослідник, Джеремі Хармер, Джон Хайкрафт.

Дистанційне заняття у формі гри, яка в основному базується на розв'язанні конкретної, порушеної на занятті викладачем проблеми, забезпечує оптимальну активізацію комунікативної діяльності студентів, які знаходяться на відстані комунікації. Заняття у формі гри активізує прагнення студента-юриста до контакту один з одним і викладачем, створює рівні умови в розмовній діяльності, руйнує традиційний бар'єр невпевненості. Ситуативно-рольові ігри позитивно впливають на формування пізнавальних інтересів студентів-юристів, сприяють свідомому засвоєнню іноземної мови, розвитку таких якостей, як самостійність, ініціативність. Таким чином, рольова гра має великі можливості в практичному, освітньому і виховному відношеннях. Гра втягує в активну пізнавальну діяльність кожного студента окремо і всіх разом і тим самим є ефективним засобом організації навчального процесу. У процесі рольової гри відбувається одночасне удосконалення і розвиток навичок у

використанні мовного матеріалу, але це на даному етапі периферійна задача, головне – це спілкування, мотивоване ситуацією і роллю. Рольова гра передбачає елемент перевтілення юриста у представника певної соціальної групи, професії тощо. Через це рольові ігри часто сприймаються як реальна дійсність: студенти мають можливості для самовираження, яке здійснюється у рамках цих ролей. Кожен гравець виступає як частина соціального оточення інших і демонструє шаблон, в рамках якого він може спробувати свою власну чи групову поведінку.

У сучасних умовах швидкого розвитку інформаційних технологій та збільшення джерел інформації процес навчання вимагає більш ефективних та сучасних методів викладу інформації. Ці методи повинні дозволити тим, хто навчається дистанційно, отримувати достатній обсяг навчального матеріалу та забезпечити достатній рівень оволодіння цим матеріалом.

З короткого огляду теоретичних та практичних аспектів проблеми використання рольової гри, стає зрозуміло, наскільки комплексним та багатогранним є використання комунікативних завдань у процесі дистанційного вивчення іноземної мови у ВЗО.

УДК 378.147+376.68+371.322

А.В. Діордієва

ГОЛОВНІ ЧИННИКИ ПОДОЛАННЯ МІЖКУЛЬТУРНИХ НЕПОРОЗУМІНЬ

Процеси академічної мобільності студентів, що часто означають необхідність мати справу з людьми іншої культури навіть для тих студентів, які ніколи не планували навчатися за межами своєї країни, вимагають посиленої уваги до таких питань як оптимізація міжкультурної взаємодії серед студентів та викладачів, подолання міжетнічної неприязні й розвінчання неістинних стереотипів. Питання упередженого ставлення до іноземних студентів подекуди

стоїть досить гостро і вимагає ефективних механізмів налагодження гармонійних міжкультурних стосунків. Існує низка усталених методів, які хоч і не гарантують абсолютного вирішення питання, можуть виявитися ефективними в певних випадках міжетнічних непорозумінь, полегшити та прискорити подолання конфліктних ситуацій:

- встановлення емоційних зв'язків між людьми через ідентифікацію, досягнення спільності почуттів;
- особисте знайомство людей, що належать до різних етнічних груп, оскільки саме анонімність зумовлює прояви агресивності;
- натхнення людей одним ідеалом, створення певної «надмети», яка б об'єднувала людей різних етнічних груп задля її досягнення;
- інформаційний взаємний обмін між групами;
- перенесення агресії в культурно-ритуалізовану площину – спортивні чи інтелектуальні змагання тощо.

Одним з найпотужніших чинників, що впливають на міжкультурні конфлікти, є етноцентризм, тобто властивість сприймати та оцінювати життєві явища інших культур (мова, література, їжа, одяг, житло, звичаї, норми поведінки та спілкування тощо) через призму традицій і цінностей традицій та цінностей своєї етнічної групи, яка виступає в якості певного еталону.

Етноцентризм не можна розцінювати як цілком негативне явище, адже через нього підтримується національна ідентичність, а також зберігається цілісність етнічної групи, однак надмірні прояви етноцентризму можуть запобігати міжгруповій взаємодії та взаєморозумінню людей різних культур.

Сучасні дослідження етноцентризму довели, що цей феномен апріорі не завжди імплікує вороже ставлення до представників інших груп і цілком може поєднуватися з терпимим ставленням до міжкультурних відмінностей.

У свою чергу негативні прояви етноцентризму, що перешкоджають ефективній міжкультурній взаємодії, можна зменшити такими способами:

- 1) при співставленні двох культур створювати такі образи, які взаємно доповнюють один одного;
- 2) розвінчувати неістинні етнічні стереотипи.

УДК 81'243:005,336.02]:004-051

О. Коваленко

USING APPS AND GOOGLE COMPANY PRODUCTS IN TEACHING BUSINESS ENGLISH

Today we are an information society whose main feature is information and communication technologies (hereinafter - ICT) in all spheres of human activities. A wide range of ICTs is opening up new opportunities of future economists training. For this, ICT should have such characteristics as: availability, simplicity, reliability, low cost, stability, variability, quality. Information and communication technologies are used by everyone, in different areas of human activity, particularly in education. With the starting of the Internet era, mobile devices allowed the development of electronic, including mobile teaching. Almost all students have smartphones, tablets, other gadgets, that allow them to acquire new knowledge, communicate, relax etc. These are such features as portability, simplicity and accessibility mobile computer technologies have allowed the mobile training.

Use of information technology in the educational process is considered in the scientific works of both domestic and foreign scientists, among whom V. Bepalko, B. Gershunsky, R. Gurevich, Y. Horvits, M. Zhaldak, L. Morska, E. Polat, I. Robert, M. Varshauer, J. Wellington, and others. Studies confirm that a wide variety of modern information technology provides an opportunity to overcome the objective difficulties that arise in the process of learning a foreign language.

Information Communicative Technology (ICT), which is in educational activities, includes Google Apps Education Edition (Google Apps for Education). After all, Internet services and Google services Google are available 24 hours 7 days

a week. They are simple in implementation and use, and they are served by Google, therefore there is no need to download, install and maintain hardware and software yourself, and you can get started with minimal support from information technology professionals. Google company adheres to the confidentiality principles, which were set out in the US SafeHarbor (Safe Harbor) system, and ensures that Google's educational services privacy and user privacy protection will be provided at the highest level.

Google Apps for Education are free tools of communication, collaboration and publishing, including email accounts in your educational institution. A variety of services and GoogleApps services can meet any learning needs and ICT opportunities in the educational process. World ranking and leading technologies used by Google provide modernity and the quality of online resources created through Google Apps Education Edition.

Google's state-of-the-art services provide the opportunity of the future economist such skills as seeking information; comparing different sources; recognizing the necessary information; using different types of media resources.

Thus using Google products for future economists' professional training enriches their ability of using computer technology and working with information. In our opinion, usage of Google technologies that require the introduction of innovative approaches and the latest information resources can enrich the learning process. Competent usage of Google information products by all the participants of educational process provides an opportunity to increase the level of cognitive activity of future economists, as well as be a powerful motivational a tool to support and promote person-centered learning and students' self-improvement.

Analysis of a certain number of mobile applications gives the opportunity to name and assess their variety. Their using them allows users to improve reading, listening, vocabulary skills. It should be noted, that a large number of mobile applications use different tools at the same time (media content, play form lessons, mental cards) for a purpose to improve the quality of learning English.

ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ІТ ФАХІВЦІВ

Розвиток комунікативної компетентності має сприяти професійній та особистісній підготовленості випускників вузів до працевлаштування та відповідати вимогам сучасного ринку праці.

ІТ в нашій країні розвивається надзвичайно швидко. Це означає, що компанії можуть запропонувати своїм клієнтам конкурентоспроможні ціни разом з найвищою якістю. Так, поважний міжнародний рейтинг Global Innovation Index включив Україну до 50 кращих країн світу в області ІТ у 2017 році, чим поставив її попереду таких популярних ІТ-аутсорсинг країн, як Індія, Філіппіни, та Бразилія. Іншою перевагою України є стартапи. Відповідно до статистики AngelList, зараз налічується 1600 українських технологічних стартапів з середньою оцінкою в \$2,5 млн. і майже 3 000 інвесторів. Основна частина ІТ-спеціалістів – це молодь віком від до 22 до 35 років. Понад 60% фахівців мають закінчену вищу освіту. Проте варто відзначити, що сьогодні, роботодавці при працевлаштуванні кандидата більше звертають увагу на реальні знання та практичні навички, аніж на диплом і назву ВНЗ. Крім того, у сфері ІТ є поширеною практика, коли спеціалісти не закінчували університет за даним напрямком, а вже на роботі перекваліфікувалися, отримуючи знання на курсах та під час навчальних програм.

ІТ-фахівці – це ті спеціалісти, які відрізняються ґрунтовним знанням іноземним мов, особливо англійської. Кожна друга вакансія для працівника сфери вимагає знання іноземної мови за професійним спрямуванням. Співбесіди теж доволі часто проходять саме англійською. І хоча у зв'язку з високою престижністю та популярністю професійної області до ІТ йде все

більше спеціалістів і конкуренція серед представників сфери зростає, знайти хорошу роботу в галузі не складно. Все залежить від реальних знань, практичних вмінь та компетенцій кандидата на посаду. Чим вони вищі, тим легше знайти достойну роботу. Піднятися по кар'єрних сходах в сфері інформаційних технологій можна різними способами. Можна по мірі вдосконалення знань і навичок постійно переходити з однієї компанії в іншу, щоразу в більш велику і таку, що активно розвивається, і, відповідно, пропонує більш високі зарплати. Донедавна існував стандартний кар'єрний шлях ІТ фахівця: початківець займався технічною підтримкою користувачів, потім ставав системним адміністратором мережі, далі починав розробляти програмне забезпечення, потім отримував посаду керівника проектної групи і в підсумку міг стати начальником відділу або менеджером вищої ланки в області інформаційних технологій. Сьогодні число «точок вход» в кар'єру і способів просування збільшилося. Наприклад, зараз розробники часто йдуть в бізнес-аналіз та консалтинг, а потім переходять у проектне управління та ІТ-менеджмент, де суто технічних знань та навичок вже недостатньо, а виникає потреба в високорозвинених комунікативних вміннях та навичках. В останні роки зріс попит на ІТ-менеджерів, які вміють розробляти стратегії розвитку інформаційних систем компанії, керувати закупівлею технічного обладнання для роботи співробітників компанії і стежити за встановленням необхідних комп'ютерних програм, а також проводити навчальні тренінги по роботі з новими програмами та обладнанням. В обов'язки ІТ консультантів входить проведення численних презентацій та тренінгів, ІТ директор здійснює керівництво проектами будь-якої складності, в тому числі і великими чи комплексними (тобто за участю партнерів і підрядників) проектами, здійснює в основному управлінсько-організаторську діяльність. Для подолання «штучності» спілкування, налагодження взаємодії, уникнення комунікативних невдач виникає необхідність вирішити проблему навчання майбутніх ІТ спеціалістів використанню вербальних та невербальних комунікативних засобів в усному спілкуванні рідною та іноземними мовами, зокрема під час

проведення диспутів, тренінгів, публічних виступів, презентацій, перемовин, зустрічей та в повсякденному керуванні персоналом.

УДК 796.012.2

М.Ю. Коржевський

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

В статті розглядаються питання гармонійного розвитку особистості студента засобами фізичного виховання.

Ключові слова: фізична культура, фізичне виховання, студент.

Одним із компонентів всебічного гармонійного розвитку особистості є фізичне виховання.

Фізичне виховання – система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я та загартування організму. Принцип всебічного і гармонійного розвитку організму передбачає забезпечення планомірного й цілеспрямованого розвитку всіх його органів та систем і фізичних якостей людини.

Теорія і практика фізичного виховання спирається на дані фізіології. Виховання підростаючого покоління фізично здоровим – важливе завдання сім'ї та навчального закладу. Правильне фізичне виховання великою мірою сприяє повноцінному психічному розвитку студента та вдосконаленню його рухових функцій. Організм всебічно розвивається, якщо систематично зазнає дії різноманітних фізичних навантажень, зокрема фізичних вправ. Відомо, що в організмі є понад 630 м'язів і 230 суглобів. Їхнє нормальне функціонування передбачає інтенсивне і систематичне навантаження кожного з них. Однак у виконанні певної вправи бере участь лише обмежена кількість м'язів і суглобів. Тому для оптимального фізичного розвитку необхідно використовувати

комплекс різноманітних вправ, які б забезпечували функціонування всіх м'язів і суглобів [2].

Принцип оздоровчої спрямованості фізичної культури полягає в організації фізичного виховання, і зокрема занять фізичними вправами, таким чином, щоб вони сприяли профілактиці захворювань студентів, зміцненню їхнього здоров'я. В ході фізичного виховання слід забезпечувати таке поєднання роз'яснювальної, виховної роботи і різних форм практичних занять фізичними вправами, при якому фізична культура стає усвідомленим обов'язковим компонентом режиму дня студента.

Згідно з «Положенням про фізичне виховання вищих навчальних закладів» система занять фізкультурою і спортом включає такі пов'язані між собою форми:

- навчальні заняття з фізичного виховання;
- фізкультурно-оздоровчі заходи протягом навчального дня;
- позанавчальна спортивно-масова робота (заняття в гуртках фізичної культури і спортивних секціях, спортивні змагання);
- фізкультурно-оздоровчі заходи за місцем проживання студентів (заняття в спортивних школах, туристичних гуртках);
- самостійні заняття студентів фізичними вправами вдома, на дворових майданчиках, стадіонах та інше.

Завданнями фізичного виховання є:

- виховання здорової зміни, бажання піклуватися про своє здоров'я, постійно займатися фізичною культурою;
- підготовка до захисту Батьківщини, оволодіння для цього прикладними видами спорту;
- підготовка до фізичної праці, виховання працездатності [4].

Систематичні заняття фізичною культурою є основною формою фізичного виховання студентів у навчальному закладі та в сім'ї, спонукають їх дотримуватися правильного режиму і вимог гігієни.

Заняття фізичною культурою є основною формою фізичного виховання студентів. Вони обов'язкові для всіх студентів (за винятком тих, хто за станом здоров'я віднесений до спеціальної медичної групи, або звільнені від занять). Заняття повинні активно сприяти успішному здійсненню позанавчальної роботи з фізичного виховання, формуванню у студентів інтересу і звички до занять фізичними вправами в повсякденному житті. Особливо велику увагу слід приділяти оздоровчій роботі з ослабленими та хворими студентами [1]. У позанавчальний час з ними треба проводити спеціальні заняття з лікувальної фізкультури.

Зміст фізичного виховання студентів визначається навчальною програмою з предмета та програмами секцій і гуртків [3]. Програмою передбачено:

- засвоєння теоретичних відомостей (знання із загальної гігієни та гігієни фізичних вправ, відомості, необхідні для самостійних занять фізичною культурою);
- гімнастичні вправи, що сприяють загальному фізичному розвитку студентів (шикування і перешикування, стройові вправи, лазіння і перелізання, вправи з рівноваги, опорні стрибки);
- легка атлетика (різні види бігу, стрибки в довжину і висоту, метання на відстань);
- рухливі ігри (розраховані на розвиток у студентів кмітливості, спритності, швидкості дій, виховання колективу і дисципліни);
- спортивні ігри (баскетбол, волейбол, футбол);
- кросова підготовка;
- плавання (кролем на груді і на спині, брасом, а також пірнання і прийоми рятування тих, хто тоне).

На заняттях фізичною культурою застосовують такі способи виконання вправ:

- фронтальний – одночасне виконання вправ усіма студентами. Його використовують під час навчання шикунів і перешикувань,

загальнорозвиваючих вправ без предметів і з предметами, ходьби, бігу, танцювальних вправ та ін.;

- потоковий – студенти виконують вправу один за одним по черзі, тобто потоком. Потоків може бути кілька. Цей спосіб використовують при виконанні стрибків у довжину, висоту, вправ з рівноваги, акробатичних вправ, лазіння;

- змінний – студентів ділять на зміни, які по черзі виконують вправи. Використовують при виконанні лазіння, метання на відстань, акробатичних вправ, бігу на швидкість;

- груповий – передбачає поділ студентів на групи, кожна з яких виконує окрему вправу. Через визначений час групи міняються місцями з таким розрахунком, щоб кожна з них виконала всі вправи;

- індивідуальний – застосовують при виконанні студентами вправ на оцінку;

- коловий – невеликі групи студентів виконують певну кількість різних вправ, послідовно переходячи по колу від одного спеціально підготовленого місця для виконання певної вправи до іншого.

В цільовій програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» визначено пріоритетні напрями державної політики. Згідно з нею, фізичне виховання в навчально-виховній сфері, як складова частина загальної системи освіти, має закласти підвалини забезпечення та розвитку фізичного і морального здоров'я, підготовки до активного життя і професійної діяльності на принципах індивідуального підходу.

Література:

1. Винничук О. Історико-педагогічні аспекти розвитку фізичної культури – Тернопіль.: АСТОН, 2010. – 404 с.

2. Год Б.В. Український гуманіст Станіслав Оріховський про навчання та виховання // Педагогіка та психологія: Зб. наук. пр. / За заг. ред. акад. І.Ф.Прокопенка, чл.-кор. Лозової. – Харків: ОВС, 2012. – Вип. 23. – С. 36-42.

3. Міхеєнко О.І. Валеологія: Основи індивідуального здоров'я людини. – “Університетська книга”, 2009. – 400 с.

4. Огірко І., Огірко О. Духовно-моральні аспекти фізичного виховання // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. - № 2 (18). – С. 21-27.

УДК 811.111

А.А. Кугляр

THE AMERICAN MODEL OF MARKET ECONOMY

This article considers positive and negative aspects of the American model of market economy are considered. The reasons for the emergence and functioning of the modern model were investigated. The main objectives of this article are identification of the main factors of the American market model, its internal and external aspects of functioning and leadership in the world economy.

Key words: *model of market economy, economy, subjects of economy, production, capital.*

The modern market economy is a difficult system for management, in which regulating institutions and constantly changing market laws interact. For objective and subjective reasons, market economies have built their economic systems differently. Today, they are in different conditions to ensure their effective development. The result of this phenomenon was the emergence of various models of the market. Under a market economic model, they see a simple reflection of reality, a certain economic process. The model attempts to describe all sides of reality. Market economic models make it possible to identify and analyze the specifics of the functioning of a market economic object [1]

It is known that the mixed economy model of highly developed Western countries has its own peculiarities. The American market economy model is based on the comprehensive promotion of entrepreneurial activity. It focuses on high levels of productivity and the success of each individual.

Because about 70% of manufacturing costs come from work, US executives focus on production methods due to limited and expensive human resources. One feature of the US governance model is the effective use of strong factors at the micro and macro levels.

In foreign trade and the movement of capital, major firms occupy the leading positions. Firms take into account the influence of individual enterprises on the international specialization of the country, their ability to adapt to the conditions of production [2].

US corporations are leading the world in the areas of scientific and technological advances such as the production of aircraft and spacecraft, advanced computers, powerful integrated systems, communications, laser technology.

The scale of the domestic credit market has become a powerful factor in the US influence on the global movement of monetary resources. The US dollar remains the main reserve and unit of account in the global monetary and financial system. Thus, the main role of America in the world economy is based on the historical nature of the formation of American capitalism, significant natural resources of the country, strong production potential.

The main factors of the American economic model are:

- the process of formation and development of economic process, different from other countries, during periods of growth and decline;
- periodization of market competitive mechanism of state regulation of economy;
- tendency to live, which is manifested in the low rate of personal savings with high credit debt of the population, deficits of the state budget;

- the creation of social programs for a sustainable society that lives on state aid of all kinds, which becomes a factor of social tension because the main taxpayer is the middle class.

The growth of the economy is first of all characterized by the fact that additional consumer demand is constantly formed, which is formed where there is production. Characteristic of the US economic model, cycles of consumer growth and decline are not manifesting today. What has happened in recent years with the massive transfer of American goods to China has interrupted the process. Jobs have emerged in China, where the US began to set up businesses. People who retired from manufacturing in America did not find work in new high-tech industries and were forced to take up less skilled and, therefore, less paid jobs [3].

Therefore, the most important component of the US model is its competitiveness in the global market. Historically and mentally, the American model has been developed on the principles of struggle, success and survival. Competition sets strict rules of conduct for every member of society and any enterprise or company. At the same time, these rules allow businesses to be more resilient to economic fluctuations.

Література:

1. Національні моделі ринкової економіки [Електронний ресурс] Економіка (навчальний посібник) В.В. Кириленко, Тернопіль: Економічна думка. - 193с.
2. Моделі сучасної ринкової економіки [Електронний ресурс] URL: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22020/
3. Американська модель. Публічні лекції [Електронний ресурс] URL: https://stud.com.ua/48814/filosofiya/amerikanska_model

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ФОРМА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Однією з проблем сучасної освіти є те, що випускники ВНЗ відчують деякі труднощі з застосуванням теоретичних знань на практиці. Уміння застосовувати отримані знання, вміння і навички у професійній діяльності не може з'явитися саме собою, цього потрібно навчати. Для вирішення даної проблеми необхідно впровадження в навчальний процес методу проектів. Як форма продуктивного навчання він забезпечує творчий характер навчальної діяльності в процесі якої студент реалізує свої можливості у подальшому працевлаштуванні.

Дослідження методу проектів як засобу реалізації особистісно-орієнтованого навчання спостерігається у наукових доробках Т. Башинської, Л. Ботько, Т. Волковської, С. Сисоєвої, З. Таран, О. Коперника та ін. Широкоаспектне висвітлення методу проектів як педагогічної технології, що включає сукупність дослідницьких проблемних методів творчого спрямування, розкрито у наукових працях Є. Полат, О. Пометун, Л. Пироженко, О. Рибіної, С. Сисоєвої, та ін. Зокрема, у простежується визначення методу проектів як комплексного навчального методу у працях В. Мигунова, А. Карачева, Н. Матяша, Г. Селевко, С. Сисоєва та ін. У сучасній педагогіці розкрито погляди на зміст, структуру, типологію методу проектів, етапи проведення та специфіку застосування у навчальному процесі (К. Баханов, В. Гузеєв, А. Касперський, В. Курицина, О. Пехота, Л. Пироженко, Є. Полат, О. Пометун, О. Савченко, Г. Селевко, Л. Сергєєва, М. Скаткіна, Е. Михайлова та ін.). Питання реалізації проектної технології навчання знайшли своє відображення в дослідженнях та публікаціях американських педагогів: Дж.Дьюї, В.Кілпатрика, Е.Коллінгса, які працювали на початку ХХ століття.

Науковці зазначають, що основна мета проектів – сприяння творчим та дослідницьким здібностям у процесі реалізації особистісно-орієнтованого навчання. Відповідно до цього, спільна проектно-творча діяльність визначається як спосіб реалізації особистісно-орієнтованої взаємодії, де студент реалізує свої можливості в спільно досягнутому продукті.

Визначаючи сутність та специфіку застосування методу проектів в навчальному процесі дослідники відмічають його творчий, перетворювальний характер роботи в процесі виконання, і наголошують, що саме участь у проектах сприяє активності, творчості, впевненості студентів, сприяють формуванню їх дослідницьких навичок та інтеграції знань. Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів.

Отримавши проект, студент підходить до етапу реалізації, який включає: проектування, на якому вивчається суть питання, аналізуються теоретичні положення та емпіричні факти, розробляється гіпотеза дослідження. Потім йде етап моделювання: побудова моделі процесу навчання, окремого заняття, при необхідності схематично моделюються психічні або особистісні якості студентів. Наступний етап конструювання: розробка цілей, відбір і структурування педагогічних засобів (зміст навчального матеріалу, форм і методів навчання та ін.). Закінчується виконання проекту етапом емпіричного дослідження: здійснюється розробка експерименту та інших дослідницьких форм, отриманням емпіричних даних з оцінкою і інтерпретацією результатів дослідження.

На етапі оформлення результатів, в залежності від характеру проекту, можуть бути наступні форми: реферат, звіт про виконання проекту по раніше розробленій схемі; методичний чи навчальний посібник; рекомендації; курсова робота, дипломна робота та ін. Етап захисту проекту може проходити у різних формах (виступ керівника групи на засіданні кафедри, захист курсової чи дипломної роботи та ін.), але обов'язковою є вимога щодо підготовки

презентаційних матеріалів, які дозволяють наочно продемонструвати аудиторії основні результати та хід роботи над проектом.

Останній етап – рефлексія, припускає, що студенти, які працюють над проектом, повинні провести аналіз власної діяльності (самоаналіз) над проектом з метою виявлення допущених помилок, їх причин і пошуку шляхів подальшого удосконалення дослідницької культури. Отже, окрім прийнятої в традиційній системі навчання логічної схеми додається схема синтезу, що реалізується у різних формах: від простого виконання репродуктивних, частково пошукових завдань викладача до самостійного виконання дослідницького проекту.

Отже, метод проектів надає можливість на основі практичного життєвого досвіду, молоді в професійному пошуку, розв'язанні соціальних, освітніх психологічних і культурних проблем. Застосування методу проектів у навчальному процесі покращує ефективність засвоєння та усвідомлення знань суб'єкта навчання, сприяє формуванню вмінь працювати з інформацією, аналізувати, систематизувати, узагальнювати, встановлювати асоціації з раніше вивченим, робити висновки, висувати ідеї, знаходити варіанти розв'язання проблеми, передбачати можливі наслідки рішень, обґрунтовувати власну думку, знаходити компроміс, прогнозувати результати своєї діяльності. Творча співпраця викладача і студентів під час проектної діяльності забезпечує творчу самореалізацію як викладача, так і студентів, задовольняє їх потреби в самовдосконаленні та саморозвитку; сприяє досягненню високих творчих результатів у процесі навчання.

УДК 811.111

Я. Малишева

О.О. Саламатіна

ALTERNATIVES TO CONVENTIONAL PLASTICS, THEIR

RECYCLING AND DISPOSAL

У статті йдеться про потенційний вплив пакувальних матеріалів, здатних до біорозкладання, та їх утилізація, особливо шляхом компостування.

Ключові слова: *здатний до біорозкладання, компостування, біополімери, упаковка, довкілля, поводження з відходами.*

This article discusses the potential impacts of biodegradable packaging materials and their waste management, particularly via composting.

Keywords: *biodegradable, compostable, biopolymers, packaging, environment, waste management.*

Biodegradable polymers constitute a loosely defined family of polymers that are designed to degrade through the action of living organisms. They offer a possible alternative to traditional non-biodegradable polymers when recycling is not practical or not economical [1]. Recently, significant progress has been made in the development of biodegradable plastics, largely from renewable natural resources, to produce biodegradable materials with similar functionality to that of oil-based polymers. The expansion in these bio-based materials has several potential benefits for greenhouse gas balances and other environmental impacts over whole life cycles and in the use of renewable, rather than finite resources [2].

Over 67 million tons of packaging waste is generated annually in the EU, comprising about one-third of all municipal solid waste (MSW). A large number of different types of polymers, each of which may contain different processing additives such as fillers, colorants and plasticizers, are used for packaging applications. These composition complexities together with contamination during use often render recycling uneconomic compared with disposal in landfill [2]. Biodegradable plastics with functionalities and process abilities comparable to traditional petrochemical – based plastic have been developed for packaging applications [3]. Typically, these are made from renewable raw materials such as starch or cellulose. Thermoplastic starch-

based polymers and aliphatic polyesters are the two classes of biodegradable materials with the greatest near-term potential [1].

Biodegradable polymers (BDPs) refer to polymeric materials that are capable of undergoing decomposition into carbon dioxide, methane, water, inorganic compounds, or biomass in which the predominant mechanism is the enzymatic action of microorganisms. Initial steps may involve abiotic (thermal, photo) and biotic processes to degrade the polymer, under suitable conditions, to a low-molecular weight species. However, the resultant breakdown fragments must be completely used by the micro-organisms; otherwise there is the potential for environmental and health consequences.

Depending on their origins, BDPs may be classified as being either bio-based or petrochemical-based. The former are mostly biodegradable by nature and produced from natural origins such as polysaccharides, proteins and lipids. Natural rubber as well as certain polyesters either produced by micro-organism/plant or synthesized from bio-derived monomers fall into this category. Petrochemical-based BDPs such as aliphatic polyesters, aromatic copolyesters are produced by synthesis from monomers derived from petrochemical refining [4]. This classification differentiates between renewable (bio-based) and non-renewable (petrochemical-based) resources. Biodegradable plastics, therefore, often comprise polymer blends that contain partly biogenic (renewable) carbon derived from biomass and partly petrochemical carbon. Current production capacity for biodegradable plastics worldwide is around 350, 000 tones, representing less than 0.2 per cent of petrochemical-based plastic. The environmental performance benefits are insufficient on their own to enable bioplastic polymers to be more widely used as alternatives to conventional plastics. They also need to be cost-effective, fit for purpose and, ideally, provide unique benefits in use. The costs of bioplastic polymers are generally still much higher than that of their traditional plastic counterparts.

Many bioplastics now have mechanical properties equivalent to that of their conventional counterparts and can be processed using technologies widely used in the polymer industry [3]. It is important to recognize that not all bio-based polymer

materials are biodegradable and vice versa. Equally, it is important to recognize that attributes like biodegradability of a given polymer need to be effectively coupled with appropriate waste management in order to capture maximum environmental benefit. There are different types of biodegradable plastics, which offer different degrees of degradability and generally require specific conditions in order to do so. Degradable – to a degree. One example is polylactide (PLA), which is used to make food packaging. Compostable plastic certified to European Standard EN13432 must break down under industrial composting conditions in less than 12 weeks. Crucially, neither the terms biodegradable nor compostable imply anything about the material's ability to break down quickly in a natural environment. These plastics are generally not designed to degrade without special treatment, which means when leaked into the environment as litter they can be as harmful as typical plastics derived from fossil fuels.

There is some evidence that producing plastics from plants has a smaller negative environmental impact than making them from crude oil. But this poses new problems through use of land that could otherwise be growing food crops. But bioplastics must also be disposed of correctly just as with conventional plastics, and the existence of compostable plastics must not become an excuse to litter. Instead, compostable plastics can be incorporated into a circular economy model, where waste is recovered and converted into useful products, or where compostable plastics and food waste can be returned to the soil as nutrients.

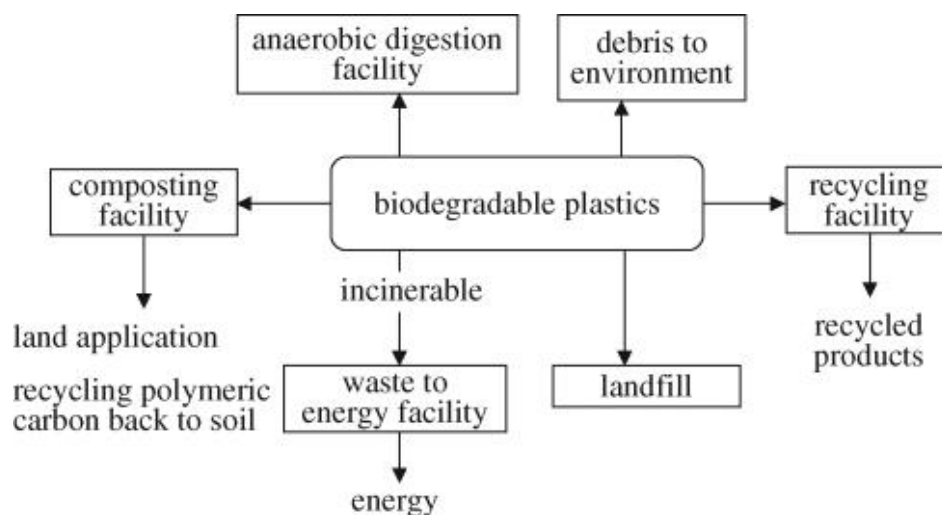
Biodegradable plastics that enter the municipal waste stream may result in some complications for existing plastic recycling systems. For example, the addition of starch or natural fibres to traditional polymers can complicate recycling processes. Although it is feasible to mechanically recycle some bioplastic polymers such as PLA a few times without significant reduction in properties, the lack of continuous and reliable supply of bioplastic polymer waste in large quantity presently makes recycling less economically attractive than for conventional plastics [5].

Most commodity plastics have gross calorific values (GCV) comparable to or higher than that of coal. Energy recovery by incineration is regarded as a suitable

option for all bioplastic polymers and renewable (bio)resources in bioplastic polymer products are considered to contribute renewable energy when incinerated [3]. Natural cellulose fibre and starch have relatively lower GCV than coal but are similar to wood and thus still have considerable value for incineration. In addition, the production of fibre and starch materials consumes significantly less energy in the first place, and thus contributes positively to the overall energy balance in the life cycle.

Unlike conventional petrochemical-based polymers, biodegradable and compostable bioplastic polymers can be composted. This can be via aerobic waste management systems such as composting to generate carbon- and nutrient-rich compost for addition to soil. Certain BDPs are suitable for anaerobic digestors whereby biowastes can be converted to methane, which can be used to drive generators for energy production. Making or calling a product biodegradable has no inherent value if the product, after use by the customer, does not end up in a waste management system that uses the biodegradability features. Figure 1 illustrates the integration of biodegradable plastics with disposal infrastructures that use this biodegradable function of the plastic product.

Figure 1

Composting is the accelerated degradation of organic matter by a mixed microbial population in a moist, warm, aerobic environment under controlled conditions. Biodegradation of such natural materials will produce valuable compost

as the major product along with water and CO₂, which does not contribute to an increase in greenhouse gases because it is already part of the carbon cycle [2].

Post-use biodegradable plastics and other biowastes unsuitable for landfill due to their potential to release methane under anaerobic conditions and their disposal by this method is inconsistent with policies like the EU Landfill Directive. Biodegradable bioplastics are most suitable for biological waste treatment through composting and, subject to further demonstration, potentially in anaerobic digestion systems. They should ideally be separated from other, non-biodegradable materials and collected with organic waste, including food waste.

By using these biological treatment methods the composts generated can be used as valuable soil improvers. The ubiquitous nature of plastics worldwide means we need to switch to making them from biological sources if we are to end our dependency on fossil fuels [1]. Bioplastic polymers have great potential to contribute to material recovery, reduction of landfill and use of renewable resources.

Література:

1. <https://theconversation.com/when-biodegradable-plastic-is-not-biodegradable-116368>
2. Song J.H., Murphy R.J., Narayan R., and Davies G.B.H. 2009. Article: Biodegradable and compostable alternatives to conventional plastics. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2873018/>
3. www.european-bioplastics.org
4. Hartmann L., Rolim A. 2002. Post-consumer plastic recycling as a sustainable development tool: a case study. In GPEC 2002: plastics impact on the environment, Conf. Proc., Detroit, USA, 13–14 February 2002, pp. 431–438
5. Hopewell J., Dvorak R., Kosior E. 2009. Plastics recycling: challenges and opportunities. *Phil. Trans. R. Soc. B* 364, 2115–2126

УДК 811.111.1:811.112.2

А.В. Марковська

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ ДЛЯ ЗАКОРДОННОЇ ПРАКТИКИ

Стаття присвячена проблемі підготовки здобувачів вищої освіти до іноземного спілкування для проходження закордонної практики. З метою формування навичок усного та письмового спілкування іноземною мовою у побутовій сфері та професійній діяльності розроблені заняття на курсах іноземних мов.

Ключові слова: *іноземне спілкування, закордонна практика, курси іноземних мов.*

The article is devoted to the problem of preparing students for foreign language communication during their practical training abroad. In order to develop foreign language skills of oral and written communication in the domestic sphere and in a professional activity, classes of foreign language courses are developed.

Keywords: *foreign language communication, practical training abroad, foreign language courses.*

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу вищих навчальних закладів є виробнича (професіональна) практика – одна з найважливіших форм професіональної підготовки майбутніх спеціалістів у різних галузях аграрного профілю. Мета виробничої практики – закріплення, поглиблення і розширення навиків, отриманих студентами в процесі навчання, формування в них системи професіональних вмінь і навиків згідно з профілем спеціальності, підготовка студентів до самостійної роботи.

Здобувачі вищої освіти аграрного профілю підготовки мають можливість під час навчання проходити практику за кордоном. На кафедрі іноземних мов

щорічно організують курси для вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти у Миколаївському національному аграрному університеті згідно з рішенням вченої ради університету. На курсах викладаються англійська та німецька мови. На високому організаційно-методичному та професійному рівні здійснюється мовленнєва підготовка здобувачів вищої освіти університету, які проходять практику за кордоном.

Курси для вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти університету, які проходять практику за кордоном спеціально розроблені для формування навичок усного та письмового спілкування іноземною мовою у побутовій сфері та професійній діяльності.

Підготовка здобувачів вищої освіти до іншомовного спілкування ведеться за такими напрямками на курсах іноземної мови:

- усне мовлення – слухачі курсів практично оволодівають навичками повсякденного та професійного спілкування;
- розмовна лексика – слухачі курсів вивчають розмовну та сільськогосподарську лексику, отримують загальні знання на прикладі ігор, кіно- та відео-фільмів, тощо;
- граматики – слухачі курсів засвоюють граматичні мовні форми й опановують їх комунікативне застосування;
- читання – слухачі курсів предмет має на меті комплексне засвоєння основ мови. Питома вага того чи іншого напрямку визначається специфікою групи.

Так у своїх дослідження Бацевич Ф. С. зазначає, що коли людина опиняється в іншому культурно-мовному середовищі, вона відчуває так званий «культурний шок» через недостатнє знання національних цінностей і законів спілкування носіїв інших культур і мов [1, с. 344]. Щоб уникнути усіх непорозумінь потрібно мати вагомі знання тої чи іншої культури, потрібно щоб відбувалася взаємодія між культурами. Взаємодія культур – це особливий вид безпосередніх відносин і зв'язків, що встановлюються між двома або декількома культурами, а також тих впливів, взаємних змін, які проявляються в ході цих відносин. Вирішальне значення в процесах взаємодії культур набуває

зміна станів, якостей, сфер діяльності, цінностей тієї чи іншої культури, породження нових форм культурної активності, духовних орієнтирів і ознак способу життя людей під впливом зовнішніх імпульсів [2, с. 188]. Тому однією з головних задач проведення курсів є також ознайомлення слухачів з основами етики і естетики, культури і традицій, які існують в іноземних країнах та психологічна підготовка до перебування за кордоном.

Основні завдання курсів для вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти університету, які проходять практику за кордоном є:

- вдосконалення знань здобувачів з іноземної мови (англійської та німецької);
- збагачення словникового запасу здобувачів з побутової тематики;
- підготовка здобувачів до спілкування з носіями мови за кордоном.

Сучасні аудіо, відео, друковані та мультимедійні навчальні матеріали з іноземних мов надають можливість підтримувати та удосконалювати рівень знань з англійської та німецької мови здобувачам вищої освіти на курсах. Розробка та використання технічних засобів і нових технологій навчання, включаючи комп'ютерні та інші. В програму курсів входять ділові ігри на іноземній мові з моделюванням конкретних ситуацій (роботи на фермі, робота на тракторі тощо).

Курси для вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти університету, які проходять практику за кордоном є складовою частиною гуманітарної освіти здобувача, яка розширює його загальний кругозір та забезпечує йому доступ до англомовної та німецькомовної національної культури і тим самим до світової культури.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич // Підручник. – Київ : Видавничий центр «Академія» – 2004. – 424 с.
2. Börner W. Kognitive Linguistik und Fremdsprachenerwerb. Das mentale Lexikon / Börner W. – Tübingen : Narr, 1994. – 258 S.

CASE METHOD IN TEACHING BUSINESS ENGLISH STUDENTS

У статті розглянуто метод кейсів як ефективний засіб навчання на заняттях з англійської мови. Автор описує технологію використання методу на прикладі.

Ключові слова: *метод кейсів, ділове спілкування, бізнес англійська, комунікативний підхід навчання.*

The article considers the case study method as an effective tool for teaching English. The author describes the technology of using the method by example.

Keywords: *Case Study, Business Communication, Business English, Communicative Learning Approach.*

Метод кейсів почав використовуватись у ВНЗ США ще на початку ХХ сторіччя в галузі права та медицини. Провідна роль у розповсюдженні методу кейсів належить Гарвардській Школі Бізнесу. В період з 1909 до 1919 рр. навчання проводилося за схемою, коли практиків просили викласти конкретну проблему-ситуацію, а потім надати аналіз проблеми і відповідні рекомендації. Перший збірник кейсів було видано у 1921 р. (Dr.Copeland, Dean Donhman) [2, с. 1]. Останнім часом метод кейсів знайшов широке використання в західноєвропейських ВНЗ в галузі менеджменту і маркетингу.

Однак, викладачі, які практикують метод кейсів, по різному розуміють його сутність. Наприклад, Гарвардська Школа Бізнесу так визначає метод кейсів: „Метод навчання, за якого студенти і викладачі приймають участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій. Такі кейси, складені у письмовій формі, виходячи з досвіду реальних людей, працюючих у сфері підприємництва, вивчаються і обговорюються студентами. Тому метод кейсів

включає одночасно і особливий вид навчального матеріалу, і особливі спроби використання цього матеріалу в навчальному процесі” [4, с.7].

Кейс – це опис реальної життєвої ситуації, який використовують як педагогічний інструмент, щоб спровокувати дискусію в навчальній аудиторії. Кейс має відображати не лише певну практичну проблему, а й актуалізувати певний комплекс знань, який необхідно засвоїти в процесі вирішення даної проблеми. Перевагою кейсів є можливість оптимально поєднувати теорію і практику, що є надзвичайно важливим в процесі підготовки майбутнього фахівця. Аудиторним елементом кейс-методу є докладне обговорення змісту, при цьому роль викладача зводиться до спостереження і управління дискусією студентів.

Під час розв’язання кейса студент не тільки використовує отримані знання, але й виявляє свої особисті якості, зокрема уміння працювати в групі, а також демонструє рівень бачення ситуації та рівень володіння іноземною мовою. Причому активність роботи кожного, хто навчається за цією методикою, залежить від багатьох факторів, основними з яких є кількісний і якісний склад учасників, організаційна структура підгрупи, її розміщення, загальна організація роботи з кейсом, організація обговорення результатів, підведення підсумків.

Роль викладача полягає у спрямуванні бесіди або дискусії, наприклад, за допомогою проблемних запитань і контролю часу роботи над проблемою, у відмові студентів від поверхневого мислення, у втягненні всіх студентів у глухий кут процесу аналізу кейса.

Мета методу кейс-стаді – поставити студентів у таку ситуацію, за якої їм необхідно буде приймати рішення. Студенти мають визначити істотні й другорядні факти, вибрати основні проблеми і виробити стратегії та рекомендації щодо подальших дій. Акцент робиться на самостійному навчанні студентів на основі колективних зусиль. При цьому роль викладача зводиться до спостереження і управління дискусією студентів.

Під час використання кейс-методу навчання необхідно дотримуватися певних правил складання кейса, брати до уваги особливості роботи з кейсом у різних вікових групах, дотримуватися організаційних правил роботи над кейсом у групі і, крім того, слід правильно визначити роль викладача, оскільки під час використання кейс-методу роль викладача суттєво відрізняється від традиційної.

Методичною метою застосування методу кейс-стаді може бути й ілюстрація до теорії, і чисто практична ситуація, і їхнє поєднання.

Отже, зміст кейса повинен відображати навчальні цілі. Кейс може бути коротким чи довгим, може викладатися конкретно або узагальнено. Слід утримуватися від надмірно насиченої інформації та інформації, що не має безпосереднього відношення до теми, що розглядається. У цілому кейс має містити дозовану інформацію, яка дозволяла б студентам швидко зрозуміти суть проблеми та надавала б усі необхідні дані для її вирішення.

Під час розв'язання кейса студент не тільки використовує отримані знання, але й виявляє свої особисті якості, зокрема вміння працювати в групі, а також демонструє рівень бачення ситуації та рівень володіння іноземною мовою. Причому активність роботи кожного, хто навчається за цією методикою, залежить від багатьох факторів, основними з яких є кількісний і якісний склад учасників, організаційна структура підгрупи, її розміщення, загальна організація роботи з кейсом, організація обговорення результатів, підведення підсумків.

Велику увагу треба приділити організаційним моментам:

підготувати в достатній кількості тексти самого кейсу, щоб кожен студент міг хоча б за кілька днів отримав його для самостійного опрацювання;

забезпечити інший роздатковий матеріал;

продумати матеріально-технічне забезпечення роботи навчальної групи (аудиторія, меблі, технічні засоби тощо);

продумати розподіл часу (особливо на роботу в аудиторії)

На другому етапі викладач розв'язує три основні завдання:

перевіряє знання студентами матеріалу ситуації (наприклад, пропонує їм відтворити хронологію подій, імена учасників кейсу тощо);

визначає проблеми (питання), що стають предметом обговорення та розв'язання;

конкретну ситуацію позиціонує у відповідний розділ навчального курсу, нагадує ключові моменти теорії, спрямовує студентів на професійний, а не побутовий підхід до аналізу ситуації.

Залишаючись у «тіні», викладач, як лоцман, упевнено веде групу бурхливим морем дискусії, обминаючи підводні рифи інтелектуальних непорозумінь, несподіваних запитань, прямуючи до конструктивних рішень.

Отже, викладач у процесі аналізу конкретної ситуації має добре розумітися на змісті курсу і спрямовувати процес обговорення. Це вельми складне й відповідальне завдання, яке можна вирішити лише за ретельної систематичної підготовки до занять.

Особливість використання методу конкретних ситуацій полягає в тому, що основна робота викладача починається задовго до аудиторного етапу. Чим чіткішою але малопомітною, недомінантною є роль викладача в аудиторії, тим ґрунтовнішу підготовчу роботу він здійснив. У процесі підготовки необхідно не тільки уважно повторити матеріал, продумати приблизний план обговорення, додаткові питання для активізації дискусії, а й проаналізувати готовність конкретної групи до такої роботи. Що група вже знає з цієї теми, які питання ще доведеться розглянути? Як група розуміє концепції, покладені в основу курсу? Наскільки активно працює група, для яких студентів цей матеріал може виявитися надто складним? Хто є лідером, а кого слід залучати до обговорення? Який темп роботи обрати? На ці та багато інших питань викладач має відповісти на етапі підготовки. Звісно, можна заперечити: адже обговорення — це групова імпровізація, і жодна підготовка не зможе цілком убезпечити від невизначеності.

Література:

1. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л. Варзацька // Дивослово. – 2017. – №2. – С.519-521.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2018. – №11. – С.18-24.
3. Кошманова Т. Кейс-метод в педагогічній освіті США / Т. Кошманова // Шлях освіти. – 2016. – №1. – С.22-24.

УДК 796.323

О. С. Мельник

С. В. Овчарук

ФІЗИЧНА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ

Розкрито суть поняття «фізична працездатність». Виявлено групу факторів, які негативно впливають на працездатність і здоров'я людини. Представлені засоби зменшення впливу негативних факторів на фізичну працездатність.

Ключові слова: *фізична працездатність, сила, загартування, здоровий спосіб життя.*

The essence of the concept of "physical capacity" is revealed. A group of factors was found that negatively impacts on the ability to work and human health. The means of reducing the influence of negative factors on physical capacity are presented.

Key words: *physical capacity, strength, hardening, healthy lifestyle.*

«Фізична працездатність» – це термін яким визначають здатність людини до прояву максимального фізичного зусилля у динамічній, статичній чи

змішаній роботі. Фізична працездатність пропорційна загальній кількості роботи, яку людина може виконувати з великою інтенсивністю протягом тривалого часу. Мускульна робота кожної людини лімітується постачанням кисню до м'язів які виконують навантаження, загальна працездатність від кардіо-респіраторної продуктивності. Для одержання кількісної величини фізичної працездатності проводять комплексне тестування. Це аеробна продуктивність, нервово-психічний стан, витривалість м'язів. Рівень як загальної так і спеціальної працездатності різний і може відрізнитись у одного і того ж спортсмена. При визначенні фізичної працездатності спортсмена можна робити висновки щодо його готовності організму займатися спортом, судити про його стан тренуваності і готовності до змагання. Оскільки специфічна реакція на фізичні навантаження залежить від особливостей функціонування фізіологічних систем людини. Тобто треба встановити оптимальне співвідношення між виконанням фізичного навантаження і його ефективністю. Фізична працездатність є невід'ємною складовою здоров'я і характеризується рядом об'єктивних факторів. До них належать:

- психічний стан;
- витривалість м'язів;
- стан опорно-рухового апарату;
- нейроендокринна регуляція;
- будова тіла людини;
- нейром'язова координація;
- потужність і ефективність механізмів енергопродукції аеробним і анаеробним шляхом.

Кожного дня у повсякденному житті і професійній діяльності людина використовує невелику частину фізичної працездатності. На високому рівні вона проявляється в спорті, в небезпечних умовах тощо. Фізична працездатність поділяється на загальну і спеціальну. Остання залежить від спортивної спеціалізації. У різних людей фізична працездатність різна. Вона залежить від спадковості та зовнішніх умов: рівня або характеру фізичної

активності, професії, виду спорту та інше. Висновки про загальну працездатність можна зробити на підставі певних компонентів, які допомагають зробити комплексну оцінку, а саме:

- вимірювання м'язової сили;
- антропометрія;
- максимуму аеробної потужності.

Для визначення фізичної працездатності використовують прилади, а саме: велоергометр, тредміл (доріжка, що пересувається), тредбан (барабан, що обертається), різноманітні сходи для степ-ергометрії, ергометри човникового типу та ін. На кожному з них можна моделювати навантаження різного характеру та потужності. При тестуванні фізичної працездатності використовуються також такі навантаження: східчасте зростання навантаження без періоду відпочинку; безперервне чи майже безперервне зростання навантаження до певного рівня з подальшим рівномірним навантаженням на цьому рівні; одномоментне рівномірне безперервне навантаження. Для визначення кількісної оцінки фізичної працездатності використовують одиниці роботи: кілограмометр (кгм), вати (Вт), джоулі (Дж), ньютони (Н). $1 \text{ Вт} = 6,12 \text{ кгм/хв}$. Кількісна оцінка фізичної працездатності необхідна: для того щоб дати оцінку функціональних резервів організму при організації фізичного виховання населення, у індивідуальному спорті та спорті високих досягнень; при плануванні і прогнозуванні навчально-тренувальних навантажень спортсменів; при визначенні ступеню індивідуальності у лікарсько-трудовій експертизі; для диференціальної діагностики окремих захворювань, визначення вірогідності розвитку серцево-судинних, в першу чергу виявлення до клінічних форм коронарної недостатності, прогнозування протікання захворювань.

Також треба зазначити фактори, які негативно впливають на стан здоров'я людини та її працездатність. Це:

- не раціональне і не збалансоване харчування, яке може призвести до порушень функціонування організму;
- гіподинамія різних видів;

- нераціонально дозовані фізичні навантаження, оскільки лише оптимальне фізичне навантаження дає позитивний ефект;
- порушення режиму відпочинку і праці;
- психічне перенапруження;
- наявність шкідливих звичок;
- відсутність загартування.

Однією з форм адаптації до дії несприятливих факторів є загартування. Воно буває різним: загартування повітрям, водою та сонцем. Основні принципи загартування:

1. Поступовість загартування, оскільки без цього можна лише нашкодити організму;
2. Систематичність та правильне дозування;
3. Самоконтроль – це один із найважливіших принципів.

Отже, можна зробити такі висновки, що фізична працездатність має вагомий вплив на життя кожної людини. Оскільки вона визначає здатність людини до прояву максимального фізичного зусилля як у певному виді спорту так і в повсякденному житті. Це термін яким визначають здатність людини до прояву максимального фізичного зусилля в динамічній, статичній чи змішаній роботі. Фізична працездатність пропорційна загальній кількості роботи, яку людина може виконувати з великою інтенсивністю і протягом тривалого часу.

Література:

1. Євгенєва Л.Я. Спортивна фізіологія: навч. посіб. ./ Л.Я. Євгенєва, І. І. Земцова, В.П. Бринзак - К. : НУФВСУ 2002. - с. 35
2. Коритко З. Вплив фізичних навантажень на фізичний стан, працездатність і здоров'я. Засоби відновлення і загартування / З. Коритко. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://3w.ldufk.edu.ua/files/kafedry/kaf_anatom_fiziolo/fiziol_rukhovo_i_aktivnosti/lek/4.pdf

3. Шаповалова В.А. Спортивна медицина і фізична реабілітація: навчальний посібник / В.А. Шаповалова., В.М. Коршак, В.М. Халтагарова – К. : Медицина 2008. - с. 32

УДК 371.134

О.Д. Остафійчук

COLLABORATIVE LEARNING

Collaborative learning (CL) can be defined as a set of teaching and learning strategies promoting student collaboration in small groups (two to five students) in order to optimise their own and each other's learning. Earlier studies have identified several problems that teachers encounter when applying CL in the classroom. There are two problems affecting CL effectiveness: organisation of collaborative activities, and assessment of learning.

Firstly, teachers face challenges while structuring collaborative activities such as monitoring students' on-task behaviour, managing group-work time, providing relevant materials, assigning individual roles, and establishing teamwork patterns of behaviour.

Scientists state that analysed material about preparation of collaborative activities of teachers in various contexts revealed insufficient attention of teachers to organising collaborative work such as determining group norms and facilitating activities. Furthermore, research demonstrated that a large number of primary teachers often place students in groups and let them work together without preparing students to perform collaborative activities productively.

Secondly, teachers frequently find it difficult to assess students' performance and achievements as they implement CL in classrooms at all levels of education. Teachers reported that the criteria or rules for assessment lacked transparency and concreteness. Furthermore, the lack of assessment tools to measure collaborative

performance of every group member may cause student disappointment about the transparency and equality of the assessment.

The problems that teachers encounter will likely also affect collaborating students. This relationship between problems experienced by teachers and by students is, however, rarely addressed during previous research. If teachers, for example, are unsure about how to monitor students' group discussions, and cannot adequately intervene when necessary or model appropriate pattern of collaborative behaviour, this will probably affect the quality of the collaborative process as experienced by students.

When both teachers and students do not pay a lot of attention to the collaborative aspects of CL, they may experience a number of obstacles to the effectiveness of CL as follows:

- lack of collaborative skills;
- free-riding,
- competence status,
- friendship.

A learner has to have a very strong motivation as it influences his/her further learning and attitude towards the language. They rule what is going on. They should take some self-directed steps to control their activities outside the class. Their participation characterizes internal motivation. External motivation is characterized by the role of the teacher who should be some kind of a significant other whose attitude towards the language, teaching and the learners forms the students' perception of the course. There always exist dual objectives to learn for development and to keep the students being motivated.

There should be some kind of connection that leads to feedback. Students should feel free to express themselves the way they like. Speaking in public causes fear and doubts, especially if the student has to tell about his/her professional issues. It may be difficult to pay attention to every student and his/her needs, though to make progress they have to understand that speaking and communicating is the best way to step forward.

УДК 37.0:37.013(477)

Н.В. Петренко

А.І. Мицик

**ПОНЯТТЯ «КОМПЕТЕНТНІСТЬ», «КОМПЕТЕНЦІЯ»,
«ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО
ПРАЦІВНИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ» В СУЧАСНОМУ
НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ**

У статті розкрито зміст понять «компетентність», «компетенція». Проаналізовано категорії «педагогічна компетентність», «педагогічна компетентність науково-педагогічного працівника фізичного виховання». Розкрито зв'язок між поняттями «компетентність» та близькоспорідненим поняттям «компетенція».

Ключові слова: компетентність, компетенція, педагогічна компетентність, науково-педагогічні працівники фізичного виховання

Ключовими поняттями нашого дослідження є поняття: «компетентність», «компетенція», «педагогічна компетентність». Одним із ключових понять дослідження є термін «педагогічна компетентність науково-педагогічного працівника фізичного виховання». Оскільки поняття «компетентність» визначається неоднозначно, вважаємо за доцільне розглянути його зміст та розкрити зв'язок з іншим близькоспорідненим поняттям – «компетенція». Поняття «компетентність» трактується як: властивість за значенням компетентний, тобто який [1: 560]: має достатні знання в якій-небудь галузі; з чим-небудь добре обізнаний; ґрунтується на знанні; кваліфікований; має певні повноваження; досвідченість суб'єкта у певній сфері [2: 27]; здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання [3: 60]; динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей,

морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу освітню діяльність; результат навчання на певному рівні вищої освіти.

На думку Н. М. Бібік, компетентність – стосовно структури змісту освіти, який побудовано в сучасних стандартах за галузевим принципом і в програмах – за предметним, – виводить мета рівень, універсальний, що в інтегрованому вигляді представляє освітні результати, які досягаються не лише засобами змісту освіти, але й соціальної взаємодії; як у міжособистісному, так і в інституційному культурному контексті [4: 46].

Проблема узгодження змісту понять «компетентність» і «компетенція» виступає сьогодні в українському науковому просторі як проблема часто суб'єктивної інтерпретації. Розглянемо існуючі визначення поняття «компетенція» та з'ясуємо загальне та відмінне між поняттями «компетентність» і «компетенція».

Аналізуючи зміст понять «компетентність» і «компетенція» у вітчизняному науковому просторі, С. О. Сисоєва пише, що компетенція у нашому розумінні – це визначена норма стосовно неперервної освіти, яка задається освітніми стандартами і використовується для формування вимог до результатів навчання, а компетентність – це інтегрована особистісна якість людини (її капітал), що формується на етапі навчання, остаточно оформлюється і розвивається у процесі практичної діяльності та забезпечує компетентний підхід до вирішення професійних завдань. Компетентність є оцінною характеристикою особи. Компетентності особи є її особистісним капіталом і результатом навчання у різних формах формальної, неформальної та інформальної освіти.

Л. Л. Хоружа досліджуючи проблеми впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку фахівців, акцентує увагу на тому, що потрібно чітко розмежовувати поняття «компетентність» і «компетенція». Звертаючись до праць А. Вербицького, який для визначення якості професійної діяльності вибрав категорії об'єктивності та суб'єктивності умов, дослідниця дійшла

висновку, що об'єктивні умови (обов'язки, права та сфера відповідальності людини) будуть мати статус компетентностей, а суб'єктивні (психофізіологічні, соціальні, особистісні, духовні та професійні якості) – компетенцій. Тому для виокремлення набору компетенцій майбутніх фахівців слід провести кваліфікаційну диференціацію у визначенні змісту компетенцій відповідно до ступенів освіти і професійного поля діяльності, узгодити це з потребами ринку праці.

В. В. Краєвський та А. В. Хуторський розрізняють терміни «компетентність» і «компетенція», пояснюючи, що компетенція в перекладі з латинської "competentia" означає коло питань, щодо яких людина добре обізнана, пізнала їх і має досвід. Компетентність у визначеній галузі – це поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній. На цій основі науковці вважають за потрібне ввести в обіг поняття «освітні компетенції» як складні узагальнені способи діяльності, що їх опановує здобувач вищої освіти під час навчання, і компетентність є результатом набуття компетенцій.

Л. Канішевська зазначає, що компетентність ґрунтується на знаннях і вміннях, але ними не обмежується, охоплюючи особистісне ставлення людини до них, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що вона вже знала, та спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати [4: 107]. Тому, кожна компетентність побудована на поєднанні пізнавальних ставлень і практичних навичок, знань і вмінь, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто усього того, що можна мобілізувати для активної дії.

Дослідники зазначають, що загальноосвітні компетенції потрібні не для всіх видів діяльності, у яких бере участь людина, а тільки для тих, що охоплюють основні освітні сфери й навчальні предмети. Такі компетенції відбивають предметно-діяльнісний складник загальної освіти і мають забезпечувати комплексне досягнення його цілей. На думку дослідників, уведення поняття освітніх компетенцій в нормативний і практичний складники

освіти дозволяє розв'язувати проблему, коли учні можуть добре опанувати необхідними теоретичними знаннями, але наражаються на значні труднощі в діяльності, що вимагає застосування цих знань для розв'язання конкретних завдань чи проблемних ситуацій. Освітня компетенція припускає засвоєння здобувачем вищої освіти невідокремлених один від одного знань і вмінь, а оволодіння комплексною процедурою, у якій для кожного виділеного напрямку наявна відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльнісний характер.

Поняття «компетенція» трактується як: добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма до освітньої підготовки здобувача вищої освіти, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат; єдина (узгоджена) мова для опису академічного і професійного профілів і рівнів вищої освіти; певні внутрішні потенційні, приховані психологічні новоутворення (знання, уявлення, програми дій, системи цінностей і відносин), які потім виявляються у компетенції людини як актуальних, діяльнісних проявах; знання і досвід у тій чи іншій сфері діяльності; комбінація характеристик (щодо знань й їхнього застосування, навичок, обов'язків і позицій й використовуються для опису рівня або ступеня, у яких людина може продемонструвати їх). У цьому контексті компетенція або набір компетенцій означають, що людина може виявити певні здібності або навички й виконати завдання так, що це дозволить оцінити рівні досягнень. Компетенції можуть демонструватися й, отже, оцінюватися.

Висновки. Таким чином, актуальною проблемою сьогодення є не тільки удосконалення предметної компетентності науково-педагогічного працівника університету, а й формування його педагогічної компетентності. Готовність науково-педагогічними працівниками фізичного виховання до застосування інноваційної, майбутньої професійної діяльності, та самовдосконалення. Теоретичний аналіз показав, що відокремлення ключових компетенцій залежить від цінностей певного соціуму, від того, що робить людину успішною

соціально, економічно й особистісно не лише в університеті, але і під впливом родини, друзів, роботи, політики, релігії, культури тощо.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – С. 560.
2. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 2009. – №2. – С. 27-33.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.]. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
4. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. –112 с. – С. 46.
5. Канішевська Л. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування комунікативної компетентності учнів початкової школи у позаурочній діяльності / Л. Канішевська // Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри: монографія. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с. – С. 107.

УДК 141+378.1 (430)

В. Петренко

STRATEGISCHE ANSÄTZE ZUR DIGITALISIERUNG IN DER HOCHSCHULBILDUNG BAYERN

The article discusses the strategic approaches to digitalization in higher

education in Bavaria. The main tasks in this area are identified, in particular, the security of the digital world, the structure of the digital competencies of the middle class, investment programs for future technologies, the person at the center of the digital world.

Keywords: *higher education, digitalization, strategy*

Laut Hochschulkompass gibt es in Bayern aktuell 45 öffentlich-rechtliche (33), staatlich anerkannte kirchliche (7) und staatlich anerkannte private (5) Hochschulen.

Die 2015 vom Bayerischen Staatsministerium für Wirtschaft und Medien, Energie und Technologie herausgegebene ressortübergreifende Landesstrategie Zukunftsstrategie Bayern Digital [1] bildet das Fundament für die Digitalisierungsprogramme Masterplan Bayern Digital I und Masterplan Bayern Digital II. Zusammengenommen sind die beiden Investitionsprogramme von 2015 bis 2022 angelegt.

Die Strategie wurde unter Beteiligung eines Beirats Bayern Digital entwickelt. Der Strategieprozess wurde außerdem von der Deutschen Akademie der Technikwissenschaften in Kooperation mit dem Münchner Kreis begleitet. Ausgehend von den Themenfeldern Voraussetzungen der Digitalisierung, Digitalisierung der Wirtschaft und Digitalisierung für die Gesellschaft wurden zwölf Themenbereiche in zwei Arbeitsgruppen, bestehend aus Expert_innen der Wissenschaft, Wirtschaft, Politik und Gesellschaft, aus der Perspektive von Wissenschaft/Technik, Wirtschaft sowie Wissenschaft/Gesellschaft bearbeitet. Das Ergebnis waren 27 Handlungsempfehlungen, die im acatech Begleitprozess zur Strategie Bayern Digital – ein Ergebnispapier mit Handlungsempfehlungendz [2] zusammengefasst wurden.

Als eine aktualisierte Übersicht der Zukunftsstrategie stellt die Bayrische Staatskanzlei die Zusammenfassung Zukunft in Bayern Digital gestalten zur Verfügung. Gemäß diesem 2018 veröffentlichten Dokument sind folgende sechs Schwerpunkte aktuell:

1. Investitionsprogramm für die Gigabit-Gesellschaft

2. Aktionsprogramm für das lebenslange Lernen

3. Sicherheit in der digitalen Welt

4. Aufbau digitaler Kompetenzen im bayerischen Mittelstand und bei den Gründern

5. Investitionsprogramm für alle wichtigen Zukunftstechnologien

6. Der Mensch im Mittelpunkt der digitalen Welt

Zuständig für die Weiterentwicklung und die Abstimmung der bisher 170 Maßnahmen, die sich aus den inhaltlichen Schwerpunkten ergeben, ist die Abteilung Digitales und Medien in der Staatskanzlei.

Hochschulen werden unter dem Schwerpunkt Aktionsprogramm für das lebenslange Lernen sowie dem Investitionsprogramm für alle wichtigen Zukunftstechnologien verortet.

Aktionsprogramm für das lebenslange Lernen:

Die Zielsetzungen sind in zwei Kategorien eingeteilt und umfassen u.a.:

- Neue Formen des digitalen Lehrens und Lernens an den Hochschulen

- Kompetenzzentren an den neun lehrerbildenden Universitäten (DigiLLabs)

- Anwendungszentren für digitale Lehre an HAWs (Kooperation mit betrieblicher Aus- und Weiterbildung)

- Ausbau der Virtuellen Hochschule Bayern (vhb) um offene digitale Lehrangebote

- Zusätzliche Studienangebote in digitalen Zukunftsbereichen

- Software Engineering an den Hochschulen

- Mensch-Maschine-Interaktion/Human Centric Engineering

- Stärkung der Informatikkompetenzen

- Schaffung von neuen Studiengängen und mehr Studienplätzen

Investitionsprogramm für alle wichtigen Zukunftstechnologien:

Hier werden Hochschulen im Kontext der Forschung und des Wissens- und Technologietransfers in Zusammenarbeit mit der Wirtschaft thematisiert. Zudem soll ein Bayrisches Internetinstitut gegründet werden: das Bavarian Research Institute for

Digital Transformation (BIDT). Im BIDT geht das Munich Center for Internet Research auf.

Література:

1. Zukunftsstrategie: Bayern Digital URL: <https://www.bayern.de/wp-content/uploads/2014/09/2015-07-27-Zukunftsstrategie-BAYERN-DIGITAL.pdf>
2. Achatech Begleitprozess zur Strategie Bayern Digital. Ergebnispapier mit Handlungsempfehlungen URL: acatech.de/publikation/acatech-begleitprozess-zur-strategie-bayern-digital-ergebnispapier-mit-handlungsempfehlungen

УДК 37.091.12: 378 (493.8)

Н.Г. Пономаренко

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА СТАНДАРТИ ЕКСПЕРТИЗИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇНАХ

В статті розглядаються основні принципи та стандарти експертизи в німецькомовних країнах. Визначено, що основними стандартами експертного дослідження є стандарти корисності, реалістичності, коректності та точності. На підставі зазначених стандартів виокремлено принципи експертизи в німецькомовних країнах та з'ясовано, що при проведенні експертизи робиться акцент на високому рівні компетентності та об'єктивності експерта.

Ключові слова: експертиза, експертне дослідження, стандарти, компетентність

The article discusses the basic principles and standards of expertise in German-speaking countries. It is determined that the basic standards of expert research are standards of usefulness, realism, correctness and accuracy. Based on these standards, the principles of expertise in German-speaking countries have been

distinguished and it has been found that the examination focuses on a high level of competence and objectivity of the expert.

Keywords: expertise, expert research, standards, competence

Значна кількість праць вчених німецькомовних країн присвячена проблемам експертизи, при цьому переважна кількість цих наукових робіт належить дослідникам Німеччини (Е. Кліме, Н. Маріцен, Г. Бурен, Г. Айкенбуш, Г. Ріндерманн, Г. Рольф). Лише незначна кількість науковців Австрії (Г. Альтріхтер, П. Пош) та Швейцарії (В. Бейвл) вивчають питання експертизи, часто спільно з німецькими вченими. Аналіз зазначених праць дозволяє вважати, що праці науковців Австрії та Швейцарії практично не відрізняються від позиції німецьких вчених.

Варто зазначити, що серед науковців Німеччини, Австрії та Швейцарії не існує єдиної точки зору щодо визначення поняття експертизи. Більшість з них (Г. Альтріхтер, Н. Маріцен) схиляються до думки, що експертиза – це комплексне оцінювання предмету експертизи з метою вироблення подальших рішень щодо покращення його якості [1].

Існує наукова позиція (В. Бейвл), згідно якої під експертизою розуміють систематичні емпіричні дослідження, які мають на меті оцінювання значення предмету експертизи, зокрема, програм, заходів, установ, організацій, технік, методів, продукції, осіб, цілей, планування, дієвості та ефективності [2].

Е. Кліме розглядає експертизу як процес, під час якого на основі визначених критеріїв систематично досліджується та оцінюється установи або заходи з метою винесення обґрунтованого висновку [3, с. 41, 4, с. 30].

Інші науковці (Г. Айкенбуш, Г. Ріндерманн, Г. Рольф) наголошують на тому, що під час експертизи відбувається послідовний аналіз усіх факторів, що впливають на процеси та отримані результати цього процесу [5, 6, 7].

Варто зауважити, що зарубіжні дослідники наголошують на системності та емпіричності експертизи, що є, на нашу думку, важливим в процесі забезпечення якості.

Отже, більшість німецькомовних науковців розглядають експертизу як дослідження та оцінювання предмету експертизи, а також аналіз усіх факторів, що впливають на нього, з метою винесення обґрунтованого висновку. При цьому вчені Німеччини, Австрії та Швейцарії, на відміну від науковців інших країн, зокрема України, при визначенні поняття експертизи не акцентують увагу на експертах, тобто особах, які здійснюватимуть експертизу.

З метою з'ясування основних принципів експертизи в німецькомовних країнах, нами було проаналізовано низку стандартів експертного дослідження, а саме стандарти корисності, реалістичності, коректності та точності [8].

Стандарти корисності або ефективності (Nützlichkeitsstandards) передбачають спрямованість експертизи на чітко визначені наміри та інформаційні потреби вірогідних користувачів. При цьому підкреслюється, що високий ступінь достовірності та визнання результатів експертизи залежить від методичної та професійної компетенції експертів. Хід експертизи та її результати повинні бути доступними учасникам та причетним до експертизи особам [8, с. 23–27].

Стандарти реалізації (Durchführbarkeitsstandards) мають на увазі реалістичність експертизи, її продуманість, дипломатичність, а також економічність планування та проведення, що забезпечується застосуванням адекватних методів збору інформації та згоди учасників експертизи та причетних до неї осіб з базових питань експертизи [8, с. 6–7].

Стандарти коректності (Korrektheitsstandards) покликані забезпечити поважне, чесне відношення до тих, хто причетний до експертизи, особливо до її об'єктів, що досягається дотриманням правових та етичних норм захисту особистісної недоторканості, гідності та прав [8, с. 30–32]. Останню групу стандартів представляють стандарти точності (Genauigkeitsstandards). Їхнє дотримання гарантує збір та отримання достовірних адекватних даних, які стосуються предмета експертизи та поставлених перед нею завдань. Особливого значення у цій групі стандартів набуває дотримання наукових критеріїв кількісного та якісного соціологічного дослідження. Стандарти

точності передбачають також адекватний систематичний аналіз інформації, що надходить, та обґрунтованість висновків експертизи [8, с. 10–13].

На підставі окреслених стандартів ми можемо виокремити низку принципів, яких повинні дотримуватись особи, які проводять експертизу в німецькомовних країнах. Ключовими принципами є систематичність досліджень; високий рівень компетентності не тільки професійної, а й соціокультурної, оскільки в ході експертизи експертам доводиться спілкуватися з людьми з різних соціальних прошарків; відвертість та чесність у спілкуванні із зацікавленими в експертизі та в проведенні дослідження особами; повага до права респондентів на недоторканість приватного життя, їхнього почуття власної гідності, а також релігійних, культурних, етнічних та інших переконань [8, с. 23].

Аналізуючи стандарти експертного дослідження, ми мали можливість з'ясувати, що при проведенні експертизи робиться акцент на високому рівні компетентності та об'єктивності експерта [10].

Література:

1. Altrichter H. Schulen vermessen oder entwickeln? Journal für Schulentwicklung. 1997. Heft 3. S. 4–21.
2. Beywl W. Das A-B-C der wirkungsorientierten Evaluation. Köln, 2004. 150 S.
3. Maag Merki K. Schule wohin? Zürich: Pädagogisches Institut, Universität Zürich. 2005. 68 S.
4. Tillmann K. Schulinterne Evaluation an Reformschulen. Positionen, Konzepte, Praxisbeispiele. Bielefeld, 1998. 204 S.
5. Eikenbusch G. Schulinterne Evaluation. 1997. Heft 5. S. 6–9.
6. Rindermann H. Lehrevaluation an Hochschulen: Schlussfolgerungen aus Forschung und Anwendung für Hochschulunterricht und seine Evaluation. Zeitschrift für Evaluation. 2003. Heft 2. S. 233–256.

7. Tillmann K. Schulinterne Evaluation an Reformschulen. Positionen, Konzepte, Praxisbeispiele. Bielefeld, 1998. 204 S.

8. DeGEval – Gesellschaft für Evaluation e. v. Standards für Evaluation, Mainz. 2008. 52 S.

9. Макарова Е. А. Эвалюация как неотъемлемая составляющая системы управления современным образованием. Российский психологический журнал. 2011. Т.8. №2. С. 19–32.

10. Пономаренко Н. Г. Підготовка експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу : дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 327с.

УДК –37.041-047.22:33-051-057.875

Є.Г. Постикіна

ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНО-КОНТРОЛЮЮЧОГО КОМПОНЕНТУ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Одним з елементів самостійної пізнавальної й професійної діяльності майбутніх економістів є своєчасний контроль за ходом виконання поставлених задач з метою коригування процесу їх реалізації. Рефлексія відіграє особливе значення для саморозвитку студентів у зв'язку з необхідністю аналізу результатів пізнавально-пошукової діяльності та самооцінки власних можливостей як майбутнього професіонала. Це зумовлює необхідність розгляду проблеми формування вмінь самоконтролю студентів економічного профілю.

Теоретико-методологічні засади формування вмінь студентів здійснювати самооцінку і контроль самоосвітньої діяльності активно розробляються такими науковцями, як: С. Літовкіною , О. Ножовніком , Н. Сімаєвою, Г. Чередніченко та Т. Яковець . Більшість досліджень з цієї проблеми присвячено саме методам, засобам, педагогічним умовам формування

вмінь самоконтролю студентів в процесі самоосвітньої діяльності студентів різних спеціальностей.

Метою статті є дослідження особливостей формування умінь студентів до рефлексії у процесі здійснення самоосвітньої діяльності у студентів-фахівців економічного профілю.

На основі аналізу досліджень вчених стає зрозумілим, що за своєю структурою самоосвітня компетентність майбутніх економістів представляє єдність її складових компонентів: мотиваційно-стимулюючого, інформаційно-змістовного, планово-організаційного та рефлексивно-контролюючого, які забезпечують її цілісність, організаційну єдність і ефективність функціонування у професійній діяльності майбутніх економістів.

Рефлексивні вміння є особливо актуальними, на думку Г. Чередніченко, для фінансистів, які мають контролювати використання ресурсів на підприємстві. С. Літовкіна, розглядаючи особливості процесу самоконтролю самоосвітньої діяльності студентів-економістів, виділяє наступні етапи діяльності самоконтролю, а саме: аналіз, синтез, планування, організацію, оцінку, корекцію і вдосконалення.

Рефлексивно-контролюючий компонент, виконуючи моніторингову функцію, полягає у контролі самоосвітнього процесу і критичному оцінюванні власних досягнень. Моніторинг забезпечує встановлення зворотного зв'язку викладача зі студентами та отримання інформації про рівень сформованості самоосвітньої діяльності. У даному компоненті самоосвітньої компетентності майбутніх економістів доцільно виділити наступні основні вміння: оціночні (аналіз отриманих результатів), коригуючі (пошук шляхів усунення недоліків і проблем) та дослідницькі (застосування отриманого позитивного досвіду у іншому професійному середовищі). Сформованість зазначених умінь забезпечить готовність студента вибирати методи і форми контролю за ходом вирішення навчального завдання; узагальнювати й критично оцінювати власні досягнення й результати, отримані в ході процесу саморозвитку; виявляти недоліки, знаходячи шляхи їх подолання; виконувати корекцію, уточнення

поставлених цілей та їх способів досягнення; розробляти перспективні напрямки подальшого процесу самовдосконалення.

Аналізуючи методичне забезпечення процесу формування вмінь студентів до самоконтролю, слід виділити такі ефективні форми роботи, як: виконання кваліфікаційних робіт, проектів, залучення студентів до написання методичних рекомендацій для молодших курсів, моделювання проблемних ситуацій, взаємний моніторинг навчальної діяльності, підготовка наукових статей, проходження виробничих практик з подальшим обговоренням результатів на організованих студентами конференціях. Серед основних засобів навчання, які дозволяють організувати процес самоконтролю для майбутніх економістів, доцільно застосовувати тестувальні комплекси та тренажери, інтерактивні тести, картосхеми, рефлексивне анкетування, ведення щоденників власних досягнень, складання електронних портфоліо.

Таким чином, рефлексійно-контролюючий елемент займає особливе місце у загальному процесі формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у зв'язку з тим, що саме сформованість вмінь аналізу результатів самоосвітньої діяльності та коригування шляхів її здійснення дозволить фахівцям економічного профілю в подальшому ефективно здійснювати процес самовдосконалення. Головними аспектами рефлексійно-контролюючого компонента самоосвітньої компетентності майбутніх економістів є готовність до аналізу, коригування та вдосконалення власної пізнавально-пошукової діяльності, що виявляється у сукупності оціночних, коригуючих і дослідницьких вмінь.

УДК 378.147

Д.В. Пустовойченко

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті висвітлено особливості інтерактивних методів формування професійної мобільності майбутніх фахівців у процесі вивчення іноземних мов в умовах вищого навчального закладу. Окреслено педагогічні умови професійної мобільності засобами іноземної мови. Виявлено, що застосування інтерактивного методу сприяє розвитку комунікативних умінь і навичок.

The article highlights the features of interactive methods for the formation of professional mobility of future specialists in the process of foreign language learning. The pedagogical conditions of professional mobility by means of foreign languages are outlined. It is revealed that the use of the interactive methods promotes the development of communication skills.

Однією з найважливіших сфер людської діяльності постає професійна діяльність, у зв'язку з чим актуальним стає вивчення професійної мобільності як інтегрованої характеристики особистості, що визначає готовність до професійної діяльності. А в контексті сучасної української освіти це особливо актуально при переході до системи підготовки фахівців. С.Б.Ступіна відзначає, що сучасна орієнтація освіти на формування компетенцій як готовності і здатності людини до діяльності та спілкування передбачає створення дидактичних і психологічних умов, в яких учасник освітнього процесу може проявити не тільки інтелектуальну і пізнавальну активність, але й особистісну соціальну позицію, свою індивідуальність, що дозволяє виразити себе як суб'єкт навчання. Одним із сучасних напрямків «активного навчання» є інтерактивне навчання. Інтерактивна модель навчання найефективніша в додатковій професійній освіті, неформальній освіті дорослих, оскільки дорослі мають великий життєвий і професійний досвід [1, с.17].

На думку Л.Л. Сушенцевої, проблема професійної мобільності постала перед людиною у зв'язку з необхідністю пристосовуватись до нових умов

діяльності, пов'язаних з процесами диференціації та інтеграції у професійній діяльності [2, с.11].

В системі професійної освіти в становленні навчальної мотивації найважливішу роль відіграють пізнавальні інтереси і мотиви професійної діяльності. Оскільки іншомовна компетентність трактується в контексті професіоналізму, то доцільно розглядати питання формування мотиваційної основи розвитку компетентності в області іноземних мов з точки зору ролі професійної мотивації у формуванні мотивації навчання.

Інтерактивна модель навчання відображає постійну взаємодію викладача зі студентами і студентів з одногрупниками. Відбувається спілкування всіх учасників колективу. Для вирішення навчальних завдань викладач за даною моделлю навчання використовує такі інтерактивні форми: дебати, ділові та рольові ігри, навчальні групові дискусії, мозковий штурм, круглий стіл, фронтальне опитування, фокус-групи, тренінги; аналіз конкретних, практичних ситуацій.

Інтерактивне навчання сприяє активізації передового досвіду, обміну знаннями та досвідом, становленню нового професійного мислення, придбання конструктивної позиції в щодо нововведень, пробудженню почуття нового, творчого підходу до використання чужого досвіду, формування критичної самооцінки власної практики тощо.

Інтерактивне навчання дозволяє вирішувати одночасно кілька завдань, головною з яких є розвиток комунікативних умінь і навичок. Це допомагає встановленню емоційних контактів між студентами, формується вміння працювати в команді, прислухатися до думки своїх товаришів, що розвиває толерантність, забезпечує високу мотивацію, міцність знань, творчість і фантазію, комунікабельність, активну життєву позицію, цінність індивідуальності, свободу самовираження, акцент на діяльність, взаємоповага і демократичність. Дуже ефективним є новий технічний засіб з використанням інформаційних технологій – це інтерактивні дошки, які в майбутньому можуть поступово витіснити традиційні дошки.

Добре володіння іноземною мовою дозволяють майбутньому фахівцю ефективно здійснювати професійну діяльність у своїй сфері: працювати з зарубіжною літературою, виступати з доповіддю або повідомленням, брати участь в дискусії іноземною мовою, виконувати усний або письмовий переклад літератури за професійним спрямуванням. Це значно підвищить рівень мовної підготовки майбутнього фахівця. Інтерактивне навчання має великий освітній і розвиваючий потенціал, і забезпечує максимальну активність студентів в навчальному процесі. Інтерактивне навчання сприяє активізації навчально-пізнавального процесу, формуванню глибокої внутрішньої мотивації, надає можливості для інтелектуального та творчого розвитку, вияву ініціативи, розвиває комунікативні навички. Тому використання саме цього виду навчання є невід'ємною частиною процесу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Література:

1. Ступина С.Б. Технологии интерактивного обучения в высшей школе: Учебно-метод. пособие. Саратов: 2009. 52 с.
2. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних закладах: теорія і практика: монографія / Н. Г. Ничкало. Кривий Ріг, 2011. 439 с.

УДК 37.09

Є.І. Рябов

РОЗВИТОК СПОРТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено основні проблеми розвитку спортивної культури здобувачів вищої освіти. Розглянуто такі аспекти, як: місце і значення фізкультурно-оздоровчої активності та спортивної освіти у житті

студентської молоді, окреслено актуальні питання вдосконалення системи фізичного виховання студентської молоді в Україні.

Ключові слова: *фізичне виховання, фізична культура, спорт, оздоровчі заходи, спортивна культура, спортивна освіта.*

Починаючи з 20-х рр. минулого століття, фізична культура міцно увійшла в робочі плани загальноосвітніх шкіл і вузів в якості обов'язкового навчального предмета. Цьому сприяли успішна і якісна підготовка фахівців, становлення програмно-методичних шкіл з матеріально-спортивною базою. Спорт органічно входив у систему фізичного виховання як засіб, що забезпечує організацію та зміст позааудиторної фізкультурно-освітньої та спортивної роботи. Численні спортивні рекорди, встановлені в ХХ в., змогли перевершити навіть найсміливіші прогнози. Все це зробило спорт одним з найбільш бурхливо розвинутих соціальних і культурних феноменів сучасного суспільства. У науці спорт розглядається як власне змагальна діяльність, специфічна форма якої — система змагань.

Методи та організація дослідження. Спорт, що створює цінності спортивної культури, завжди був потужним соціальним феноменом і засобом успішної соціалізації. Про це свідчать і наукові дані, і приклади життєвого шляху багатьох видатних спортсменів. За даними соціологічних опитувань сучасної молоді, спортсменів, стає ясно, що саме спорт значно вплинув на їх уявлення про суспільне життя і світі в цілому.

При правильній організації спортивної діяльності спортивна культура може стати серйозним і дієвим засобом формування соціальної активності та здорового способу життя студентської молоді. Однак сучасна система фізичного виховання, при всьому, найчастіше хаотичному, різноманітті її форм, не змогла залучити основну масу здобувачів вищої освіти до занять різними видами спорту. Це не дозволило використувати в якості основного засобу фізичного виховання найголовніше досягнення спортивної культури. Ситуацію, що створила протиріччя між розумінням соціальної необхідності оздоровлення

і адаптації дітей, що змінилась системою цінностей в організації суспільного життя і недостатньо розробленими технологіями реалізації цих процесів, багато в чому, визначило критичний стан фізичного виховання студентської молоді.

Розвиток - поняття, що характеризує якісні зміни об'єктів, появи нових форм буття, існування різних систем, поєднане з перетворенням їх внутрішніх і зовнішніх зв'язків. Розвиток — філософська категорія, що виражає процес руху, зміни цілісних систем. Соціальна значущість спорту визначається, перш за все, його ціннісним потенціалом. На жаль, питання про цінності спортивної культури, про їх місце в системі наукового спортивного знання залишається маловивченим. У нашому дослідженні ми робимо одну з перших спроб структурування (класифікації) цінностей спортивної культури в процесі фізкультурно-спортивної діяльності. В даному контексті цінності розглядаються нами як позитивне чи негативне значення об'єктів навколишнього світу для людини, класу, групи, суспільства в цілому, визначається не властивостями самими по собі, а їх залученістю в сферу людської діяльності, інтересів і потреб, соціальних відносин. Відомо, що спорт є сфера створення цінностей, які органічно входять у зміст культури.

Загальнокультурний компонент цінностей спортивної культури складають соціальні процеси правового, економічного, політичного, культурного і освітнього полів соціального простору. Соціально-психологічний компонент забезпечується рівнем суспільної свідомості, громадської думки, інтересів, мотивів, ціннісних орієнтацій людей, а також взаємовідносинами, які шикуються в сфері спорту («тренер — спортсмен», «спортсмен — спортивний колектив» і т.д.). Специфічний компонент виражається в здатності спорту задовольняти потреби людини у фізичному вдосконаленні, соціалізації, зміцненні здоров'я, самореалізації та підвищення соціального престижу особистості в суспільстві шляхом досягнення високого результату, перемоги, рекорду. Освоюється дана група цінностей шляхом спортивного вдосконалення і виховання.

З позиції визначення мети, життєздатна особистість — морально-вольової, духовно розвинений, фізично активний, соціально адаптований, психологічно стійка людина, що володіє знаннями і здібностями, необхідними для життя в сучасному суспільстві. Життєздатна особистість вміє самостійно вирішувати проблеми, якими спантеличує життя. Їй властива громадянська відповідальність, вона готова захистити свої права і сумлінно виконувати обов'язки. Філософи стверджують, що вміння жити — це мистецтво, якому потрібно вчити. Виховати життєздатну особистість — значить сформувати у студента реалістичне ставлення до життя. Життєва енергія, сила духу, твердість характеру — саме ці якості затребувані в сучасному суспільстві.

Фізичне виховання, організовується з початкової школи, лише частково вирішує актуальну задачу сучасної освіти, формування життєздатної особистості. Ціннісний потенціал спортивної культури, методи спортивного виховання, як показує практика спортивних шкіл, вирішують цю задачу більш ефективно.

У зв'язку з цим ми солідарні з Л.І. Лубишевой, яка запропонувала ввести в навчальний процес вищих навчальних закладів дисципліну «Спортивна культура», щоб кожен студент мав можливість долучитися до занять спортом та фізкультурно-спортивною діяльністю, яка в повній мірі забезпечує соціальне замовлення на формування життєздатної особистості, спортивне виховання передбачає розвиток особистісно значущих якостей, формування здібностей, озброєння учнів знаннями про життя, необхідними для успішного функціонування людини в сучасному суспільстві. Цільова установка спортивного виховання полягає в тому, щоб сформувати особистість, здатну долати труднощі, розвивати волю, вижити, саморозвиватися і досягати успіху, перемагати, перш за все, над самим собою. У спорті вже створений механізм розвитку життєздатної особистості.

Теоретичний розділ повинен містити знання про історію становлення та розвитку спорту, теорії спорту, основи спортивного тренування, методиках медичного контролю і самоконтролю; практичний — включати основні розділи

спортивної підготовки: загальнофізичної, спеціальної, тактичної та технічної (змагальна діяльність є невід'ємною частиною даного процесу). Контрольно-нормативний розділ передбачає оцінку знань, рухових умінь і навичок на рівні вимог юнацьких спортивних розрядів. Зміст спортивної освіти включає: формування спортивної культури особистості, як процесу вироблення ціннісного ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності, вивчення теорії та історії спорту, оволодіння технікою виду спорту, розвитку спеціальних якостей, участі в змаганнях, ведення спортивного стилю життя, виховання моральної поведінки на спортивних аренах; своєчасне формування м'язової системи студентів, що забезпечує запобігання дисбалансів у розвитку, що призводять до хронічних захворювань опорно-рухового апарату і хребта в молодому, середньому і старшому віці, а також створюють умови для побутового, виробничого та спортивного травматизму; своєчасний розвиток у студентів координаційних здібностей і рухових навичок, що забезпечують високий рівень культури рухів, їх спритність і надійність в екстремальних ситуаціях, а також прискорену адаптацію до виникаючих нових вимог середовища; оволодіння студентами методами навчання і тренування для перманентного фізичного самовиховання і тренування, а також грамотного вибору режимів рухової активності.

Реалізація змісту спортивної освіти здійснюється за допомогою:

- розробки нових освітніх програм (тренувальних, оздоровчо-тренувальних, кондиційних-тренувальних, різнорівневих, авторських, варіативних);

- створення спортивного клімату (духу), багатого різнобічного спортивного середовища (спортивний клуб, секції за видами спорту та обов'язковий навчально-тренувальний процес за межами розкладу);

- використання нових форм освітнього процесу (навчально-тренувальні заняття, матчеві зустрічі, спортивні свята, змагання, олімпіади).

Процес освоєння цінностей спортивної культури відбувається в колективних заняттях малих груп, в умовах суворого регламенту виконання

вправ в індивідуальній і колективній формі. Тут реалізується принцип єдності суперництва і співробітництва для досягнення цілей окремої особистості та колективу. Спортивна освіта повинна розглядатися як простір діяльній соціалізації особистості, що забезпечує природні умови формування її соціальної активності та успішної життєдіяльності.

Необхідно використовувати навчальні та позанавчальні тренувальні програми різного рівня, адаптовані до здібностей і можливостей кожного здобувача вищої освіти, враховуючи гендерні відмінності; впроваджувати особистісно орієнтовані методики; інтегрувати в освітній процес теоретичні курси з теорії спорту та історії олімпійського руху, олімпійська освіта і виховання.

Можливі індивідуальні програми для особливо обдарованих здобувачів вищої освіти. Викладач-тренер повинен перебувати в процесі безперервного саморозвитку, творчо розробляючи і реалізуючи навчальні тренувальні програми.

Введення навчальної дисципліни «Спортивна культура» дозволить усунути «больові точки» традиційно сформованої системи фізичного виховання:

- створить організаційно-педагогічні умови привабливості для здобувачів вищої освіти змісту навчальних занять;

- забезпечить відповідність навчальних і тренувальних дій на заняттях спортивної культури особливостям вікового розвитку, моторики і психіки здобувачів вищої освіти, їх спортивним інтересам;

- сприятиме активному і систематичному використанню новітніх технологій спортивного та олімпійського виховання студентів;

- надасть можливості для пріоритетного освоєння етичних, моральних, духовних цінностей спортивної культури, спортивного стилю життя;

- стимулює розробку і створення принципово нових проектів навчально-спортивних споруд, що забезпечують використання сучасних технологій спортивного виховання, оснащених діагностичними та тренажерними

комплексами, системами оперативного контролю за здоров'ям тих хто займається.

Висновок. Спортивна освіта дозволить наблизитися до вирішення головного завдання сучасності - надання можливості кожній людині в суспільстві, що змінюється, відчувати себе впевнено, захищено, при цьому грамотно формуючи та зберігаючи своє фізичне, духовне та моральне здоров'я. Все це, в цілому, дасть можливість поліпшити якість життя студентської молоді, розвинути спортивну культуру особистості здобувача вищої освіти в умовах вузу.

Література:

1. Вигузова, О.В. Спорт і краса в умовах сучасної культури / О.В. Вигузова // Теорія і практика фіз. культури. - 2011. - № 11. - С. 72.
2. Глотов, Н.К. Філософсько-культурологічний аналіз фізичної культури / Н.К. Глотов, А.С. Ігнат'єв, А.В. Лотоненко. // Теорія і практика фізичної культури.- 1996. - № 1. - С. 16.
3. Ільєнко, Є.В. Філософія і культура / Є.В. Ільєнко. - М., 1991. - С. 89.
4. Коновалов, І.Є. Особливості фізичного виховання студентів / І.Є. Коновалов // Теорія і практика фізичної культури. - 2011. - № 3. - С. 26.
5. Панова, Е.О. Підвищення рівня фізичної підготовленості студентів як фактор прилучення до цінностей фізичної культури і спорту / Е.О. Панова // Теорія і практика фізичної культури. - 2011. - № 2. - С. 69.

УДК: 37.016. 3-051 :323.1.

Ю. М Рябова

**МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ
СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В**

БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Останні дослідження переконливо доводять, що продуктивність професійної діяльності в сфері міжкультурної взаємодії багато в чому визначається міжкультурною компетентністю його учасників. Доведено необхідність формування міжкультурної компетентності, перш за все, тих людей, коло професійної взаємодії яких досить широке, і чия діяльність пов'язана з наданням допомоги населенню: це фахівці в галузі освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. При цьому наголошується, що сам по собі досвід безпосередньої взаємодії з представниками різних національностей, а саме стихійне формування навичок успішної взаємодії, поступається за ефективністю спеціального навчання, спрямованого на формування та підвищення міжкультурної компетентності.

Сьогодні в зарубіжній і вітчизняній соціальній та психологічній науках зустрічаються такі поняття, що пов'язані з позначенням компетентності, необхідної у взаємодії з представниками різних національностей: міжкультурна компетентність, крос-культурна компетентність, культурна компетентність, полікультурна компетентність, міжкультурна сенситивність, міжкультурна комунікативна компетентність. Різні аспекти міжкультурної компетентності розглянуто такими науковцями, як: М.Беннет, М. Байрам, В.Гудикунст, А.Карнишев, Е.Холл, О.Садохін, М. Лукьянчікова, А.Томас та ін. В наукових джерелах висвітлено багато аспектів міжкультурної компетентності, проте залишаються питання, які потребують аналізу та вивчення.

Терміни «міжкультурна компетентність» і «міжкультурна комунікативна компетентність» найчастіше позначають навички та вміння продуктивно вибудовувати міжкультурні ділові та особисті стосунки з представниками різних національностей.

Так, на думку А.Карнишева, Е.Холла, поняття «міжкультурна компетентність» і «міжкультурна комунікативна компетентність» нерозривно пов'язані. Під першим А.Карнишев розуміє «комплекс соціальних навичок і

здібностей, за допомогою яких індивідуумом успішно здійснюється спілкування з партнером іншої національності як в професійному, так і побутовому контексті». Друге поняття інтерпретується як «здатність ефективно здійснювати комунікацію з партнером іншої національності з урахуванням етнопсихологічних здібностей». Отже, міжкультурну комунікативну компетентність розглядають як одну з основних складових міжкультурної компетентності в контексті професійної діяльності в багатонаціональному середовищі.

Відповідно до думки Е.Холл, у структуру міжкультурної комунікативної компетентності включають міжкультурну сенситивність і терпимість до відмінностей в культурі, а також в історичній спадщині груп, залучених у взаємодію. Д.Бавук і Р.Бріслін міжкультурну сенситивність розглядають як реакцію індивіда на культурні відмінності і специфіку сприйняття людей інших національностей. Міжкультурна компетентність особистості взаємопов'язана з психофізіологічними властивостями, спрямованістю особистості на позитивний результат спілкування, відповідними здібностями, знаннями і вміннями, самооцінкою і самоповагою та комунікативними якостями.

Найбільш відомим підходом до розвитку і формування міжкультурної компетентності зарубіжних авторів є модель М.Беннета. У відповідності до цієї концепції, міжкультурна компетенція формується в залежності від складності та різноманітності пережитого особистістю досвіду міжкультурних відмінностей.

УДК 811.112+81'42

О.О. Саламатіна

КАТЕГОРІЇ МОДАЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКИ В ІНШОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ІНТЕРВ'Ю

Стаття присвячена особливостям категорій модальності та оцінності, що є механізмами реалізації основної функції сучасного іноземного публіцистичного інтерв'ю – впливу на масового адресата.

Ключові слова: *суб'єктивна модальність, об'єктивна модальність, оцінка, іллокутивний акт.*

The article deals with the peculiarities of the categories of modality and evaluation, which are the mechanisms of realization of the main function of modern foreign language journalistic interview – influence on the mass addressee.

Key words: *subjective modality, objective modality, evaluation, illocutionary act.*

Звісно, що суб'єктивне ставлення автора до змісту інтерв'ю відображає категорія модальності, яка так само, як і категорія оцінки, є універсальною, що було доведено у багатьох лінгвістичних працях, у яких робиться спроба теоретично осмислити сутність мовної категорії модальності, з'ясувати її обсяг, розглянути конкретні засоби вираження та зв'язок з іншими категоріями мови [2; 5; 6].

Як стверджує О. М. Островська, категорія модальності корелює з категорією оцінки, різниця між ними полягає лише у ступені інтенсивності вираження відношення суб'єкта до об'єкта. Під модальністю науковець розуміє понятійну категорію зі значенням ставлення того, хто говорить, до змісту висловлювання і відношення змісту висловлювання до дійсності [8, с. 89].

Зазвичай модальність у лінгвістиці розглядається як суб'єктивна (персуазивна) і об'єктивна (онтологічна). Під об'єктивною розуміють відношення висловлювання до реальності. Виходячи з цього, факти, викладені у висловлюванні, кваліфікуються як реально здійснені у часі (теперішньому, минулому, майбутньому – це план реальності, часової визначеності), або як можливі, бажані які вимагаються або повинні бути (це план ідеальності,

невизначеності у часі). Об'єктивна модальність виступає як критерій онтологічної відповідності [3, с. 110].

Суб'єктивну модальність кваліфікують як ставлення автора висловлювання до предмету висловлювання (у даному дослідженні – ставлення автора до тексту інтерв'ю іншомовної преси). У структурі тексту інтерв'ю суб'єктивна модальність реалізується як авторська або іллокутивна, яка знаходить своє вираження у різноманітних іллокутивних актах – проханні, питанні, вимозі, наказі тощо [1, с. 24].

Отже, категорія модальності викликає у вчених не менший інтерес, ніж категорія оцінки [4; 7]. У текстах інтерв'ю вона відображає суб'єктивне ставлення автора до змісту інтерв'ю, тобто характеризує мову з боку комунікативної та прагматичної функцій. Звернення до прагматики мови публіцистичного тексту дозволяє констатувати, що у сучасних іншомовних ЗМІ відбувається процес постійного збагачення та розширення категорії модальності, детермінований оживленням публіцистичності.

Таким чином, у механізмах реалізації основної функції текстів-інтерв'ю сучасної іншомовної преси, окрім експресивності, задіяні такі найважливіші компоненти прагматики мови, як оцінність та модальність, які корелюють один із одним та здійснюють вплив, що призводить до зміни психологічного стану адресата, його знань та думок, і, нарешті, до соціальної діяльності.

Література:

1. Апалат Г. П. Структура, семантика і прагматика текстів інтерв'ю (на матеріалі сучасної англомовної преси): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Г. П. Апалат. – К., 2002. – 203 с.

2. Беляева Е. И. Функционально-семантическое поле модальности в английском и русском языках / Е. И. Беляева. – Воронеж: Изд-во Воронежск. ун-та, 1985. – 180 с.

3. Булыгина Т. В. Модальность / Т. В. Булыгина // Человеческий фактор в языке. Коммуникация. Модальность. Дейксис / [под общ. ред. Т. В. Булыгиной]. – М.: Наука, 1992. – С. 109-120.
4. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – М.: УРСС, 2002. – 280 с.
5. Городникова М. Д. Эмоциональная оценочность и модальность текста / М. Д. Городникова // Категория модальности и ее роль в конституировании структуры предложения и суждения / В. З. Панфилов // Вопросы языкознания. – 1977. – № 4. – С. 37-48.
6. До питання дефініційної мовної модальності / В. В. Козловський // Мовознавство. – 1990. – № 3. – С. 55-62.
7. Ирреальная модальность в немецком языке / Е. А. Крашенникова // Вопросы языкознания. – 1960. – № 3. – С. 86-90.
8. Островська О. М. Лінгвостилістичні засоби оцінки : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Островська Олександра Миколаївна. – Львів, 2001. – 176с.

УДК 811.111

А.А. Сильченко

PRIORITY OF ACCOUNTING PROFESSION

Today, an “accountant” is one of the most widespread and demanded special technologies in the whole world. Firm, company, whether it is a kindergarten or agiant engineering plant. This specialty is one of the most sought after.

The accountant performs work on various types of accounting (accounting of fixed assets, material assets, production costs; settlements with suppliers and customers, payroll). Accepts and controls the primary documentation for the relevant types of accounting and prepares it for counting.

Accountants work at enterprises, organizations and institutions of various forms of ownership: state, joint-stock, cooperative, private, performing work on various types of accounting. Given the financial activities of the enterprise, the accountant controls all of its most important functions. The accountant conducts an economic analysis of production processes, as a result of which reserves are identified, losses and non-production costs are eliminated.

Accountant is a profession that is always required. As long as the state exists, and with it the tax system and financial reporting, there will remain demand for the profession of an accountant. Over the past 5 to 7 years, the demand for accountants has been fairly steady. Its character, volume, requirements for specialists are changing, but demand remains, which is natural.

The priority of the accounting profession is now determined by the interests of the state and the needs of the owner, and the requirements for an accountant and an economist are constantly increasing. The development of the profession of an accountant goes by increasing the intellectual and educational level.

And how is the profession of an accountant different from many other professions?

Everyone knows that the chief accountant at the enterprise is the second person after the head to make all decisions regarding financial and economic activities, since he, along with the director, puts his signature on almost all documents. And this is not only responsibility, but also authority.

For myself, I decided to choose the positives that give us this feature:

1. Authority in the team and among colleagues.
2. Relatively high pay.
3. Ability to improve quality and earn knowledge.

Accounting is a very modern occupation. And so they engage educated and successful people.

Accountants in successful companies need to know foreign languages too. Accountants are needed everywhere: in production, in institutions, in our state, in firms of private entrepreneurs. Such specialists will never remain without work.

People in this profession should be, first of all, patient, honest, accurate, emotionally and mentally stable, fair, purposeful, responsible and organized. In addition, they must love the numbers they will have to face daily, and the error can be fatal.

Accounting develops the mathematical abilities of a person. Accountants can quickly and accurately read large numbers.

The profession of an accountant also accustoms a person to accuracy and impeccable order.

I want to note that a modern accountant must be legally competent: to know the laws, orders, resolutions, I must be in time to monitor any changes in the law.

Accounting education is required in financial and credit institutions, insurance companies, fiscal and state bodies, in industrial enterprises, in joint and trading companies.

Still, why did I choose the profession of accountant?

Accounting is a whole system that has been under construction for more than a hundred years, which has undergone many changes in its own time and has gained invaluable world experience. And to understand this system, you need to immerse yourself in accounting life, benefit people, share your knowledge and experience. Now I'm just studying, but I'm sure I can get a job in a prestigious company. Now I try to study as much as possible the subjects necessary for receiving my profession. I believe that I made the right choice by choosing the profession of an accountant.

Література:

1. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово – економічний словник. – К : Знання, 2007. – с. 99-101.
2. Мочерний С.В., Ларіна Я.С. Економічний енциклопедичний словник : У 2т, Т.І. – Львів : Світ, 2005, с. 65-66.
3. Професія бухгалтер [www. profi.ua](http://www.profi.ua)
4. Пушкар М.С. Фінансовий облік. Підручник. – Тернопіль : Карт – бланш, 2002. – 628с.

WORLD FINANCIAL CRISIS: THE ESSENCE AND THE IMPACT

У статті з'ясовано сутність поняття «світові фінансові кризи», проаналізовано причини її виникнення та наслідки фінансових криз на фінансових ринках світу.

Ключові слова: фінансова криза, фінансовий ринок, наслідки, кризові явища, фінансова система, антикризова політика.

The article describes the essence of the concept of "world financial crises", analyzes the causes of its occurrence and the consequences of financial crises in the financial markets of the world.

Key words: financial crisis, financial market, consequences, crisis, financial system, anti-crisis policy.

The world has long been confronted with such socio-economic phenomena as financial crises, which are affecting the well-being of citizens and causing great damage to the economy of countries. The global financial crisis leaves no choice for scientists and forces them to seek the nature, causes and mechanism of development to further develop and implement anti-crisis policies.

A considerable amount of research and publications indicate that in recent years the most attention has been given to the areas of economic discipline, such as the political, economic and social factors of development and the mechanism of the current global financial crisis.

Investigations into the nature of financial crises are devoted to the work of foreign economists: D. Diamond [1], R. Dornbush [2], F. Mishkin [3], and others. American economist Rudiger Dornbush aptly said "The crisis takes a much longer time coming than you think, and then it happens much faster than you would have

thought.". Problems of formation and development of the banking sector of the Ukrainian economy, including crisis management, are covered in the works of famous Ukrainian scientists: O. Dzublyuk, I. Dyakonova, V. Mishchenko, and others.

Financial crises are an integral modern component of the economic development of mankind and the world at large. Every year, they evolve, scale up with the development of the world economy. The economies of different countries and the world economy as a whole are more vulnerable to fluctuations in the financial markets. National economies in certain countries and international financial and economic institutions show an inability to prevent and effectively confront the financial shocks. That is why it is important to analyze the nature, causes and consequences of the global financial crises, as well as to find ways out of them.

The financial crisis is a deep disorder of the financial system of the state, caused by economic and political factors. The economic and financial crisis are the state and level of material production in the country. High cost of production, performance of works and rendering of services, which is caused by high material and energy intensity of production, high labor costs, reduces the amount of accumulations in the economy in the form of profit, which leads to reduction of financial capabilities of the business structures themselves, state revenues and accordingly purchasing power of the population. [4].

Conclusions. The financial crises as an integral part of the economic development of all mankind are rapidly evolving and expanding along with the development of the international economy. Avoiding large-scale financial changes and effectively overcoming the detrimental effects of global financial crises in the event of their occurrence is of paramount importance for today's global economy. Coordinated actions of national economies and international financial and economic organizations are a guarantee of success in overcoming the harmful effects of world crises. Leaders of countries and financial institutions have agreed to mutually support systemic financial regulators in order to prevent their defeat.

Література:

1. Diamond D. V., Dibvig P. Banking operations, deposit insurance and liquidity / D. V. Diamond, P. Dibvig // Journal of Political Economy. - No. 91 (3), 1983. - P. 401-419.
2. Dornbush, R. Expectations and dynamics of the exchange rate / R. Dornbush // Journal of Political Economy. - 1976 - No. 84. P. 1161–1176.
3. Mishkin, F. S. Economy of money, banking, financial market / F. S. Mishkin. - K.: Basics. 1998. - P. 963.
4. Financial crises, their consequences and prevention measures. URL: https://knowledge.allbest.ru/international/3c0a65625a2bd68b4d53b89421216d37_0.html.

УДК 811.111'373:33

Т.І. Степаненко

ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Грамматична компетентність як знання граматичної системи мови і правил її функціонування у процесі комунікації є невід'ємною складовою частиною підготовки фахівців з іноземних мов, і тому вимоги до рівня ГК студентів були і залишаються незмінно високими. Грамматична компетентність передбачає: а) системне знання лексичного, морфологічного, синтаксичного, фонетичного та орфографічного аспектів мови для розуміння та побудови осмислених та зв'язних висловлювань; б) володіння граматичними поняттями, а також засобами вираження граматичних категорій; в) знання стилістичних особливостей іноземної мови, що вивчається; г) автентичність використання іноземної мови; д) навички та вміння адекватно використовувати граматичні явища в мовленнєвій діяльності в різноманітних ситуаціях спілкування для

розв'язання комунікативних задач і вирішення проблем. Для того, щоб забезпечити та реалізувати успішний процес розвитку ГК за умови застосування комунікативного підходу, необхідно дотримуватись таких принципів: принцип врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів; принцип комунікативної спрямованості навчання; принцип доступності; принцип поетапного формування іншомовних знань, вмінь та навичок; принцип міждисциплінарного взаємозв'язку та взаємообумовленості різних компонентів в системі підготовки студентів; принцип особистісно-орієнтованого напрямку навчання; принцип мовленнєво-поведінкових стратегій; принцип врахування лінгвокультурологічних особливостей граматичних явищ. Крім того, система вправ, призначена для формування англomовної ГК студентів, має містити соціокультурну інформацію, проблемні завдання культурознавчого характеру, які спонукають студентів до здійснення діалогу культур, до спілкування з представниками іншої культури. Переважна більшість студентів вивчає іноземну мову, виконуючи велику кількість тренувальних вправ, що сприяє автоматизації граматичних мовленнєвих навичок. Таким чином у них формується відповідна система роботи на заняттях іноземної мови – читання, переклад, заучування напам'ять слів, діалогів, переказ текстів, відповіді на питання тощо. На жаль, робота над граматичною стороною мови найчастіше обмежується читанням правила і його тренуванням в реченнях (з опорою або без опори на таблиці / схеми), в результаті чого постає проблема, що через відсутність реальної комунікації на заняттях, навіть студенти із досить високим рівнем теоретичних знань відчують труднощі у вираженні своїх думок.

Засвоєння граматичного матеріалу доцільно проводити на наступних етапах: 1) пред'явлення мовного зразка (через аналіз і синтез граматичного явища); 2) тренування; і 3) вживання в мовленні. Для кожного з етапів характерні відповідні їх цілям вправи. На I етапі засвоєння необхідно осмислити граматичне явище, з'ясувати його зміст, форму і вживання. Ознайомлення з новим навчальним матеріалом для продуктивного засвоєння

здійснюється найчастіше в навчально-мовленнєвих ситуаціях. Необхідно створювати умови для демонстрації форми і конструкції як динамічної одиниці, що має певну функціонально-комунікативну роль у спілкуванні. На II етапі відбувається тренування граматичного матеріалу і формування граматичних мовленнєвих навичок. Формування мовленнєвих граматичних навичок передбачає розвиток навичок відносно точного відтворення вивченого явища в типових для його функціонування мовленнєвих ситуаціях і розвиток їх гнучкості за рахунок варіювання умов спілкування, що вимагають адекватного граматичного оформлення висловлювання. Навчання граматичній стороні мовлення, що пов'язане з формуванням відповідних автоматизмів, ефективно здійснюється через цілу низку тренувальних вправ. Оскільки тренувальні вправи самі по собі не розвивають уміння брати участь в комунікації, то необхідно розвивати навички спонтанної комунікації відповідно до потреб ситуації, а для цього потрібна система комунікативно-орієнтованих вправ. На III етапі здійснюється остаточне оформлення граматичних мовленнєвих умінь і навичок. Вправи на цьому етапі повинні мати, передусім, комунікативну цінність (комунікативні завдання, навчальні і природні мовленнєві ситуації, комунікативні ігри). Такі завдання повинні бути наближеними до реального спілкування, зверненими до самого студента та передбачати використання його власного життєвого досвіду. Комунікативно-орієнтоване навчання граматиці дозволяє підвищити мотивацію, розширити експресивні можливості мовлення, що додає природності висловлюванням студентів. Під час формування ГК, поряд із застосуванням ефективних методів навчання, доцільно змінити і вимоги щодо здійснення контролю. При організації контролю рівня сформованості ГК головним завданням є не ступінь засвоєння студентами знань граматичних правил, не вміння утворювати граматичні форми та конструкції, а вміння виконувати дії та операції з ними, тобто вміння користуватися граматиною задля здійснення мовленнєвої діяльності, уміння вибирати з усього обсягу засвоєних граматичних засобів лише ті, які відповідають комунікативному завданню.

К.В. Тішечкіна**Т.А. Ганніченко****LEXICAL FEATURES OF BRITISH AND AMERICAN ENGLISH**

The article deals with the differences between the lexical composition of British and American English. The lexical-morphological and non-equivalent variants of English are considered.

Keywords: *vocabulary, morphology, British English, American English.*

The lexical richness of language testifies to the level of the society development. With the development of the world knowledge, language is constantly growing. Its lexical composition does not remain in one stable form, but is constantly changing. It should be emphasized that the changes are very rapid. That is why the lexical state of any language needs constant research.

The English-speaking range as an object of study of the variability problem is an exceptional phenomenon. English is the official language of many countries, including the United Kingdom, the United States, Canada, Australia, New Zealand. Each national version has its own pronunciation standard which is designated in the orthoepic dictionaries as the correct pronunciation.

The purpose of our work is to study the differences in the lexical composition of British and American English.

The differences between English in America (American English, hereinafter referred to as AE) and English in the United Kingdom (British English, hereinafter referred to as BE) have been discussed for a long time in both specialized linguistic and popular literature. Disputes over which of the English language options should be considered “exemplary” and whether AE should be considered as an independent language, finally separated from BE, continue to this day. A characteristic feature of

the views expressed is the apparent exaggeration of the differences between the British and American versions [6: 49].

First of all, it is necessary to specify those cases when in the British and American usage not the words and differences of lexical meanings are being in contrast with each other but the varieties, which Professor A.I. Smirnitsky called the structural versions of the same word.

Among these options are primarily vocabulary-morphological or word-forming, that is, they differ only in word-forming affixes, but identical in their lexical meaning [5: 96]. For example, the word *метр* has the British version of *metre* and the American word *meter*; *центр* – *centre* and *center* respectively.

Special group should include those lexical units which we'll call as non-equivalent vocabulary followed after G.V. Shatkova and G.V. Chernov, that is, those words and stable phrases used in the US that essentially have no dictionary equivalents in British English: *junior high school* (part-time high school, including 7 and 8 or 8 and 9 grades) *feel like two cents* (feel bad).

In the lexical composition we can find considerable number of differences between the American and British versions of English. Native American and British speakers often use completely different words that have the same meaning. This is due to the peculiarities of the development of the history and culture of countries, the diversity of local dialects and expressions. For example, the *призвище* translated into British English sounds like *surname*, and in American - *last name*. The word *лифт* in England is translated as *lift*, in America it is an *elevator*, *автобус* - *coach* (BE), *bus* (AE); *розумний* - *clever* (BE), *smart* (AE). The words with the same spelling can have different lexical meanings. So *torch* is understood by the British as a *лихтар*, and for Americans this word means *факел*; *biscuits* means *печиво* in the UK and *кекси* in the US.

Many more differences can be enumerated both in lexical and other levels of language. Remember in English classes to draw students' attention to the fact that there are British and American options. But despite all the differences, you can see the similarity of the rules of classical sentence construction and lexical language

constructions, as well as reading and writing sentences in both language versions, because the base is one language, which is English.

Література:

1. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка: Учебное пособие / В. И. Заботкина. – М.: Высшая школа. 1989. – 124 с.
2. Комиссаров В. Н. Слово о переводе / В. Н. Комиссаров. – М.: Международные отношения. 1973. – 214 с.
3. Крупнов В. Н. Английский язык: Курс перевода / В. Н. Крупнов. – М.: Международные отношения. 1979. – 232 с.
4. Нестерчук Г. В. США и Американцы / Г. В. Нестерчук. – М.: Высшая школа. 1997. – 238 с.
5. Швейцер А. Д. Очерк современного английского языка в США / А. Д. Швейцер. – М.: Высшая школа. 1963. – 215 с.
6. Швейцер А. Д. Социальная дифференциация английского языка в США / А. Д. Швейцер. – М., 1983, – 124 с.

УДК 378.147

Т.І. Чернюк

ЛІНГВІСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Для майбутніх економістів є необхідністю формування лінгвістичної компетентності, як здатності та потреби у партнерському співробітництві, спрямованість до встановлення та підтримки продуктивних та ефективних взаємовідносин. Завдяки володінню іноземною мовою майбутній економіст має широкі можливості у вивченні новітніх досягнень у своїй професійній сфері засобами інформаційних технологій. Крім того, контакти спеціалістів економічного профілю з колегами здійснюються різними формами ділового

спілкування. Г. Кручиніна у роботі „Формування професійно-іншомовної компетентності” розглядає особливості формування та умови розвитку лінгвістичної компетентності майбутніх спеціалістів нефілологічної спеціальності у процесі навчання у вищих освітніх закладах. Лінгвістична компетентність включає вміння та готовність майбутнього спеціаліста вирішувати комунікативні задачі у сфері професійної діяльності, виконувати пошук та аналіз інформації необхідний для вивчення закордонного досвіду, працювати з технічною літературою та документацією іноземною мовою у сфері обраної спеціалізації. За розподілом Г. Кручиніної лінгвістична компетентність включає в себе три компоненти:

- Мотиваційно-ціннісний – зацікавленість у професійно-іншомовній підготовці та усвідомлення її значущості для майбутньої кар’єри;
- Когнітивно-діяльнісний – об’єднує іншомовну комунікативну компетенцію у сфері професійної діяльності та загальні компетенції, які представляють професійно важливі якості та вміння економіста;
- Емоційно-вольовий – пов’язаний з адекватною самооцінкою здібностей та вдосконалення відчуття відповідальності за успіхи в освітній та майбутній професійній діяльності.

До структури лінгвістичної компетентності майбутнього економіста належать мотиваційна компетентність, яка направлена на самореалізацію та бажання самовдосконалення у процесі вивчення іноземної мови при отриманні професійних знань. До другої групи лінгвістичної компетентності входить мовно-комунікативна компетентність, яка має дві складові компетенції, мовну та комунікативну. Мовна компетенція включає в себе володіння усного та писемного іншомовного мовлення. Комунікативна представляє собою здатність адекватно використовувати мовні та мовленнєві засоби з метою спілкування, а також базується на вмінні будувати мовленнєву поведінку враховуючи професійні ситуації спілкування та вміння здійснювати комунікативну іншомовну діяльність у сфері економіки. Соціокультурна компетенція спеціалістів економічного профілю передбачає володіння майбутнім фахівцем

певної сукупності знань щодо культури іноземної мови, яка вивчається, що допомагає у процесі іншомовного економічного спілкування. До прагматичної компетенції входять інформаційно-технологічні і самоосвітні складові. Інформаційно-технологічні складові базуються на вмінні здійснювати пошук, отримувати іншомовну професійно значущу інформацію з різних джерел, перекладати її з однієї знакової системи в іншу, оцінювати та передавати зміст. Розвиток самоосвітньої компетенції економіста часто зумовлений невеликим об'ємом часу, який відводиться на вивчення іноземної мови. Тому здатність отримувати та поповнювати знання у процесі самостійної пошукової та творчої діяльності в економічній сфері є важливою умовою неперервної самоосвіти спеціаліста з метою вдосконалення професійної діяльності. Адже самоосвіта – це процес засвоєння знань, умінь та навичок, поглиблення професійної та загальної культури, це процес розширення світогляду людини. Самоосвіта дає людині, всебічно розвиватися, працюючи над собою. Під час самостійної підготовки людина заповнює прогалини в духовному, культурному розвитку, долає обмеженість у своїх знаннях.

Сучасна вища освіта знаходиться на етапі вдосконалення та оптимізації методів і шляхів викладання іноземної мови, яка є складовою частиною для отримання якісних знань, що відповідають вимогам суспільства та держави.

УДК 378.016:811.111]:821.111-1

О.О. Шеїна

ВИКОРИСТАННЯ ПОЕЗІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Під час читання віршів студент бачить свідоме використання лексики для передачі думки автора та знайомиться з різноманітними функціями мови. Використання поезії сприяє розвитку основних комунікативних умінь – читання, аудіювання, говоріння, причому останнє частіше всього відбувається у

формі обговорення змісту поетичного твору, котре здатне викликати справжню дискусію в групі, оскільки проблеми, що порушуються в поетичних творах, універсальні, мають життєвий характер, не завжди передбачають однозначне рішення. Таким чином, поезія сприяє навчанню основних видів мовленнєвої діяльності та дозволяє використовувати нешаблонні, творчі типи вправ. При цьому відбувається досягнення практичної цілі навчання.

Головне в праці кожного викладача – це прагнення того, щоб процес навчання перетворився з монотонного механічного відтворення матеріалу у творчий пошук. Значною мірою цьому сприяє робота з поетичними творами, які розвивають особистість, збагачують її духовний світ, розвивають чуйність до поетичного слова, тішать та дивують мелодійністю та яскравістю мови, вчать бачити красу людини та природи. Поезія дає імпульс творчій уяві студентів, вона має також величезний потенціал для емоційного впливу. І це вкрай важливо, бо проблема емоційної насиченості матеріалу на занятті з іноземної мови загалом є дуже актуальною. Робота над віршем проходить такі основні етапи:

- 1) підготовка до першого прослуховування вірша з метою усунення мовних труднощів (на дошці записуються нові слова, незнайомі вирази);
- 2) перше прослуховування вірша;
- 3) самостійне прочитання його студентами;
- 4) перевірка розуміння змісту вірша і обговорення прослуханого;
- 5) аналіз мовних засобів виразності;
- 6) переклад вірша рідною мовою;
- 7) ознайомлення з вже існуючими перекладами вірша;
- 8) підбір прислів'їв, що виражають основну тему та ідею вірша;
- 9) творче домашнє завдання: підготувати свій, по можливості віршований переклад.

Ефективність використання зразків поезії значною мірою залежить від правильно організованої послідовності роботи з ними та підбору вправ, які стимулюють розумову діяльність студентів та сприяють розвитку в них

мотивації. В тексті вірша, як і в кожному продукті предметної діяльності, закладена програма його створення, а отже, його осмислення (переосмислення) у процесі використання. При роботі з поетичним текстом доцільно використовувати особистісно-орієнтовану модель, згідно якої читач розглядається як активний інтерпретатор, активний партнер автора: він не тільки здобуває інформацію з тексту вірша, але й вносить в текст своє власне розуміння.

Розуміння віршованого тексту на занятті можна виразити за допомогою декількох етапів:

1. Розуміння тексту викладачем та розуміння тексту студентом.
2. Розуміння поетичного тексту групою.
3. Результат: нове розуміння тексту викладачем та нове розуміння тексту студентом.

Для того, щоб отримати вказаний результат, система завдань, які виконуються з текстом, повинна бути орієнтована на інтелектуальну діяльність студента й організована з урахуванням основних психологічних закономірностей комунікативної діяльності. Іншими словами, необхідно, щоб особистісно-орієнтовану модель діяльності студентів під час роботи з віршем складала три взаємопов'язані стадії, які відповідають трьом основним фазам діяльності в психології :

I. Створення «поля очікування» за допомогою завдань, що передують читанню вірша (спонукальна-мотиваційна фаза).

II. «Діалог» читача з автором у процесі читання й виконання відповідних завдань (аналітико-синтетична фаза).

III. Особистісна «ідентифікація», тобто осмислення прочитаного за допомогою подальшої інтенсивної мовної та мовленнєвої практики (результативна фаза).

У процесі роботи з поетичним текстом згідно моделі особистісно-орієнтованої діяльності студентів не тільки формується мовна компетенція за рахунок збільшення часу говоріння, зменшення кількості мовних помилок,

розширення словникового запасу учнів, але й відбувається оволодіння уміннями бачити, оцінювати та обговорювати свою власну діяльність з позиції інших членів колективу. Під час обговорення генеруються та відточуються ідеї, виникає відчуття партнерства та підтримки, відбувається взаємозбагачення, здобувається соціальний досвід.

УДК 81'243:005,336.2]:004-051

Л.В. Шмуля

ІНШОМОВНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Метою і результатом вищої професійної освіти виступає поняття «професійна компетентність», тобто здатність успішно діяти на основі практичного досвіду, умінь і знань при вирішенні завдань професійної діяльності. Професійна компетентність – це здатність фахівця від початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою стандарту відповідати суспільним вимогам професії завдяки здійсненню ефективної професійної діяльності та показувати належні особистісні якості, мобілізуючи для цього відповідні знання, уміння, навички, емоції, ґрунтуючись на внутрішній мотивації, ставленнях, моральних та етичних цінностях і досвіді, усвідомлюючи обмеження своїх знань та акумулюючи інші ресурси для їх компенсації. Іншомовна професійна компетентність – це сукупність лексичних знань (загальноживаної іноземної термінології та професіоналізмів – слів і мовленнєвих зворотів, характерних для мови фахівців певної галузі), граматичних (необхідних для правильної побудови речень тощо), соціокультурних (особливості світосприйняття, традиції, звичаї, моральні та естетичні цінності різних народів) і власне конкретно професійних знань, умінь і навичок, необхідних для іншомовного спілкування у різних ситуаціях і сферах, які пов'язані з безпосереднім виконанням виробничих завдань та функціональних обов'язків.

Формування іншомовної професійної компетентності студента має відбуватись поступово шляхом накопичення відповідних знань і навичок визначеного рівня.

Враховуючи структуру мовної підготовки студента, завданням першого етапу є формування мовної компетенції на початковому рівні, що охоплює засвоєння базового лексико-граматичного матеріалу іноземної мови на основі системно-комунікативного методу для повсякденного спілкування з іншомовними носіями.

Наступний рівень мовної підготовки студента передбачає формування соціокультурної та лінгвокультурної компетенцій. Цей етап передбачає отримання фонових знань, а саме: ознайомлення із країнознавчою інформацією та етнокультурними особливостями країни, мову якої вивчають. При цьому формуються навички розуміння і сприйняття різних аспектів культури, специфіки вербальної і невербальної поведінки носіїв мови, соціальних норм, здобуваються знання про історію, культуру, соціальну систему та інші сфери життя іншомовної країни. Мову, як феномен певної цивілізації, необхідно вивчати у контексті цієї цивілізації.

Відповідно, наступний етап підготовки студента необхідно присвятити формуванню мовної фахової компетенції на поглибленому рівні, тобто оволодінню спеціалізованою лексикою, інтегрованою у контекст фахових ситуацій. Такий підхід передбачає розвиток лінгво-професійного компонента в окремій сфері діяльності. Висококваліфікований спеціаліст повинен бути компетентним фахівцем у своїй галузі як на національному, так і на міжнародному рівні.

Головним завданням опанування іноземною мовою професійного спрямування у закладах вищої освіти сьогодні є не просто навчити студентів користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності різних ситуаціях, а використовувати іноземну мову в усіх видах мовленнєвої діяльності у професійній сфері, оскільки ефективність навчання безпосередньо

залежить від ступеня наближення процесу передачі знань, формування навичок і вмінь до реальних умов їх практичного застосування.

Оскільки іншомовна професійна компетентність реалізується в умовах іншомовного середовища засобами іноземної мови, для її формування у майбутнього фахівця застосовують сучасні методи та засоби оволодіння іноземною мовою, дотичні до професійної орієнтації студента: опрацювання новітньої фахової інформації з електронних іноземних джерел, проведення презентацій іноземною мовою, організація зустрічей зі спеціалістами-представниками іншомовної культури, викладання окремих предметів іноземною мовою. З метою набуття практичного досвіду в умовах міжнародної мобільності рекомендують навчання і стажування за кордоном, залучення студентів до співпраці з іноземними товариствами.

Наукове видання

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Загальні аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України. General Aspects of Innovation Development of Education in the Context of International Cooperation of Ukraine»

м. Миколаїв,
23 – 24 квітня 2020 р.

Технічний редактор: А.Ю. Ракова

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 12,5
Тираж 100 пр. Зам. №__

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.